



Klubitalon kurssitoiminnan yhteiskehittäminen -Yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli

Anne Karvinen

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Klubitalon kurssitoiminnan yhteiskehittäminen
-Yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli**

Anne Karvinen
Sosionomi YAMK
Opinnäytetyö
joulukuu, 2023

Anne Karvinen

Klubitalon kurssitoiminnan yhteiskehittäminen -Yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli

Vuosi

2023

Sivumäärä

97

Tämä opinnäytetyö tuotettiin yhteistyössä mielenterveyskuntoutujien asemaa ja osallisuutta edistävän Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry: kanssa. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten Tikkurilan Klubitalon jäsenten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä voidaan lisätä Klubitalon kurssitoimintoja toteutettaessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda Klubitalolle kurssitoiminnan malli, jossa toteutuu yhteisöllinen ja osallistava ote. Mallin tavoitteena on edistää jäsenten tasa-arvoista osallistumista kurssitoiminnan eri vaiheissa ja vahvistaa mahdollisuuksia ja oikeutta osallisuuteen kurssitoiminnan parissa.

Opinnäytetyön viitekehys muodostuu osallisuudesta, yhteisöllisyydestä ja toipumisorientaatiosta. Osallisuuden viitekehyksessä korostuu Thomasin osallisuuden ulottuvuuksien teoriasidonnaisuus. Osallisuuden ulottuvuudet ovat mukana koko opinnäytetyön ajan haastatteluista analysointiin. Yhteisöllisyys on olennainen osa opinnäytetyötä Klubitalon yhteisöllisen luonteen takia. Työssä käsitellään myös yhteisöissä tapahtuvaa oppimista. Toipumisorientaatio limittyy sekä osallisuuteen että yhteisöllisyyteen ja vahvasti Klubitalon toiminnan ideologiaan ja viitekehukseen. Opinnäytetyössä on piirteitä toimintatutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta ja tutkimusmenetelmänä käytettiin puolistrukturoituja haastatteluja. Tämän lisäksi kurssitoiminnan mallin kehittämistä jatkoyöstettiin kahdessa yhteistoiminnallisessa työpajassa. Opinnäytetyön aineisto koostuu kahdelletoista aikaisemmin kurssitoimintoihin osallistuneelle Tikkurilan Klubitalon jäsenelle tehdyistä haastatteluista. Haastattelujen tavoitteena oli saada selville mitkä asiat vaikuttivat jäsenien lähtemiseen mukaan kurssitoimintaan, millaisia kokemuksia kurssitoiminta antoi ja miten kurssitoimintaa tulisi tulevaisuudessa kehittää. Aineistoa analysoidaan teoriasidonnaista aineiston analyysia. Analysointia jatkettiin teemoittamalla ja tyypittämällä. Työpajoihin osallistui Tikkurilan Klubitalon jäsenistöä sekä henkilökuntaa. Työpajoihin osallistuminen ei vaatinut aikaisempaa kokemusta kurssitoiminnoista. Työpajat analysoitiin teemoittamalla.

Tuloksista käy ilmi, että osallisuus ja yhteisöllisyys on koettu jäsenien mukaan toteutuneen kurssitoiminnoissa kohtuullisen hyvin. Käy kuitenkin myös ilmi, että kurssitoiminnan eri vaiheisiin vaikuttaminen on ollut melko vähäistä. Aktiiviseksi osallistumisen osuudeksi suurin osa haastateltavista nostaa varsinaiset kurssitunnit. Ennakoivien osioiden kuten suunnitteluvaiheeseen osallistumisen on tavoittanut vain pieni osa haastatelluista. Tällöin jäsen oli yleensä itse ollut aktiivinen mukaan tulemisen suhteen sekä tavoittanut hiljaisen tiedon kurssisuunnittelusta Klubitalon arjessa. Haastatteluissa nousee myös esiin ehdotus varsinaisen kurssin jälkeisen ajan hyödyntämisestä refleктоivalla otteella ja kurssihyötyjen seurannalla. Tuloksista ilmenee myös, että kurssitoimintoihin halutaan suunnitelmallisuutta ja ennakoitavuutta. Esille nousee myös tiedottamiseen liittyvät asiat.

Jatkossa on tärkeää varmistaa, että jäsenistö on tietoinen mahdollisuudestaan osallistua kurssitoiminnan prosessin kaikkiin vaiheisiin aktiivisina toimijoina. Tulevaisuudessa olisi kiinnostavaa tutkia miten kurssitoiminnan uusi malli on palvellut Klubitalon yhteisöä ja onko toiminnoissa ollut mukana entistä enemmän yhteiskehittävää ja yhteistoiminnallista otetta.

Asiasanat: kurssitoiminta, yhteiskehittäminen, yhteisöllisyys, osallisuus

Anne Karvinen

Co-Development of the Clubhouse's Course Activities - Communal and Inclusive Model of Course Activities

Year

2023

Pages

97

This thesis was produced in cooperation with Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry which promotes the status and inclusion of people suffering from mental health challenges. The purpose of the thesis was to find out how the inclusion and sense of community of the Klubitalo members can be increased when implementing the Klubitalo's course activities. The aim of the thesis was to create a course activity model for Klubitalo, which has a communal and inclusive approach. The goal of the model is to promote the equal participation of members in the different stages of course activities and to strengthen opportunities and the right to participate in them. The reference framework of the thesis consists of participation, community and recovery orientation. In the reference framework of inclusion, Thomas' theory-relatedness of the dimensions of inclusion is emphasized. The dimensions of inclusion are included throughout the thesis, from interviews to analysis. Community spirit is an essential part of the thesis due to the communal nature of Klubitalo. The work also deals with learning that takes place in communities. The recovery orientation overlaps with both participation and community and strongly with the ideology and framework of Klubitalo's operations. The thesis has features of action research development activities and semi-structured interviews were used as the research method. In addition to this, the development of the course activity model was further worked on in two cooperative workshops. The material of the thesis consists of interviews conducted with twelve members of Klubitalo who previously participated in the course activities. The goal of the interviews was to find out which factors influenced the members' participation in the course activities, what kind of experiences the course activities gave and how the course activities should be developed in the future. When analyzing the data, a theory-based data analysis was used. After that, the data were themed and typed. Members and staff of Tikkurila Klubitalo participated in the workshops. Participation in the workshops did not require previous experience in the course activities. The workshops were analyzed by theming. The results show that, according to the members, participation and sense of community have been realized reasonably well in the course activities. However, it also turns out that in various stages of the courses the influence has been rather minor. Most of the interviewees mention the actual course hours as the active part of participation. Anticipatory sections such as participation in the planning phase have been reached by only a small part of the interviewees. In this case, the member had usually been active in terms of coming along and reached tacit information about the course planning in the everyday life of the Klubitalo. In the interviews, a suggestion for using the time after the actual course with a reflective approach and monitoring the course benefits also comes up. The results also show that the members would like the course activities to be more predictable and more planned. Matters related to providing information also come up.

In the future, it is important to ensure that the members are aware of their possibility to participate in all stages of the course operation process as active participants. In the future, it would be interesting to study how the new model of course activities has served the Klubitalo community and whether there has been an even greater co-development and cooperative approach to the activities.

Keywords: course activities, Co-development, community spirit, participation

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Kohdeorganisaatio Tikkurilan Klubitalo	8
2.1	Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry.....	10
2.2	Kansainvälinen Klubitalomalli	11
2.3	Kurssit osana Klubitalon toimintaa	12
3	Osallisuus.....	13
3.1	Osallisuuden määrittelyä.....	14
3.2	Osallisuuden ulottuvuudet Thomasin mukaan.....	17
4	Yhteisöllisyys.....	19
4.1	Yhteisön ja yhteisöllisyyden määrittelyä	19
4.2	Yhdessä oppiminen.....	21
4.2.1	Yhteisöllinen oppiminen	22
4.2.2	Yhteistoiminnallinen oppiminen	23
4.2.3	Yhdessä oppiminen Tikkurilan Klubitalolla.....	24
5	Toipumisorientaatio.....	25
5.1	Toipumisorientaation periaatteet ja arvopohja	26
5.2	Toipumisorientaatio Klubitalolla.....	28
6	Klubitalon kurssitoiminnan kehittämisasetelma	29
6.1	Työn tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	30
6.2	Lähestymis- ja toimintatavat.....	31
7	Aineisto ja menetelmät	34
7.1	Haastattelut	35
7.2	Työpajat.....	40
7.3	Eettisyys ja luotettavuus.....	46
8	Tulokset	48
8.1	Kurssitoimintoihin osallistuneiden jäsenten haastattelujen tulokset.....	49
8.2	Ensimmäisen työpajan tulokset	52
8.3	Toisen työpajan tulokset.....	54
9	Johtopäätökset	55
9.1	Mukaan lähtemisessä korostuu tavoittava ja informatiivinen tiedottaminen.....	56
9.2	Osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutuminen vaatii ennakoitavuutta	56
9.3	Osallisuuden toteutumiseen vaikuttaa turvallinen yhteisö.....	57
10	Pohdinta	58
	Lähteet.....	64
	Taulukot	70
	Liitteet.....	71

1 Johdanto

Uusimmassa mielenterveysbarometrissa käy ilmi, että suomalaisten luottamus mielenterveyspalveluihin ja niiden laatuun on huomattavasti heikentynyt vuodesta 2021. Tammikuussa 2023 mielenterveyspalvelujen laatua piti hyvänä 38 % suomalaisista. Vastaava luku oli ollut kahta vuotta aiemmin 52 %. Mielenterveyden haasteiden hoidossa suomalaiset luottavat eniten keskusteluhoitoihin, kun taas lääkehoitoihin uskominen on huomattavasti vähäisempää. Enemmän kannatusta saa liikunta- ja vertaistukitoiminta sekä mielenterveysjärjestöjen tarjoamaan toimintaan osallistuminen. (Mielenterveyden keskusliitto 2023.)

Yhteiskunnan toiminnan kannalta kansalaisten toimintakyvyn säilyvyys on tärkeää. Klubitalot ovat palkatun henkilökunnan ja mielenterveyskuntoutujien muodostamia yhteisöjä, jotka täydentävät psykososiaalisia palveluja ja edistävät kuntoutujien toipumista. Klubitalolla on merkittävä rooli hyvinvointialueilla mielenterveyspalveluja tukevan toiminnan tarjoajana. Klubitalo mahdollistaa mielenterveyskuntoutujan kohtaamisen useilla eri tasoilla ja ajallisesti joustavasti verrattuna moniin muihin Sote-palveluihin. Se tarjoaa tekemistä arkeen, joustavaa tavoitteiden asettamista ja yhteisöllisyyttä. Hyvinvointialueilla toteutettu Klubitalotoiminta kannattaa, sillä siihen laitettu raha tulee takaisin moninkertaisesti. (Aronkytö 2023, 7.) Klubitalotoiminta tuottaa todistetusti hyötyjä niin sosiaalisesti kuin myös taloudellisessa mielessä (Parviainen 2023, 4). Klubitalotoimintaan osallistuvien uusien jäsenten psykiatrisen sairaalahoidon tarpeen on tutkittu selvästi vähentyneen. Yhden Klubitalon koko vuoden toiminnan vuosikulut vastaavat kahden psykiatrisen vuodeosastopaikan kustannuksia vuodessa. (Suomen Klubitalot 2023a, 4.)

Kuntoutumisen voi nähdä monien eri tekijöiden yhteisenä prosessina. Kuntoutumaan hakeudutaan eri syistä ja siksi myös kuntoutumista tukevien toimien on tärkeää olla monipuolisia. Klubitalolla tarjotaan päivittäin aktiivista toimintaa, joka tukee jäseniään pärjäämään elämässään mahdollisimman vähäisellä sairaalahoidolla ja mahdollisesti löytämään polkuja kohti työllistymistä tai opiskelua. Toiset jäsenet etenevät kohti uusia haasteita nopeammin ja toiset hitaammin. Toisille jäsenille taas nykyisessä olotilassa pysyminen on tärkein tavoite. Klubitaloilla opintovalmennuksessa olevat jäsenet ovat usein tutkintotavoitteellisia jäseniä. Heillä on meneillään koulu tai he ovat hakeutumassa koulutukseen, joka kestää pidemmän aikaa ja joka valmistaa usein ammattiin. Kokopäiväinen ja vuosia kestävä opiskelu voi kuitenkin olla toisille jäsenille liian suuri ponnistus ja moni asia jaksamisessa voi mietityttää. Tämän takia on hyödyllistä tarjota myös lyhyempiä, kevyempiä ja määräaikaista oppimisen mahdollisuuksia. Tällöin useammalla jäsenellä on mahdollisuus toteuttaa itselleen sopivalla tavalla elinikäisen oppimisen toimia.

Tämä opinnäytetyö nostaa tarkasteluun Klubitalolla toteutettuja kurssitoimintoja ja niiden uusia mahdollisuuksia tulevaisuutta ajatellen. Klubitaloilla on järjestetty kautta aikojen erilaisia kurssitoimintoja. Usein ne ovat olleet kytköksissä aihepiireihin, joihin henkilökunnan on katsottu tarvitsevan koulutusta. Näitä on ollut muun muassa ensiapukoulutukset, alkusammutuskoulutukset ja tietotekniikkaan liittyvät kurssit. Tällöin Klubitalon jäsenistöllä on ollut mahdollista osallistua työntekijöiden rinnalla samoille kurseille. (Yrttiaho 2023.) Tässä opinnäytetyössä tarkasteluun nostetaan erityisesti jäsenistöstä lähtevät kurssitarpeet ja aktiivinen mukaan tuleminen mahdollisuus koko prosessin ajan. Opinnäytetyössä on piirteitä toimintatutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta. Kehittäminen etenee pikkuhiljaa useiden vaiheiden kautta prosessinomaisesti. Nykyistä kurssitoiminnan käytäntöä viedään uuteen suuntaan kerätyistä aineistoista lähtevien tarpeiden ja ideoiden mukaisesti. (Kiviniemi 1999, 63.) Toimintatapaan käytetään yhteiskehittämistä, johon kuuluvat haastattelut ja työpajat. Prosessissa on myös muotoiluajattelun piirteitä. Siinä käytetään apuna muotoilun menetelmiä kehitettäessä uusia toimintatapoja. Opinnäytetyössä muotoiluajattelu tuo käyttäjät mukaan kurssitoiminnan kehittämiseen ja toteuttamiseen. (Miettinen 2014, 15.)

Tikkurilan Klubitalolla vakiintunutta käytäntöä kurssitoimintaan ei ole aikaisemmin ollut, vaan niitä on järjestetty satunnaisesti, jostain yksittäisestä ideasta tai toiveesta lähteneenä. Kiinnostus kurssitoiminnan tutkimiseen ja kehittämiseen sai alkunsa siitä, kun sosiaalisen median hyödyntämistä käsittelevä kurssi sijoitettiin ensimmäisen kerran Tikkurilan Klubitalon toiminnan tavoitteisiin. Tällöin huomattiin, että kurssin näkyväksi tekeminen suunnitelmallisemmin kuin ennen, tuotti yhteisöön puheenaiheita ja pohdintoja uudella tavalla. Toimin Tikkurilan Klubitalolla työvalmentajana, joten olen itse ollut yksi niistä henkilökunnan jäsenistä, jotka ovat panneet merkille tämän muutoksen.

Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda Klubitalolle kurssitoiminnan malli, jossa toteutuu yhteisöllinen ja osallistava ote. Mallilla oli tavoite myös edistää jäsenten tasa-arvoista osallistumista kurssitoiminnan eri vaiheissa ja vahvistaa mahdollisuuksia ja oikeutta osallisuuteen kurssitoiminnan parissa. Kurssitoiminnan eri vaiheet tarkoittavat yksittäisen kurssin tasolla kurssin ideasta, kurssin jälkeisiin toimiin saakka ulottuvaa toimintaa. Vuotuinen kurssitoiminnan tarkastelu tarkoittaa aikataulutuksessa huomioitavia seikkoja ja kurssien tarkastelua määrällisesti ja sisällöllisesti kausitasolla. Kurssitoiminnan lähempi tarkastelu avaa kurssitoiminnan useisiin eri prosessin osiin. Eri osiin jaettu toiminta auttaa hahmottamaan mihin kaikkeen toimintaan jäsenen on mahdollista liittyä, niin halutessaan. Nämä osat voivat kutsua jäseniä tarttumaan toimeen vastuuta ottamalla ja sitoutumalla yhteisen projektin äärellä. Opinnäytetyön tietope-
rusta koostuu osallisuudesta, yhteisöllisyydestä ja toipumisorientaatiosta. Teoriasidonnaisuus ilmenee Thomasin (2002) osallisuuden ulottuvuuksien linkittymisenä työn eri vaiheisiin. Tarkastelussa on myös yhdessä oppiminen ja siihen liittyviä huomioita.

2 Kohdeorganisaatio Tikkurilan Klubitalo

Tämän opinnäytetyön kohdeorganisaatio on Vantaalla toimiva Tikkurilan Klubitalo, joka on perustettu vuonna 2014. Se tarjoaa vantaalaisille ja keravalaisille jäsenilleen tukea koulutukseen, työllistymiseen ja aktiivisempaan elämään liittyen. Jäsenillä on yleensä erilaisia mielenterveyden haasteita ja moni kaipaa psykososiaalista tukea elämäänsä. Jäseneksi voi hakeutua matalalla kynnyksellä ilman diagnooseja tai lähetteitä. Jäsenyys on myös aikarajoitteeton ja maksuton. (Tikkurilan Klubitalo 2021a.) Vuonna 2022 Tikkurilan Klubitalon toimintaan osallistuneita jäseniä oli 122 henkilöä, joista yli puolet oli töissä tai opiskelemassa. Työssä käynniksi tilastoidaan palkkatyö, joka pitää sisällään Klubitalon siirtymätyön, tuetun työn, tuetun keikkatyön sekä itsenäisen työn. Tämän lisäksi tilastoidaan myös vapaaehtoistyö sekä kuntouttava työtoiminta. (Mäkisalo 2023.) Tikkurilan Klubitalon toiminta nojaa kansainväliseen Fountain House Klubitalomalliin (Tikkurilan Klubitalo 2021a). Henkilökunta sekä jäsenet osallistuvat tasapuolisesti Klubitalon toiminnan suunnitteluun, päätöksentekoon, kehittämiseen ja toteuttamiseen. Työ- ja oppimispäivän aikana opitaan uusia taitoja, osallistutaan yhteisölliseen tekemiseen sekä muodostetaan ja ylläpidetään sosiaalisia suhteita. (Tikkurilan Klubitalo 2021b.)

Tikkurilan Klubitalolla toimii työvalmentajia, jotka tarjoavat ohjausta ja tukea työllistymiseen liittyvissä asioissa. Talon arki mahdollistaa harjoiteltavaksi erilaisia työelämätaitoja. Jäsenet voivat harjoitella esimerkiksi kirjanpitoa, ravintolayksikössä työskentelyä ja digitaalisten laitteiden ja ohjelmien käyttöä. Lisäksi jäsenet ovat mukana ESKOT ry:n erilaisissa tiimeissä sekä Klubitalon kokouksissa ja työryhmissä, joissa kehitetään ja tehdään päätöksiä toiminnasta. (Mäkisalo 2023.) Klubitalon jäseneksi tullut henkilö on usein työkyvyttömyyseläkkeellä tai kuntoutustuella. Tämä ei ole este tuen saamiselle kohti työllistymisen polkuja. Henkilökunnan kanssa on mahdollista selvittää omien sosiaalietuksien sovittamista työelämän palkkatulojen kanssa. Työvalmentajat tarjoavat sekä yksilöllistä että ryhmämuotoista tukea. He voivat myös toimia yhteyshenkilönä työnantajien ja jäsenien välillä ja lähteä työsuhteen alussa tarpeen vaatiessa mukaan työn aloitukseen. Klubitalon työvalmennus tekee yhteistyötä paikallisten TE-palveluiden sekä muiden toimijoiden kanssa. (Tikkurilan Klubitalo 2021c.)

Tikkurilan klubitalon kautta on mahdollista työllistyä usein eri tavoin. Työllistymisen muotoja on tarjolla monipuolisesti. Siirtymätyö on perinteinen Klubitalojen oma työllistymisen muoto. Kyseessä on työmuoto, joka sisältää perustason töitä, joita on mahdollista oppia perehdytyksen kautta. Työvalmentajat ovat jäsenen käytettävissä taustatukena, koko työsuhteen ajan. Yleensä siirtymätyösuhte kestää noin kuusi kuukautta ja se on luonteeltaan osa-aikatyötä. Työstä saa työehtosopimuksen mukaista palkkaa. Siirtymätyön erikoisuutena, on paikkausjärjestelmä, jossa Klubitalon työntekijä menee esimerkiksi jäsenen tilapäisesti sairastuessa hoitamaan kyseiset työtehtävät. Klubitalon tuettu työ tarkoittaa työllistymisen muotoa, jossa jäsen saa työvalmentajalta myös tukea työllistymisen ja työnteon eri vaiheissa. Tuetussa työssä ei

ole käytössä siirtymätyölle ominaista paikkausjärjestelmää. Tuetusta työstä maksetaan myös työehtosopimuksen mukaista palkkaa. (Tikkurilan Klubitalo 2021c.)

Tuettu keikkatyö on kertaluonteista tai lyhytkestoista työtä avoimilla työmarkkinoilla. Jäsen saa myös tässä muodossa valmennuksen ja tuen eri vaiheissa prosessia. Tuetusta keikkatyöstä maksetaan myös työehtosopimuksen mukainen korvaus, joka on kylläkin palkkion/työkorvauksen muodossa. Itsenäinen työ tarkoittaa nimensäkin mukaisesti jäsenen omaa itsenäistä työskentelyä jossain kohteessa. Jäsen on yleensä tällöin hakeutunut työmarkkinoille täysin itsenäisesti tai pienellä avustuksella. Itsenäistä työtä tekevät jäsenet tarvitsevat harvoin työpaikalleen Klubitalon tukea, mutta he saattavat saada sosiaalista tukea Klubitalon yhteisöstä, siihen kuuluessaan. Tikkurilan Klubitalolla kannustetaan jäsenistöä myös hakeutumaan vapaaehtoistöihin. Vapaaehtoistöistä ei saa palkkaa, mutta toisaalta tällöin myös tukien ja palkan sovittamisen paineetkaan eivät rasita. Vapaaehtoistöissä voi opetella samoja tärkeitä työelämätaitoja kuin palkkatyössäkin, luoda kontakteja uusiin ihmisiin ja saada sisältöä elämään. Vapaaehtoistyö voi myös avata uusia verkostoja vaikkapa tulevaisuuden työ- tai opiskelupaikkoja ajatellen. (Tikkurilan Klubitalo 2021c.)

Tikkurilan Klubitalolta saa myös tukea opintoihin ja oppimiseen liittyvissä kysymyksissä. Klubitalolla työskentelevä opintovalmentaja antaa tukeaan sopivien opiskeluvaihtoehtojen pohdintoissa, hakemusten täyttämässä sekä oppilaitosvierailujen suhteen. Myös erilaisten opiskelutekniikoiden etsiminen kunkin jäsenen tarpeen mukaan kuuluu opintovalmentajan palveluihin. Monet jäsenet ovatkin saaneet apua opintovalmennuksesta muun muassa ajankäyttöön ja arjenhallintaan liittyvissä kysymyksissä. (Tikkurilan Klubitalo 2021d.) Osalla Klubitalon jäsenistöä on mielenterveyden ongelmien lisäksi myös neuropsykiatrisia haasteita. Nämä ilmenevät muun muassa toiminnanohjauksessa, vuorovaikutuksessa sekä tarkkaavuudessa (Puustjärvi 2022, 15). Osa Klubitalojen opintovalmentajista onkin käynyt neuropsykiatrisen valmentajan koulutuksen, pystyäkseen huomioimaan kohdennetummin juuri näitä haasteita. Myös Tikkurilan Klubitalolla tällä hetkellä toimiva opintovalmentaja on käynyt kyseisen koulutuksen.

Tikkurilan Klubitalolla voi myös viettää aikaa esimerkiksi kahvinjuonnin ja vapaiden keskustelujen merkeissä. Myös vapaa-ajantoimintaa järjestetään esimerkiksi liikunnan ja retkien muodossa. Nuorille aikuisille on järjestetty myös omaa kohdennettua ryhmätoimintaa toisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Tikkurilan Klubitalolla kannustetaan myös jäsenvetoiseen toimintaan ja jäsenten onkin mahdollisuus saada vastuuta niin halutessaan esimerkiksi ryhmien ohjauksen tai jäsenvetoisten päivien muodossa. (Tikkurilan Klubitalo 2021e.) Tämän opinnäytetyön käsittelemä Klubitalon kurssitoiminta on myös osa Tikkurilan Klubitalon ohjelmaa ja sen kehittäminen on ajankohtainen ja tärkeäksi todettu kokonaisuus. Se sijoittuu työvalmennuksen, opintovalmennuksen ja muun Klubitalon toiminnan välimaastoon. Kurssitoimintojen järjestäminen avaa erinomaisia mahdollisuuksia jäsenistön aktiiviseen osallistumiseen. Tämä tarkoittaa mahdollisuutta osallistua itse kurssituntien lisäksi esimerkiksi kurssien suunnitteluun ja

ohjaamiseen. Klubitalojen laatusuosituksessa kohdassa 25 tuodaan myös esille, että klubitalon sisäisissä koulutuksissa on suotavaa hyödyntää jäsenistön ohjaustaitoja.

”Klubitalo auttaa jäseniä pääsemään ammatillisiin ja koulutuksellisiin tavoitteisiinsa hyödyntämällä Klubitalon ulkopuolisia koulutusmahdollisuuksia. Klubitalon sisäisissä koulutuksissa hyödynnetään olennaisesti jäsenten opetus- ja ohjaustaitoja.”(Suomen Klubitalot 2023b.)

2.1 Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry

Tikkurilan Klubitalon taustaorganisaationa toimii Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry. ESKOT ry:llä on Tikkurilan Klubitalon lisäksi kuusi muuta Klubitaloa. Nämä Klubitalot ovat Helsingin, Itä-Helsingin, Nurmijärven, Tuusulanjärven, Lahden ja Imatran Klubitalot. (Etelä-Suomen Klubitalot ry 2023a.) ESKOT ry:n seitsemän Klubitalon lisäksi Suomessa toimii tällä hetkellä vuonna 2023, 16 Klubitaloa (Suomen Klubitalot 2023b). ESKOT ry toteuttaa kansainvälisen Klubitalojärjestö Clubhouse Internationalin hyväksymien laatusuositusten mukaista toimintaa. Yhdistyksessä edistetään mielenterveyskuntoutujien osallisuutta, oikeuksia, asemaa ja toimintamahdollisuuksia. Tärkeänä asiana on myös edistää työllistymisen ja oppimisen edellytyksiä ja mahdollisuuksia. ESKOT ry on mukana erilaisissa hankkeissa, jotka liittyvät esimerkiksi juuri työllistymiseen, opintoihin palaamiseen sekä kokemusasiantuntijuuteen. ESKOT ry kuuluu Suomen Klubitalot ry:n verkostoon ja on lisäksi osa kansainvälistä Klubitalotoimintaa valvovia ja kehittäviä järjestöjä. (Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry 2023a.) ESKOT ry:n talojen toimintaa rahoittaa osin hyvinvointialue, kaupunki tai näiden yhdistelmä. Toinen osa rahoitusta ovat Sosiaali- ja terveysministeriön myöntämät Stean avustukset, jotka tulevat Veikkauksen tuotoista. (Yrttiaho 2023.)

ESKOT ry on halunnut tukea monipuolisesti jäseniensä työllistymistä ja siksi etsinyt aktiivisesti uusia ja erilaisia keinoja asian tehostamiseksi. Yhdistys perusti vuonna 2022 Lilinkotisäätiön, Päijät-Hämeen sosiaalipsykiatrisen säätiön Menten ja Itä-Uudenmaan sosiaalipsykiatrisen yhdistyksen kanssa ESKOTYÖ Oy:n. Se on henkilöstövuokrausta toteuttava palveluyritys, jonka tarkoituksena on työllistää osatyökykyisiä henkilöitä tuettuihin keikkatöihin. (Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry 2023b.)

Kaikissa Suomessa toimivissa 23 Klubitalossa jäseniä tuetaan työllistymisen tuen lisäksi opinnoissa sekä opintoihin hakeutumisessa (Suomen Klubitalot 2023c). Opintojen tukemista ovat perinteisesti tehneet työvalmentajat osana muuta työnkuvaansa. Koulutus ja työelämä ovat kaksi isoa asiaa, mutta nivoutuvat sulavasti toisiinsa. Klubitalojen kansainvälisten laatustandardien mukaan kaikilla työntekijöillä, tulisi olla yleisluontoinen työnkuva. Osalla Suomessa toimivista Klubitaloista on kuitenkin palkattu erillisiä opintovalmentajia tukemaan jäsenistöä opinnoissaan. ESKOT ry:n jokaisella Klubitalolla työskentelee vähintään yksi opintovalmentaja. Tämä erikoisuus verrattuna muiden maiden Klubitaloihin on herättänyt jonkin verran keskustelua Clubhouse Internationalissa. Avoimen keskusteluyhteyden luominen tuolloin kansainvälisen

katto-organisaation kanssa asian suhteen, tuotti positiivisen ja hyväksyvän lopputuloksen. Niinpä koulutus- ja työelämäosallisuutta tukevan opintovalmennuksen toteuttaminen ja kehittäminen jatkuu tulevaisuudessakin. (Yrttiaho 2018.)

2.2 Kansainvälinen Klubitalomalli

Klubitalot saivat alkunsa vuonna 1944 New Yorkissa, kun mielisairaalaan kotiutetut potilaat alkoivat pitää yhteyttä toisiinsa. Nämä henkilöt pyrkivät toiminnallaan välttämään yksinäisyyttä ja eristäytymistä. He tapasivat aluksi toisiaan yleisillä paikoilla kuten kahviloissa ja kirjastoissa. He alkoivat kutsua ryhmäänsä nimellä WANA=We are not alone. Ryhmä sai vuonna 1948 rahoituksen, jonka turvin se hankki erillisen ja virallisen paikan kokoontua Manhattanilta. Samaisen rakennuksen pihalla oli suihkulähde, josta on peräisin toimintamallille annettu nimitys Fountain House. Vuonna 1955 John Beard palkattiin Fountain Housen johtajaksi. Hän uskoi vahvasti, että mielenterveyskuntoutujat pystyvät palaamaan yhteiskunnan jäseniksi, kun vain saavat siihen riittävästi tukea. Hän korosti, että kuntoutujilla tulisi olla oikeus mielekkääseen toimintaan ja kunnioitukseen, jotta todellista kuntoutumista voisi tapahtua. Hän kehitti Klubitalojen peruseriaatteet, joihin pohjautuu nykyiset Klubitalojen laatusuositukset, joita on yhteensä 37 kappaletta. (Hänninen 2016, 32.)

Klubitalojen laatusuositukset (Liite 15) eli standardit toimivat jäsenten oikeuksien määrittelyinä ja eettisinä ohjesääntöinä. 1.-7. olevat laatusuositukset käsittelevät jäsenyyttä ja siihen liittyviä oikeuksia ja mahdollisuuksia. Standardit 8.-11. nostavat tarkasteluun Klubitalon henkilösuhteet ja roolit. 12.-14- kohdat käsittelevät Klubitalon tiloja ja niiden käyttöä. 15.-20. kohdat pitävät sisällään työpainotteisen päivän tarkastelua. Standardit 21.-25. tarkastelevat työllistymistä ja koulutusta erityisesti erilaisten työllistymisohjelmien näkökulmasta. Kohdat 26.-32. nostavat esiin talon toimintaan liittyvät asiat melko laajasti. Viimeiset standardit 33.-37. keskittyvät rahoitukseen, johtoon ja hallintoon. (Suomen Klubitalot 2023b.)

1970- luvun loppupuolella Klubitalot alkoivat levittäytyä ympäri maailmaa. Alusta alkaen toiminut New Yorkin Fountain House vastasi Klubitalojen kansainvälisestä tuesta vuoteen 1994 asti. Tämän jälkeen Klubitalojen kansainvälinen kehittämiskeskus otti koordinoinnin maailman laajuisesti itselleen. Vuoteen 2013 se toimi nimellä International Centre for Clubhouse Development, jolloin se muutti nimensä Clubhouse Internationaliksi. (Hänninen 2016, 32-33.) Clubhouse International tekee työtä tukeakseen ja lisätäkseen Klubitaloverkostoa ympäri maailmaa. Se tarjoaa kaikille maailman Klubitaloille yhteen kokoavan tahon, josta koostuu samalla maailman suurin psykososiaalisen kuntoutuksen verkosto. Clubhouse International on jäsenjärjestö, joka edustaa yli 300 Klubitaloa miltei 40 Yhdysvaltain osavaltiossa ja yli 30 maassa. (Clubhouse International 2023, 3.)

Suomen ensimmäinen Klubitalo perustettiin vuonna 1995 Tampereelle. Tuo Klubitalo oli nimeltään Näsinkulman Klubitalo ja se toimii samalla nimellä edelleen. Vuonna 1998 Naantalissa

järjestettiin Euroopan Klubitalojen konferenssi ja tällöin perustettiin myös Suomen Fountain House-Klubitalojen verkostoyhdistys ry. Nykyisin tämä yhdistys toimii nimellä Suomen Klubitalot ry. (Suomen Klubitalot 2023d.)

Klubitalojen laatusuositukset ovat samat ympäri maailman. Maailmaan mahtuu kuitenkin erilaisia maita ja yhteiskuntia, joten joltain osin standardeja on jo pakostakin muokattava sopivaksi oman maan tarpeisiin. Kansainvälinen malli on hyvin juurrutettu Suomen Klubitaloihin. Joiltain osin sitä on kuitenkin muokattu yhteiskuntamme rakenteisiin sopivaksi ja mahdolliseksi toteuttaa. Muokkauksessa on otettu huomioon muun muassa suomalainen koulutusjärjestelmä, sosiaali- ja eläketurvajärjestelmä ja suomen lainsäädäntö. Kun malli on joiltain osin suomalaisitettu, se ei täsmää aivan tarkasti kansainvälisten laatusuositusten kanssa, mutta kulkee kuitenkin hyvin lähellä niitä. (Hänninen 2016, 27.)

2.3 Kurssit osana Klubitalon toimintaa

Klubitalot voivat toteuttaa arjessaan halutessaan kurssitoimintoja. Osa kursseista järjestetään muun muassa erilaisten oppilaitosten kanssa yhteistyössä. Esimerkiksi aikuisopistot ja kansalaisopistot voivat olla tällaisia oppilaitoksia. Osa kursseista voi olla järjestetty myös yhteistyössä hankkeiden tai toisten yhdistysten kanssa. Esimerkiksi hygieniapassi, ensiapukurssit sekä alkusammutuskoulutukset ovat tällaisia oppikokonaisuuksia. Kursseja on myös järjestetty Klubitalon sisällä, oman yhteisön kesken. Klubitaloilla eritavoin järjestettyjä kursseja ovat olleet muun muassa nyky-yhteiskunnassa tarvittavia perustaitojen koulutusta. Tällaisia kursseja ovat esimerkiksi olleet tietotekniikkaan liittyvät sekä arkielämässä tarvittaviin taitoihin liittyvät kurssit. Kursseilla voidaan opetella muun muassa asunnon puhtaanapitoon, pyykkihuoltoon ja ruuanlaittoon liittyviä taitoja. Myös koko ajan tärkeämmäksi nousevat erilaisten digilaitteiden peruskäytön hallinta sekä ohjelmien käyttö ovat olleet tarpeellisia kurssimuotoja. (Huttunen 2016, 220-221.) Myös erilaiset kouluaineisiin liittyvät kurssit tai ryhmät ovat kuuluneet Klubitalojen arkeen. Näitä voivat olla eri kouluaineisiin liittyvät kurssit kuten eri kielet ja matematiikka tai esimerkiksi voimavarojen löytymiseen liittyvät kokoontumiset.

Tikkurilan Klubitalolla kursseja on aiemmin järjestetty satunnaisesti yksittäisiä ideoista lähteneenä. Jäseniä innostettiin erityisesti Klubitalon ulkopuolella järjestettävien kurssien pariin, hakemaan lisäoppia erilaisten asioiden parissa. Tällaisia kursseja on ollut esimerkiksi tietotekniikkaan liittyvät kurssit sekä mielenterveyden ensiapukoulutukset. Lähiaikoina on alettu kuitenkin kiinnittää huomiota myös Klubitalon sisäisiin omiin kurssitoimintoihin. Alkusysäys tällaisen toiminnan lähempään tarkasteluun nousi siitä, kun yksittäinen sosiaalista mediaa käsittelevä kurssi lisättiin Klubitalon toiminnan tavoitteisiin. Kurssi oli avoimien ammatillisten opintojen tarjontaa ja kurssin nimi oli Sosiaalinen media ja sen hyödyntäminen. Kurssitoiminnat voivat avata mahdollisuuksia uusien asioiden testaamiselle tutussa yhteisössä. Yhteisön jäsenet pääsevät ottamaan halutessaan vastuuta kurssitoimintaan liittyvistä asioista. Kun joku jäsen ottaa

vastuutehtäviä hoidettavakseen, pääsee toiset jäsenet seuraamaan läheltä, miten vastuuta otetaan ja sitä kannetaan. (Tervala 2023.)

Kurssitoiminnat antavat osallistujilleen oppimisen ja opiskelun kokemuksia, joista voi olla vierähtänyt joillakin pitkäkin aika. Joillakin voi olla huonoja muistoja kouluajoilta esimerkiksi oppimisvaikeuksien takia, joku taas haluaa kerrata asioita tai oppia täysin uutta. Kurssitoiminnat tarjoavat turvallisen alustan asioiden kokeilemiseen. Kokonaisuudessaan kurssitoiminnat tuovat mukavaa vaihtelua muuhun klubitalon arkeen. Kurssit ovat hieman toisella tasolla talon arjessa kulkevia jaksoja, joissa keskitytään tietyn asian ympärille ja tämä herättää yhteisöön samalla myös yhteisiä puheenaiheita. Kurssitoiminnan ajanjakso voi toimia yhteisöllisesti energisoivana osiona uusien asioiden äärellä. Tikkurilan Klubitalon kurssit on toteutettu etupäässä opettaja-johtoisesti tai yhteisöllisesti opiskellen. Kurssitoiminta on liikkunut siis koulumaisesta luokkaopettamisesta ja luentotyypisistä toiminnasta aina ryhmäkokoontumistyyppisiin kursseihin. Tarkkaa rajaa näiden toteutusten välille ei ole vedetty, vaan on menty sen mukaan, mikä tuntuu parhaimmalta tavalta missäkin tilanteessa toteuttaa. Tulevaisuudessakin Tikkurilan Klubitallolla ollaan avoimia uusien kurssitoiminnan tapojen testaamiseen, jos vain yhteisö näin haluaa. (Tervala 2023.)

3 Osallisuus

Opinnäytetyön keskeinen käsite on osallisuus ja se on myös tutkimuksen teoriasidonnaisuuden lähtökohta. Sekä Euroopan unionin, että Suomen hallituksen tavoitteena on osallisuuden edistäminen. Se on yksi keskeisimpiä keinoja vähentää ja torjua syrjäytymistä ja köyhyyttä. Kun osallisuuden toteutuminen varmistetaan, vähennetään samalla eriarvoisuutta. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022.) Osallisuus on tavoitteen saavuttamisen keino, kuten laadukkaampien palveluiden luominen. Toisaalta osallisuus voi olla jo itsessään päämäärä (Patterson 2008, Laitilan 2010, 7 mukaan). Toteutuessaan onnistuneesti, sosiaalinen osallisuus on yhteydessä ihmisen perustarpeisiin kuten koulutuksellisiin ja ammatillisiin osa-alueisiin. Vastakohtaisesti taas sosiaalisella syrjäytymisellä on vaikutuksia jättää henkilö näiden asioiden ulkopuolelle. Sosiaaliseen syrjäytymiseen voi vaikuttaa monet tekijät, mutta erityisesti mielenterveyden häiriöt estävät usein henkilöitä kehittämästä itseään kykyjensä ja toiveidensa mukaisesti. (Ostrovskij, Paananen, Nevalainen, Stevanovic, Weiste, Niska, Valkeapää & Lindholm 2021, 20.) Klubitallotoiminta pyrkii mahdollistamaan ja lisäämään mahdollisimman paljon jäsentensä osallisuutta. Samoin opinnäytetyössä nousee merkittävään rooliin osallisuuden toteutumisen huomioiminen. Siihen paneudutaan läpi opinnäytetyöprojektin aina haastatteluista, työpajatoiminnan kautta analysointiin, arviointiin ja pohdintaan saakka. Sekä haastatteluissa, että analysoinnissa muokillaan myös Thomasin (2002) Osallisuuden ulottuvuuksia.

Opinnäytetyössä nousee esille osallisuudelle läheiset käsitteet osallistuminen ja vaikuttaminen. Näitä samoja termejä on käytetty myös perustus-, kunta-, ja nuorisolaissa ja todettu niiden olevan väyliä osallisuuden toteutumiseen. (Terveyden ja hyvinvoinninlaitos 2022.) Laitila (2010, 7.) Tuo väitöskirjassaan esille, että Connorin ja Wilsonin(2006) tutkimuksen mukaan tutkimuksessa käytetty kieli ja termistö ovat tärkeitä mielenterveyspalveluja käyttäneille yksilöille. Kie-len avulla annetaan merkityksiä esimerkiksi eri henkilöiden kokemuksille. Sanoilla kuntoutuja, asiakas, potilas, jäsen ja käyttäjä voi olla erilaisia taustoja ja merkityksiä. Opinnäytetyössäni käytän etupäässä jäsen-sanaa kuvaamaan Klubitalolla kävijöitä. Käsitteitä asiakas ja kuntoutuja käytän joissakin kohtaa, kun kuvaan palvelun käyttäjiä yleisesti eri yhteyksissä ja kun haluan välttää saman termin jatkuvaa toistamista. Tutkimuksessani nämä sanat ovat keskenään synonyymejä, eivätkä viittaa toisen termin paremmuuteen. Näillä käsitteillä haluan kuvata etupäässä henkilöitä, jotka käyttävät Klubitalon palveluita.

Klubitalotoiminnassa käytetty jäsen-termi kuvaa jo itsessään toimintaan osallistuvien henkilöiden keskeistä ja aktiivista roolia. Klubitalolla ollaan kiinnostuneita erityisesti jäsenten voimavaroista, vahvuuksista ja mahdollisuuksista. (Ylitalo 2022, 124-125.) Yhteisöllisyyteen ja osallisuuden kannustetaan Klubitalon arjessa monin eri tavoin. Jäseneksi hakeutuvalle henkilöllä voi kuitenkin usein olla taustalla vahvakin kokemus mielenterveyspotilaan roolista. Esimerkiksi laitoshoidossa voi vallita vahvaa hierarkkisuutta, jossa kuntoutuja on maksanut alemman ja passiivisemmän roolin kuin työntekijä. Tällöin kuntoutujalla voi olla kokemus, että henkilökunnan rooli on toimia häntä ylempänä auktoriteettina ja tehdä päätöksiä jopa hänen puolestaan. Laitoshoidosta Klubitalon jäseneksi siirtyneellä henkilöllä voi olla alussa tunne, että on selkeämpää ja turvallisempaa, kun muut päättävät hänen puolestaan asioita. (Rantanen 2016, 52-55). Koska toimintamallien kehittyminen tietyllä tasolla on ottanut aikaa, vaatii vanhoista malleistakin poisoppiminen myös aikaa. Klubitalolla toimiminen auttaa jäsentä testaamaan ja kokeilemaan jaksamistaan ja oppimaan uusia taitoja. Tämän lisäksi hän pääsee osalliseksi aktiiviseen yhteisöön.

Osallisuutta lähellä oleva termi on osallistuminen, joiden välillä on kuitenkin selvä ero. Osallistuminen merkitsee yleensä yksilön mukana oloa toisen tahon järjestämässä tilanteessa. Osallisuus taas sisältää laajemman ajatuksen henkilön vahvemmassa omakohtaisesta sitoutumisesta. Osallisuus on kokemus mahdollisuudesta osallistua, toimia ryhmän jäsenenä ja vaikuttaa asioihin. Osallisuus liittyy siis johonkin yhteisöön ja sen kautta osallisuuden tunteeseen ja kokemiseen. (Gothoni, Hyväri, Kolkka & Vuokila-Oikkonen 2016, 13-15.)

3.1 Osallisuuden määrittelyä

Osallisuus on yhteisöön liittymistä ja kuulumista. Tämän lisäksi se on yhteisöön vaikuttamista. Osallisuuden rakentuminen edellyttää yhteisöltä jäseniensä huomioimista ja vuorostaan jäseniltään mukaan tulemistä. Osallisuus on vastavuoroisuutta, koska vaikuttaminen ei ole

mahdollista, jos henkilö ei saa asioista tietoa eikä pääse mukaan asioiden käsittelyyn. (Oranen 2008, 9). Asiakasosallisuutta pystytään edistämään, kun henkilöille annetaan tietoa päätöksen teon pohjaksi sekä vaikuttamalla työntekijöiden motivoitumiseen ja arvomaailmaan siten, että asiakkaiden mielipiteitä huomioitaisiin ja arvostettaisiin. Asiakkaille tulee myös antaa aikaa asioiden käsittelyä ja päätöstentekoa varten. Myös turvalliseksi koettu ympäristö ja mahdollisuus kysyä kysymyksiä lisäävät osallisuutta. Asiakkaiden ja henkilökunnan välinen avoin kommunikointi keskustelun ja neuvottelun merkeissä, edesauttaa osallisuuden toteutumista. (Laitila 2010, 21.)

Laitilan(2010, 9) mukaan Kujala(2003) on kuvannut asiakaslähtöisyyden ja asiakkaan osallisuuden rinnakkaiskäsitteinä. Tässä määritelmässä hän kuvaa asiakaslähtöisyyden olevan palvelun tavoiteulottuvuutta ja osallisuus taas asiakkaan kokemusulottuvuutta. Hän tuo esille, että osallisuus on persoonallista vaikuttamista omiin asioihin ja asiakaslähtöisyys toteutuu ainoastaan silloin, jos asiakas kokee osallisuutta.

Osallisuutta voi tarkastella myös näkökulmasta, mitä se ei ainakaan ole. Osallisuuden vastakohtia ovat esimerkiksi osattomuus, välinpitämättömyys, syrjäytyminen ja vieraantuminen. Osattomuuteen voi liittyä kulttuurisen, taloudellisen tai sosiaalisen pääoman puute. Tämän lisäksi osattomuus käsittää myös henkilökohtaisen ulottuvuuden. Tällöin yksilö kokee, ettei yrittämisestään huolimatta ole tullut huomioiduksi. (Kiilakoski 2007, 11.) Välinpitämättömyys voi ilmetä henkilön tuntiessa aktiivisen toimimisensa ympäristössään samantekevänä ja sen johdosta kokea haluttomuutta vaikuttaa asioihin (Freire 2005, Kiilakoski 2007, 11 mukaan). Hän voi tuntee turhautumista siitä, ettei mitään kannata tehdä, koska vaikuttamismahdollisuudet ovat hyvin vähäiset ja tärkeät päätökset tehdään muualla. Syrjäytymistä voidaan kuvata prosessina, jossa yksilö alkaa erkaantumaan yhteiskunnan normaalitoiminnoista. Syrjäytyminen voi koskea työelämää, koulutusta, hyvinvointipalveluja, sosiaalisia suhteita tai päätöksentekoa. Nämä eri instituutiot eivät ole irrallisia syrjäytymisen kokonaisuuden näkökulmasta, vaan ne ovat sidoksissa toisiinsa. Laajimmillaan osallisuuden puute näyttäytyy vieraantumisenä, jolloin henkilö on menettänyt suhteen muun muassa yhteiskuntaan, ympäristöönsä ja ekosysteemiinsä. Hän on voinut menettää suhteen myös itseensä ja olla kykenemätön elämään oman arvopohjansa mukaista elämää. Vieraantuminen tästä kaikesta voi näyttäytyä asioiden tarkoituksettomuutena. (Kiilakoski 2007, 11-12.)

Osallisuuden toteutumisen esteitä voivat olla käsitys siitä, että asiantuntijat ja ammattilaiset tietävät parhaiten, miten kenenkin asiakkaan kohdalla tulisi toimia. Työntekijät voivat jopa kokea asiakkaan autonomian uhkana omalle ammattiroolilleen. Organisaatioiden riittämättömät resurssit, suuret asiakasmäärät ja kiire voivat estää asiakkaiden osallistumisen ja osallisuuden saavuttamisen. Yhteiskunnallisella tasolla, ennakkokäsitykset esimerkiksi mielenterveyden haasteista omaavia henkilöitä kohtaan voivat olla merkittäviä esteitä osallisuuden toteutumiselle. (Laitila 2010, 21-22.)

Vaikka osallisuutta ja osattomuutta voidaan koittaa määritellä eri tavoin, on myös syytä muistaa, ettei ulkopuolelle voi jättää yksilön omia näkemyksiä. Asioiden tarkastelu ainoastaan yhteiskuntajärjestelmän näkökulmasta on vain osa totuutta. Kriittinen näkökulma osallisuuteen nostaa tarkasteluun myös yksilön kokemusmaailman oman osallisuutensa suhteen. Tulee huomioida esimerkiksi kulttuurin pakottava luonne muun muassa henkilön osallisuuden ja valinnanvapauden suhteen. Tähän liittyvät muuan muassa koulutustasojen ja elämäntyylin valinnat ja niistä kasautuvat mahdolliset paineet. Kun vastaa yhteiskunnassa vallitseviin normeihin niin yksilö voi päästä suojaan kyseenalaistuksilta. Ne eivät kuitenkaan ole välttämättä juuri kyseiselle yksilölle mieluisimpia ja sopivimpia valintoja. (Herranen & Harinen 2008, 88-98.)

Käsitettä osallisuus voidaan tarkastella muun muassa tikapuu- ja porrasmalleilla. Näissä malleissa alaportailla henkilöllä on vain vähän mahdollisuuksia vaikuttaa. Kun portaikossa nousee ylöspäin, hänen valtansa kasvaa. Tällöin näissä malleissa myös oletetaan, että yksilön osallisuuskin lisääntyy. (Oranen 2008, 9-10.) Kuuluisat eri tasot osallistavalle suunnittelulle kehitti Sherry Arnstein vuonna 1969. Kehitetty malli oli kansalaisten osallistamisen tikapuut. Nämä tikapuut jakautuvat kolmeen laajempaan osaan, ei osallistumismahdollisuutta, näennäinen mahdollisuus osallistua ja kansanvalta. (Tuulentie & Kantola 2021, 82.)

Sherry Arnstein painotti, että osallistumisrituaalit, joissa aidosti ei jaeta valtaa uudelleen, ovat turhauttavia valmiiksi voimattomammille kansanryhmille. Jos vallanhaltijat vain näennäisosallistuttavat ilman vallan jakamista heikommille, on osallistumisen taso turha. Hänen kehittämässään osallisuuden tikapuut-mallissa aiemmin mainittujen kolmen laajemman osan sisälle erottautuu kahdeksan eri porrasta. Jokainen tikapuuporras kuvaa kansalaisten osallistumisen tasoa. Alimmat kaksi porrasta ovat nimeltään manipulaatio ja terapia. Nämä portaavat kuvaavat vallanpitäjien mahdollisuutta parantaa ja kouluttaa ja jopa suostutella osallistujia. Tällaisen osallistumisen tason tavoite ei ole antaa ihmisille mahdollisuutta osallistua asioiden suunnitteluun tai toteuttamiseen. Kolmas ja neljäs porras ovat tiedottaminen ja konsultointi ja ne sallivat kansalaisten kuulemisen. He saavat kuulla asioita ja tulla kuulluksi, mutta jos vallanpitäjät eivät pidä heidän näkemyksistään, he eivät mahda sille mitään. Tämä johtaa siihen, ettei heidän toivomiaan toiveita huomioida. Kansalaiset saattavat myös saada tietoa tulevista asioista niin myöhäisessä vaiheessa, etteivät ehdi vaikuttaa enää päätöksiin. Viidennellä portaalla, joka on yhteissuunnittelu, toiminnan perussäännöt sallivat kansalaisten neuvoa vallanpitäjiä, mutta säilyttävät kuitenkin edelleen päätösvallan vallanpitäjillä itsellään. Kuudennella portaalla on kumppanuus, jolloin on jo päästy tasolle, jossa vallanpitäjien ja kansalaisten välillä voidaan tehdä kompromisseja. Seitsemännellä portaalla sijaitsee jaettu valta, jossa valtaapitävien on aloitettava neuvottelut kansalaisten kanssa. Kansalaisille on annettu keinoja varmistaa päätösten vastuullisuus myös heidän kannaltaan. Kahdeksas ja viimeinen tikapuuporras on kansanvalta. Tällöin kohderyhmäksi luonnehditut kansalaiset saavat valtuuden hallita ohjelmia ja palveluja. Heillä on siis päätöksenteossa itsenäinen valta ja oikeutus. (Arnstein 1969, 216-224.)

3.2 Osallisuuden ulottuvuudet Thomasin mukaan

Nigel Thomas on esittänyt kritiikkiä malleja kohtaan, joissa osallisuus kuvataan yksiulotteisena ominaisuutena. Hänen mielestään tikapuumalleissa osallisuus nähdään vain siten, että sitä joko on paljon, hieman tai ei lainkaan. Tämän vuoksi hän itse on jakanut osallisuuden tarkastelemisen eri ulottuvuuksiin. Hänen jakamissaan ulottuvuuksissa niiden suhde voi vaihdella ja niiden mukaan yksilön kokemus osallisuudesta muuttua. (Thomas 2002, 174-175). (Oranen 2008) tuo esille, että Thomasin mallilla on mahdollista järjestää osallisuutta käytännössä. Se tuo hyvin esille sen, ettei jokaiselle sovi samanlainen toimintatapa, koska yksilöt ja heidän tilanteensa ovat hyvin erilaisia. Toiset henkilöt tarvitsevat paljon tukea havaitsemiseen ja ilmaisemiseen ja toiset taas tavoittavat kaiken helpommin ja itsenäisemmin.

Thomasin tutkimuksessa oli kiinnitetty huomiota työntekijöiden asennoitumiseen lastensuojelussa olevien lapsiasiakkaiden osallisuuden suhteen. Ammatillaisen rooli ja työskentelytavat voivat olla osallisuuden suhteen hyvinkin merkittävässä asemassa. Thomas on erottanut Welsbyn (1996) tyypittelyyn nojaten neljä erilaista tapaa, joilla työntekijä voi peilata lasten osallisuutta. Nämä tavat ovat kliininen, byrokraattinen, arvopohjainen ja kyyninen. Kliininen lähestymistapa keskittyy arvioimaan henkilön osallistumista haavoittuvuuden ja emotionaalisen kyvykkyyden näkökulmasta. Mukana olo nähdään jopa riskinä yksilön hyvinvoinnille ja hänet voidaan sulkea pois keskusteluista. Kliininen näkökulma voi kuitenkin toisaalta johdattaa toimintaa siten, jossa henkilö huomioidaan jopa erityisen korostetusti. Byrokraattisessa lähestymistavassa huomioidaan organisaation kriteerit. Näihin sääntöihin nojaten, voidaan joko sivuuttaa ja rajata henkilön osallistumista tai vastaavasti ottaa hänet jopa liioitellun paljon mukaan. Arvopohjainen näkökulma pitää osallisuutta lapsen oikeutena ja sen katsotaan johtavan parempiin käytäntöihin ja lopputuloksiin. Kyyninen lähestymistapa taas tulkitsee asian niin, että lapsella on jo liikaa valtaa ilman tarvittavaa vastuuta. Tämän vuoksi hänelle ei haluta enempää valtaa, koska katsotaan että hän voisi manipuloida ammattilaista eivätkä he tunnistaisi mikä olisi heille parasta. (Thomas 2002, 171.)

Orasen (2008) mukaan Thomasin (2002) osallisuuden ulottuvuuksissa osallisuuden tarkastelu lähtee liikkeelle siitä, millaisia mahdollisuuksia henkilöllä on valita osallistumisensa suhteen johonkin prosessiin. Tähän liittyen Thomas haluaa korostaa, että myös kieltäytyminen voi olla yksi osallisuuden ilmentymä. Toisessa kohdassa tarkastellaan, millainen mahdollisuus yksilöllä on saada tietoa prosessista ja omista oikeuksistaan. Tämä ulottuvuus myös muistuttaa henkilön oikeudesta saada tietoa omasta roolista kyseisessä tilanteessa. Kolmas ulottuvuus koskee henkilön mahdollisuutta vaikuttaa päätöksentekoon. Päätöksenteko tarkoittaa muun muassa sitä, että saa olla päättämässä mitä asioita tullaan käsittelemään ja ketä henkilöitä on paikalla. Neljäntenä ulottuvuutena nostetaan esiin mahdollisuus ilmaista itseään. Tämä mahdollistaa mielipiteiden ja omien ajatusten esille tuomisen. Viides ulottuvuus keskittyy mahdollisuuteen saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen. Tämä tarkoittaa sitä, että kaikkien ei ole helppoa

tuoda esille omia ajatuksia ja ideoita ilman toisen henkilön apua. Kuudes ulottuvuus on henkilön mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin. Tähän ulottuvuuteen liittyy riippumattomuus muista tekijöistä, kun yksilö itse tekee päätöstään käsiteltävän asian suhteen.

Osallisuuden ulottuvuudet Thomasin (2002) mukaan

Mahdollisuus valita

Mahdollisuus saada tietoa

Mahdollisuus vaikuttaa prosessiin

Mahdollisuus ilmaista itseään

Mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen

Mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin

Thomasin (2002) tutkimuksessa tarkastellaan päätöksentekoprosessissa toteutuvaa lasten osallisuutta. Vaikka hänen tutkimuskohteenaan ovat olleet nimenomaan lasten oikeus osallisuuteen ja osallistumiseen, näen että osallisuuden ulottuvuuksien tarkastelu soveltuu hyvin myös aikuisten mielenterveyskuntoutujien parissa tehtävään osallisuuden huomioimiseen. Näiden samaisien ulottuvuuksien toteutumiseen liittyvät havainnot palvelevat näkemykseni mukaan erinomaisesti Klubitalon jäsenien osallisuuden tutkimista ja toteuttamista. Klubitalon kurssitoiminnassa on tärkeää esittää samantyyllisiä kysymyksiä muun muassa sen suhteen, miten aitoa osallistaminen toiminnassa on ja mitkä voisivat olla osallisuuden toteutumisen huomioitavia kohtia. Tärkeää on myös tarkastella, milloin mukaan ottaminen menee mahdollisesti vain velvollisuudesta mukaan ottamisen puolelle, ilman aitoa osallisuutta. Myös Thomasin pohdinta siitä, olemeko varmoja, että yksilö ymmärtää kysymykset, vaihtoehdot ja syyt avaa tärkeää pohdintaa millaisilla käytänteillä osallistaminen menisi oikein. (Thomas 2002, 174-175).

Ajatus Thomasin (2002) osallisuuden ulottuvuuksien käytöstä tässä työssä sai alkunsa oppitunnilla, jossa käsiteltiin laadullista tutkimusotetta ja aineiston analyysia. Oppitunnilla esiin tullessa esimerkissä oli käytetty Thomasin osallisuuden ulottuvuuksia. Thomasin mallia on hyödynnetty useissa opinnäytteissä ja tutkielmissa. Lapsikontekstin ulkopuolelta kohteena ovat olleet muun muassa kehitysvammaiset sekä aikuissosiaalityön asiakkaat. Tässä opinnäytetyössä halutaan tuoda esille Thomasin ulottuvuuksien huomioiminen aikuisten henkilöiden keskuudessa ja heidän mahdollisuudestaan muun muassa saada äänensä kuuluviin. Tarkasteluun nostetaan, miten kyseiset ulottuvuudet auttavat huomioimaan Klubitalon jäsenien osallisuutta. Haasteena kun voivat olla muun muassa mielenterveyden ja neuropsykiatriset ongelmat. Nämä vaikeudet voivat johtaa tarkkaavuuden sekä tunteiden ja aistitiedon säätelyn pulmiin. Toiminnanohjaukseen, viestintään ja vuorovaikutukseen liittyvät haitat voivat myös estää itsensä ilmaisemisen ja tiedon vastaanottamisen yksilön haluamalla tavalla. (Puustjärvi 2022, 15-16.)

4 Yhteisöllisyys

Elämän varrella yksilö kuuluu erilaisiin yhteisöihin. Yhteisöistä voidaan etsiä turvaa ja siltä odotetaan myös vertaistukea ja yhteisön jäsenten auttamista. Siellä toimitaan osana ryhmää erilaisissa rooleissa ja nämä roolit vaikuttavat yhteisön suhtautumiseen sekä päätöksentekoon. Näihin yhteisöihin kuulumisen kokemus voi olla positiivinen, jolloin henkilö ylläpitää ja rakentaa yhteisöllisiä suhteita. Henkilö hakeutuu usein yhteisöihin, jotka ainakin jollain tasolla ovat samasta asiasta kiinnostuneita kuin hän itse. Toisaalta yksilö voi kokea yhteisöön kuulumisen myös ongelmallisena. Yhteisö voi siis toimia ihmisiä yhdistävänä ja vahvistavana tekijänä, mutta toisaalta esimerkiksi ongelmia aikaan saavana ja erilaisuutta hyväksymättömänä tahona. (Pohjola 2017, 7-9.)

Saman yhteisön eri jäsenillä sitoutumisen taso itse yhteisöön sekä siinä tapahtuviin toimintoihin on vaihteleva. Osa sitoutuu toimintaan usein, joku toinen harvakseltaan. Silti samalla yhteisöllä voi olla jäsenilleen yhtä suuri merkitys. Yhteisön suhteisiin sisältyy myös valta-asetelmat. Valta ja hallinta vaihtelee osallisuuden mahdollistavista toimintatavoista, pakottaviin ja tiukemmin sitoviin tapoihin ja toimintoihin. Yhteisössä olevat valta-asetelmat voivat olla jäseniään tukevia tai vastaavasti jopa rajoittavia ja pakottavia (Pohjola 2017, 21.)

4.1 Yhteisön ja yhteisöllisyyden määrittelyä

Yhteisöllisyyden määritelmä on laajempi kuin yhteisön. Yhteisöllisyyden laajempi määritelmä perustuu sen sisältämälle kokemukselliselle liittymisen elementille. (Raina 2012, 11-12.) Yhteisö voidaan määritellä eri tavoin, sen mukaan millaisiin yhteyksiin se liitetään. Näitä yhteyksiä voivat olla ajalliset, paikalliset ja metodiset yhteydet. Kun yhteisöt ovat paikallisia niissä tyypillistä on ihmissuhteiden läheisyys. Tällöin tavoitteena on toteuttaa yhteisiä päämääriä vaikeuksista huolimatta. Kaikissa yhteisöissä ei kuitenkaan huomioida kokonaisuutta. Yhteisön toiminnalle voi olla myös ominaista, että siellä toteutuukin kilpailullisuus, oman edun tavoittelu ja epäluuloisuus. (Gothoni ym. 2016, 15-16.) Yhteisöllisyydelle on tyypillistä vuorovaikutuksen kautta aikaan saavutettu yhteenkuuluvuuden tunne. Se viittaa myös asioiden yhdessä jakamiseen, läheisyyteen sekä osallisuuteen asioiden ja tapahtumien suhteen. (Murto 2014.)

Konkreettinen yhteisöllisyys on seurausta konkreettisesta toiminnasta. Sitoutunut yhteisö pääsee kehittymään vastavuoroisen vuorovaikutuksen ja toiminnan myötä. Symbolinen yhteisöllisyys taas pääsee vahvistumaan yksilöiden yhteenkuuluvuuden tunteen kautta, jolloin yhteisön jäsenten välille voi muodostua symbolinen yhteys. Symbolinen sekä konkreettinen yhteisöllisyyden muoto vahvistavat toisiaan. (Gothoni ym. 2016, 15-16.)

Ihmisten välinen vuorovaikutus ja yhteisöllisyys saavat aikaan sosiaalista pääomaa ja osallisuutta. Kun vuorovaikutus on onnistunutta, yhteisön jäsenten valmiudet toimia keskenään lisääntyvät. Tällöin myös yksi yhteisöllisyyteen sitovasti kuuluva elementti, luottamus, kasvaa.

Sosiaaliseen pääomaan kuuluu luottamuksen lisäksi vastavuoroisuus, verkostoituminen ja yhteen kuuluvuuden tunne. (Pohjola 2017, 7-9.)

Lehtosen(1990) mukaan yhteisöllisyyden voi jaotella karkeasti kolmeen osaan: Yhteenkuuluvuuteen ja symboliseen yhteisöllisyyteen, sosiaaliseen vuorovaikutukseen sekä alueelliseen yhteisöllisyyteen. Nykyisin erityisesti symbolinen ja aatteellinen yhteisöllisyyden muoto korostuu. Kuvitteelliseksi luonnehdittuun yhteisöllisiin toimiin sitoudutaan helposti lyhytaikaisesti. Tällaisia lyhytaikaisia tapoja ovat muun muassa mielenosoitukset. Yleensä päätavoitteena on tällöin päästä huomion kohteeksi. Yhteisöllisyyden alueellinen ulottuvuus on muuttunut merkityksettömämmäksi nykypäivänä, koska mukaan on tullut uudenlaisia toimintoja. (Pohjola 2017, 8.) Esimerkiksi perinteisten paikan päällä tapahtuvien yhteisöllisten toimintojen rinnalla ovat myös yhteydenpidot internetin välityksellä. Internet mahdollistaa yhteisöllisten toimintatapojen toteuttamisen virtuaalisesti. Sähköisestä ympäristöstä huolimatta nämä virtuaaliset yhteydenpitotavat ovat verrattavissa perinteisiin yhteydenpitotapoihin. Sekä virtuaalisesti, että paikan päällä tapaamisissa tavoitellaan pääsemistä toisten henkilöiden kanssa yhteyteen sekä jakamaan ja vaikuttamaan asioihin. Myös sähköisesti tapahtuvan yhteisöllisyyden kautta koitetaan puuttua yksinäisyyteen ja ulkopuolisuuden tunteeseen.(Gothoni ym. 2016, 15-16.)

Hyvä yhteisöllisyys vaatii ponnisteluja ja sen tunnusmerkkejä ovat muun muassa avoimuus ja dialogisuus. Hyvässä yhteisöllisyydessä kaikilla yhteisön jäsenillä on osallistumisen mahdollisuus omien kykyjensä sallimissa rajoissa. Johtajuus on toteutettu yhteisymmärryksessä ja se on läpinäkyvää. Erilaisuutta ei nähdä uhkana vaan rikkautena ja se hyödynnetään yhteisön hyväksi. (Raina 2012, 25-28.) Myönteisessä yhteisöllisyydessä autetaan myös yhteisön jäseniä toteuttamaan yksilöllisyyttään(Hyvinvoiva järjestö 2023).Yhteisössä on pelisäännöt, jotka ohjaavat toimintaa, samalla luoden turvaa ja luottamusta. Hyvässä yhteisöllisyydessä ohjaaminen ja johtaminen ovat parhaillaan yhteisön kesken jaettua. Tällöin vastuuta kokonaisuuden toteutuksesta kantaa mahdollisimman moni ryhmän jäsen.(Raina 2012, 25-28.)

Osallistumisen taso on jokaiselle oma valinta, ja sillä ei ole merkitystä sen suhteen onko henkilö tervetullut yhteisöön. Silti on hyvä tiedostaa muun muassa yhteisössä vallitsevia valta-asetelmia, että niihin osataan myös tarvittaessa puuttua. On hyvä olla valppaana, ettei käy esimerkiksi niin, että jäsenet, jotka ottavat paljon vastuuta kantaakseen voisivat olla jotenkin kirkkaammassa asemassa yhteisössä kuin he, jotka ovat ns. passiivisempia ja vetäytyvämpiä. Yksi ohjenuora voi olla yhteisössä luodut tavoitteet sekä jokaisen jäsenen henkilökohtaiset tavoitteet. Yhteiset tavoitteet kutsuvat mukaansa kaikkia jäseniään ja näin mahdollistavat kiinnittymisen yhteiseen tekemiseen. (Pohjola 2017, 21.)

Huonossa yhteisöllisyydessä voidaan vierastaa erilaisuutta. Uusien jäsenten valitseminen joukkoon on hyvin tarkkaa ja yleensä vielä niin kutsuttujen luottohenkilöiden suosittelemaa. Kateus ja kilpailu nostavat helposti päätään ja jäsenien välillä vallitsee epävarmuus ja kyräily.

Yhteisöön kuulumista voi myös leimata pelko sen ulkopuolelle joutumisesta ja tämän vuoksi aletaan helposti miellyttämään erityisesti ryhmän johtohahmoja ja vahvoja persoonia. Tällainen toiminta kuormittaa ja syö voimavaroja ja voi johtaa pidemmän päälle hyvän yhteisön kehittymisen esteeksi ja pysähtyneeseen toimintaan. (Raina 2012, 25-28.) Negatiivinen yhteisöllisyys voi myös pyrkiä rakentamaan vääränlaista yhteisöllisyyttä jolloin luodaan vastakkainasettelua oman yhteisön ulkopuolisia tahoja kohtaan (Hyvinvoiva järjestö 2023).

4.2 Yhdessä oppiminen

Yhteisössä tapahtuvaa yhdessä oppimista voi toteuttaa usein erilaisin tavoin. Ensin kuitenkin on muodostettava yhteisö, joka haluaa oppia asioita yhdessä. Yhteisö koostuu erilaisista yksilöistä, jotka ovat keskenään erilaisia oppijoita. Oppimiselle keskeistä on minäpystyvyys, joka tarkoittaa sitä, mitä henkilö ajattelee oman älyllisen toimintansa ja oppimisensa mahdollisuuksista (Bandura 2006, Hakkaraisen 2014, 48 mukaan). Dweckin (2006) mukaan oppijan kehitystä tukee ajatus, että hänen tekemänsä ponnistukset jonkin asian eteen tuottavat toivotun suuntaisia tuloksia. Tällainen ajatus tukee henkilöä tarttumaan toimeen ja haastamaan suorituskyyneen eikä esimerkiksi epäonnistumisen riski estä sitä. Se myös ohjaa yksilöä oppimaan toisten saavutuksista, eikä hän tällöin koe niitä uhkana. (Hakkarainen 2014, 48.) Sisäinen motivaatio toimii yksilölle voimaa antavana lähteenä. Sekä yksilön että oppimisyhteisön kannalta on tärkeää, että sisäistä motivaatiota löytyy, sillä se edistää hyvinvointia. Lauri Järvilehdon (2014) mukaan ihmisen psykologisten tarpeiden täyttäminen on sisäisen motivaation perusta. Perustarpeet ovat hänen mukaansa tiloja, joihin vastattaessa saadaan vastineeksi hyvinvointia ja terveyttä. Vastakohtaisesti näiden tilojen tyydyttämättömyys, tuottaa pahoinvointia. Onkin todettu, että ryhmän jäsenien sisäinen motivaatio lisääntyy, kun heille on mahdollista olla mukana opetusprosessin eri vaiheissa. Nämä vaiheet pitävät sisällään tavoitteen asettelun, yhteistoiminnallisen toteutuksen ja yhdessä tehdyn arvioinnin. (Hellström, Johnson, Leppilampi & Sahlberg 2015, 96-97.)

Ihmisryhmistä käytetään erilaisia nimityksiä ja yksi niistä käytäntöyhteisö, joka on lähellä klubitaloillakin vallitsevia ryhmiä. Käytäntöyhteisö kuvauksella tarkoitetaan muun muassa sosiaalisia yhteisöjä tai organisaation sisäisiä ryhmiä, joissa esiin nousee erityisesti kokemuksellinen yhteisöllinen oppiminen. Tämän kaltaisissa yhteisöissä rakentuvat yhteiset tulkinnat, kieli ja ymmärrys. Tällaisella ihmisryhmällä on tavoitteenaan jakaa ajatuksia ja tietoa ja täten luoda sekä oppia uusia käytänteitä yhdessä. Erityisesti tällöin korostuu henkilöiden vuorovaikutus ja keskinäiset suhteet. Tyypillistä käytäntöyhteisöille on matala hierarkkisuus, vapaaehtoisuus, informaalius ja itseohjautuvuus. Lisäksi organisaatioiden sisällä voi olla useampia eri käytäntöyhteisöjä, joiden välillä yhteisön jäsenet voivat liikkua. Liikkuessaan eri ryhmittymien välillä he voivat jakaa kokemuksiaan ja tietoa ja saada aikaan näin yhdessä jaettua tietoa ja merkityksiä. (Seppälä-Pänkäläinen 2009, 79.)

4.2.1 Yhteisöllinen oppiminen

Kun tarkoitus on päästä yhdessä vuorovaikutteisesti kohti yhteisiä päämääriä, puhutaan yhteisöllisestä oppimisesta (*Collaborative learning*). Yhteisöllisen oppimisen määrittely ei ole aina selkeää ja helppoa ja se saatetaan rinnastaa myös esimerkiksi yhteistoiminnalliseen oppimiseen, joka sekkin on yhdessä oppimista, mutta eri tavoin. Suomessa yhteisöllisestä oppimisesta puhuttaessa on käytetty myös termejä kollaboraatio, kollaboratiivinen oppiminen ja yhteistoiminta. Yleisimmin kuitenkin yhteisöllisellä oppimisella kuvataan toimintaa, jossa vuorovaikutuksessa rakennetaan tietoa ja ymmärrystä jostakin opittavasta asiasta. Yhteisöllisessä oppimisessä viitataan myös tiettyyn tyyliin olla vuorovaikutuksessa tietyssä tilanteessa, tiettyihin oppimisen mekanismeihin ja niiden vaikutuksiin. Yhteisöllisessä oppimisessä on suotavaa, että oppijat ovat keskenään suunnilleen samalla tasolla, työskentelevät saman toiminnan ympärillä ja he työskentelevät yhdessä yhteisen päämäärän eteen. Yhteisöllisessä oppimisessä yhteistä tehtävää ei paloitella osiin työnjakoa ajatellen. Vaikka työskentelyn päämäärä on yhteinen, on huomioitava, että yhteisön jäsenten henkilökohtaiset tavoitteet, päämäärät ja arvot saavat olla erilaisia. (Koivula 2010, 38.)

Yhteisöllistä oppimista toteutettaessa eteen tulee ongelmanratkaisutilanteita, jolloin vaaditaan yhteistyötä yhteisen tavoitteen eteen. Parhaimmillaan yhteisöllinen oppiminen opettaa ryhmän jäseniä kuuntelemaan, perustelemaan, kyseenalaistamaan, selvittämään ja pohtimaan sekä omaa, että toisten ajattelua. Vuorovaikutusta on paljon, joten siihen liittyvien taitojen opettelu on tärkeää. Koska opiskelu on yhteisöllistä, ryhmä ei luontaisesti saavuta täyttä potentiaaliaan. Tällainen tapa opiskella kuitenkin voi antaa paljon muuta hyödyllistä ja positiivista ryhmän jäsenille. (Penttinen 2020.)

Kun yhdessä oppivalla yhteisöllä on tavoite mihin pyritään, tarvitaan myös tavoite työskentelylle. Ryhmän on tärkeää sopia yhdessä myös säännöt toiminnalle ja arvioida toteutumista sekä opettajan havainnoinnin, oppijoiden vertaisarvioinnin sekä itsearvioinnin avulla. Nämä toimenpiteet auttavat sosiaalisten taitojen kehittymistä. Kognitiivisia taitoja taas saadaan kehitettyä, kun harjoitellaan esimerkiksi tiedon jakamista, kyseenalaistamista ja perustelemista. Yhteisöllisessä oppimisessä opettajan rooli muuttuu opettamisen keskiöstä oppimista ohjaavaksi. Opettaja voi luoda motivoivia haasteita ryhmälle sekä seurata ja tukea työskentelylle asetettuja tavoitteita. Opettaja voi tarjota ryhmälle tutkittavaksi ja kokeiltavaksi joitakin vaihtoehtoja ja ohjata näin ryhmää etsimään vastauksia yhdessä. (Penttinen 2020.)

Vaikka yhteisöllinen oppiminen ei ole sama asia kuin yhteistoiminnallinen oppiminen, siinäkin voidaan olla yhteistoiminnallisesti vuorovaikutuksessa. Tällaisia piirteitä kuvaa vuorovaikutteisuus ja neuvottelemisen. Nämä piirteet eivät kuitenkaan ole sidoksissa siihen määrään miten paljon vuorovaikutusta tapahtuu, vaan sen vaikuttavuuteen oppijoihin kognitiivisella tasolla. Yhtäaikainen vuorovaikutus kytkeytyy samanaikaiseen tekemiseen. Neuvottelemisen kertoo

taas, että asioista keskustellaan monipuolisesti eikä kukaan päättä, miten toimitaan esimerkiksi autoritäärisemmän asemansa vuoksi. (Dillenbourg 1999, 11-13.)

Yhteisöllinen oppiminen ei ole mekanismi tai menetelmä ja oppiminen ei käynnisty siinä vain siksi että ollaan yhdessä. Oppiminen tapahtuu koska yhteisöllinen oppiminen saa aikaan oppimisen toimintoja kuten erimielisyyksiä, selittämistä ja keskinäistä säätelyä. (Dillenbourg 1999, 6.) Kingin (1999) mukaan ryhmän jäsenten ollessa vuorovaikutuksessa vaihtaen näkökulmia, ideoita ja mielipiteitä, heille syntyy mahdollisuus vaihtaa ajattelutapojaan. Heille avautuu myös mahdollisuuksia muuttaa ajattelustrategioitaan ja ongelmanratkaisutaitojaan. Tämän myötä he voivat sulauttaa ajatuksiaan ja taitojaan vastaamaan paremmin toistensa taitoja. (Koivula 2010, 39.) Yhteisöllisellä oppimisella voidaan saada aikaan uudenlaista tietoa ja tuloksia, joita ei olisi voinut saada aikaiseksi yksilöllisiä tehtäviä ja tavoitteita jakamalla. Parhaimmillaan yhteisöllisen oppimisen tulos on enemmän kuin erillisten yksilöiden tuotosten summa. (Häkkinen 2004.)

4.2.2 Yhteistoiminnallinen oppiminen

Yhteisössä tapahtuvaan yhdessä oppimiseen voidaan käyttää myös jo aikaisemminkin mainittua yhteistoiminnallista oppimista (*Cooperative learning*). Yhteistoiminnallisen oppimisen juuret ulottuvat kauas historiaan aina 1800-luvun loppupuolelle saakka, joten kyseessä ei ole uusi asia. Terminä yhteistoiminnallinen oppiminen vakiintui kuitenkin alan asiantuntijoiden kesken vasta 1970-luvulla. Suomeen yhteistoiminnallinen oppiminen saapui 1990-luvulla. Se on kuvaus pedagogisille toimintatavoille, joiden perustana on tieteellisin perustein tapahtuva ryhmän jako pienempiin osiin. Yhteistoiminnallisen oppimisen opetusmenetelmät tähdentävät sitä, että kaikkien ryhmän jäsenten positiivista keskinäisriippuvuutta tarvitaan, kun halutaan päästä onnistuneeseen lopputulokseen. Oppivan ryhmän yksilöiden keskinäinen sekä muiden ryhmien kanssa tapahtuva vuorovaikutus luovat toiminnalle perustan. (Sahlberg & Sharan 2002, 10-15.) Positiivinen keskinäinen riippuvuus on yhteistoiminnallisen oppimisen keskiössä. Se tarkoittaa, että yhden ryhmän jäsenen menestyminen tarkoittaa myös toisien ryhmäläisten menestymistä. (Kagan & Kagan 2002, 41.)

Yhteistoiminnallisessa oppimisessa opettajalla on tärkeä oppimisprosessia ohjaava rooli. Kun yhteistoiminnallista oppimista toteutetaan virallisesti oikein, on opettajan pitänyt sisäistää mistä tarkkaan ottaen on kysymys. Menetelmän teoreettinen perusta, keskeiset pedagogiset periaatteet ja filosofiset lähtökohdat tulee olla hallussa. Ryhmätyö ei itsessään ole vielä yhteistoiminnallista oppimista, jos ryhmäläiset tekevät tehtäviään toisistaan riippumatta vain yksin. (Hellström ym. 2015, 17-19.) Se ei ole myöskään sitä, että ryhmä on jakautunut niihin yksilöihin, jotka tekevät ja toisaalta niihin, jotka ovat niin sanotusti vapaamatkustajia (Putnam 2001, 19). Yhteistoiminnallisuuden periaate on, että mitä yksilöt osaavat tehdä nyt yhdessä, sen he osaavat tehdä myöhemmin itsenäisesti. Yhteistoiminnallisen oppimisen idean

sisäistäminen ei ole aivan mutkatonta. On suhteellisen helppoa käyttää joitain yhteistoiminnallisen oppimisen menetelmiä, mutta kokonaisuuden hallitseminen on jo haastavampaa. Näiden kaikkien tarvittavien osien haltuun ottaminen vaatii pitkäaikaista harjoittelua. Keskeisimmät yhteistoiminnalliset menetelmät ovat positiivinen sosiaalinen riippuvuus, yksilöllinen vastuu ryhmässä, osallistava ja avoin vuorovaikutus, sosiaalisten taitojen harjaaminen ja hallinta sekä yhdessä reflektointi. (Hellström ym. 2015, 21-22.) Näiden osatekijöiden vaikutuksena tapahtuu yhdessä oppimista, sosiaalisen pääoman karttumista, hyvinvoinnin kohentumista, kasvua ja kehitystä, yhdenvertaisuuden toteutumista sekä yksilöllisyyden vahvistumista. (Hellström ym. 2015, 27.)

Yhteistoiminnallinen oppiminen soveltuu hyvin taidoiltaan ja taustoiltaan heterogeenisillekin ryhmille, jolloin perinteisen opettajajohtoisen opettamisen rinnalle saadaan ryhmien tuoma moninäkökulmainen yhteispanos (Hellström ym. 2015, 18). Opettaja voi jakaa yhteisön esimerkiksi kognitiivisten kykyjen, kulttuurin, sukupuolen ja sosiaalisten taitojen perusteella sekoitettuihin ryhmäkokonaisuuksiin. Tällöin pienryhmissä on monenlaisia taitoja ja taustoja omaavia henkilöitä yhteistyössä. Joissakin tilanteissa ryhmien muodostaminen taas samantyyppisiä taitoja ja taustoja omaavien kesken voi olla järkevää. (Putnam 2001, 21-22.)

Yhteistoiminnallisesta oppimisesta johdettuja työskentelytapoja voidaan hyödyntää myös koulumaisen opetuksen ulkopuolella. Esimerkiksi yhteisöjen toiminnassa voidaan käyttää samantyyppisiä tapoja toimia erilaisten asioiden parissa. Yhteisön jäsenet menestyvät yhteistoiminnallisuudessa paremmin, kun he yhdessä ovat sisäistäneet sille ominaisia piirteitä. Tällöin yhteisö toimii toisiaan tukien verrattuna siihen, jos he tekisivät toimiaan vain yksin. Tämä heijastuu myös esimerkiksi organisaation tuottavuuteen. Yhdenvertaisuus, jaetut vastuut ja osallisuus saavat aikaan yhteistoiminnallisen ryhmän onnistumisen. (Hellström ym. 2015, 17.)

4.2.3 Yhdessä oppiminen Tikkurilan Klubitalolla

Tikkurilan Klubitalon toiminta toteutetaan työ- ja oppimispäivän ympärillä. Klubitalon jäsenet ja henkilökunta toimivat tasavertaisesti Klubitalon arjessa. Toiminnan suunnittelu, kehittäminen, päätöksenteko ja toteuttaminen tapahtuvat yhteistyössä. Työ- ja oppimispäivä voi tarjota uusia käytännön taitoja, osallistumisen mahdollisuuksia ja sosiaalisten suhteiden luomista. Henkilökunta tarjoaa valmennusta, ohjausta ja tukea, mutta ei tee asioita kenenkään puolesta. (Tikkurilan Klubitalo 2021b.) Toiminta tarjoaa siis erinomaisia mahdollisuuksia yhdessä toimimiseen ja oppimiseen. Koska toiminta on vapaaehtoista, ei ketään voi vastuuttaa tai sitouttaa toimintaan pakolla, mutta yhteisössä kuitenkin vallitsee yhteisvastuullinen kulttuuri, joka toivoo jäsentensä osallistuvan sen mukaan, miten voimavaroja ja jaksamista on. (Ostrovskij ym. 2021, 48-49.)

Tikkurilan Klubitalon kurssitoiminnoissa on toteutettu perinteisemmän opettajajohtoisen tavan lisäksi oppimisen tapaa, joka on lähellä yhteisöllistä- ja vertaisoppimista. Yhteistoiminnallista

oppimista soveltavaa kurssitoiminnan tapaa on alettu harkita kokeilemisen asteella tulevaisuudessa. Tikkurilan Klubitalon opintovalmentaja Sanna Tervala(2023) toteaa, että yhteistoiminnallinen tapa voi tuoda uudenlaisia mahdollisuuksia kurssitoimintoihin. Jos yhteistoiminnallista oppimista haluttaisiin toteuttaa siten, että otetaan huomioon kaikki siihen liittyvät asiat, kursien olisi tällöin hyvä kestää hieman pidemmän aikaa. Lyhyemmälläkin kurssilla voi kuitenkin ottaa myös mukaan yhteistoiminnalliselle oppimiselle tyypillisiä elementtejä ja menetelmiä. Yhteistoiminnallista oppimista toteutettaessa olisi myös kiinnitettävä erityistä huomiota itseohjautuvuuteen sekä toiminnanohjaukseen. Ennakoitavuus on myös tärkeä tekijä ottaa huomioon. Kun kurssille tulevat jäsenet ovat tietoisia, että kurssilla käytetään myös yhteistoiminnallista oppimista, se ei tule täytetä yllätyksenä vaan asiaan osataan varautua. Tervala jatkaa, että erilaiset ja erityyiset kurssitoiminnan kokeilut ovat Klubitalolla suhteellisen ketterää kokeilla ja toteuttaa, jos kohderyhmä itse niin haluaa. Kurssitoiminnat poikkeavat esimerkiksi tutkintopainotteisesta opiskelusta siten, että siinä voidaan luoda toiminnalle tavoitteet ryhmän kesken ja toiveille jää enemmän sijaa. Tutkintopainotteista opiskelua ohjaa tarkemmin ja tiukemmin tavoitteet kyseisen tutkinnon taustalla.

Klubitalon arjessa toteutetaan sovelletusti jo tälläkin hetkellä yhteistoiminnallisuudelle tyypillisiä toimia. Esimerkiksi ravintolayksikön työskentelyssä tietty ryhmä jäseniä valmistaa ruokaa, jakaen eri ruuanvalmistuksen osa-alueiden vastuut keskenään. Näin toimittaessa jäsenet altistuvat muun muassa sosiaalisille kontakteille, ongelmanratkaisulle, vastuunkannolle ja uusien taitojen opettelulle. Läsnä on myös ryhmän jäsenten toisistaan riippuvuus, jotta työt saadaan valmiiksi ajallaan. Yhteistoiminnallisen oppimisen ei siis tarvitse kuulua vain luokkahuonetyöskentelyyn tyyliseen toimintaan vaan sitä voi toteuttaa Klubitalon arjessa laajemminkin. (Tervala 2023.)

5 Toipumisorientaatio

Toipumisorientaatio eli Recovery-ajattelu on prosessi, jossa henkilö on itse ainutlaatuisen ja aktiivinen toimija. Hänet nähdään yksilönä, joka pystyy sairaudesta huolimatta elämään tyydyttävää ja mielekästä elämää. Tässä kyseessä on terveyttä edistävä ajattelumalli, jota kutsutaan myös salutogeeniseksi malliksi. Siinä tarkastelussa on riittävän hyvä elämä sairaudesta riippumatta. Tällöin toipumisprosessi voi olla mielekäs ja innostava sekä vahvasti omalta tuntuva matka. (Ruutu & Putkisaari 2022, 32-33.)

Käsitteenä toipuminen on vanha ja sen juuret löytyvät 1830-luvulta saakka. Tarkempaan tarkasteluun Recovery-ajattelu nousi 1970-luvulla Amerikassa, kun kansalaisyhteiskunta korostuivat. Tällöin myös self-help kulttuuri sai alkunsa. Toipumisen käsitteen uudempi rakentaminen sai alkunsa 1980-luvun ja 1990-luvun vaihteessa Yhdysvalloissa. Suomeen toipumisorientaatio saapui 2010-luvulla. Saapuessaan se pääsi mukaan mielenterveys- ja päihdesuunnitelman

ohjelmaan. Kuitenkin vasta vuonna 2018 toipumisorientaatio pääsi kunnolla kukoistamaan valtakunnallisessa kehitys- ja tutkimushankkeessa, joka oli nimeltään Kestävää kasvua ja työtä. (Raivio & Raivio 2020, 23-25.)

Toipumisorientaatio ajattelu eroaa sairauskeskeisestä ajattelutavasta, koska se keskittyy yksilöllisiin mahdollisuuksiin kasvaa ja toipua. Recovery-ajattelussa ei odoteta, että henkilön oirehtiminen katoaa täysin. Toipuminen ei siis tarkoita samaa kuin parantuminen vaan siihen kuuluu oireettomia sekä oireellisia jaksoja. (Raivio & Raivio 2020, 23-25.) Toipumisorientaatioissa toipuminen ei tarkoita samaa kuin kliininen toipuminen, jossa ajatellaan henkilön tilan palautuvan samaan tilaan jossa se oli ennen sairastumista (Nordling 2023, 30). Merkittävämpänä siinä pidetään, että toipujalle avautuu tunne oman merkityksen tärkeydestä. Henkilön oirehtiessä psyykkisesti, se nähdään mahdollisuutena oppia tunnistamaan oireita aiheuttavia tekijöitä, jolloin itsereflektion on mahdollista aktivoitua ja kehittyä. Henkilön voi olla jatkossa näin helpompaa tunnistaa tekijöitä, jotka voivat laukaista psyykkistä oireilua ja näin ollen hakeutua hoidonpiiriin ajoissa. Toipumisorientaatio eroaa siis merkittävästi perinteisemmästä hoitofilosofiasta, jossa ajatellaan sairauden oireiden poistuvan hoidon avulla täysin. Ajattelumalli ei kuitenkaan väheksy lääkehoidon tai ammattilaisten asiantuntijuuden merkitystä, vaan nämä nähdään joidenkin kohdalla myös edellytyksenä elämänlaadun kohentumiselle ja vakaana pysymiselle. Painotus toipumisorientaatioissa on toivon löytämisessä, yhteyden muodostumisessa muihin ihmisiin ja merkityksen kokemuksissa. Osallisuuden kokemus nähdään merkittävänä seikkana toipumiselle. Toipumisorientaatioissa myös tuodaan vahvasti esiin yhteisöön kuulumisen merkitystä. (Raivio & Raivio 2020, 23-29.)

5.1 Toipumisorientaation periaatteet ja arvopohja

Toipumisorientaatiota voidaan kuvata kattavasti viidellä periaatteella: Yhteys, toivo, merkityksellisyys, vahvistuminen ja identiteetti. Nämä tarkoittavat tiivistetysti, että henkilö saa olla omana itsenään osa yhteisöjä, hänellä on mahdollisuus toivoa ja unelmoida, hän saa vahvistua ja ottaa vastuuta omasta toipumisestaan ja muokata itselleen uutta minäkuvaa, jossa on voimautunut ja positiivinen sävy. (Raivio & Raivio 2020, 27-33.) Nämä periaatteet ovat myös toipumisorientaation prosessin osia. Prosessin osien painotus vaihtelee yksilön omien tarpeiden mukaan. Prosessit toipumisessa eivät ole kuitenkaan aina lineaarisesti eteneviä. Niihin voi sisältyä taantumista ja edistyminen voi edetä välillä hitaasti, mutta välillä hyvinkin nopeasti. (Nordling 2023, 32.)

Toipujan on merkityksellistä saada yhteys muihin ihmisiin. Mielenterveyden haasteita omaava henkilön voi kuitenkin olla haastavaa ottaa kontaktia muihin. Syynä voivat olla muun muassa se, että henkilö ajattelee tulevansa torjutuksi ja tämän vuoksi ei itse lähde kontaktoitumaan muiden kanssa. Toipuja voi jopa alkaa välttelemään ihmiskontakteja esimerkiksi stigman ja häpeän takia. Ammattilaisten keskuudessa voi joskus tapahtua niin, että kommunikointi

tapahtuu sairauslähtöisesti, todellisen persoonan ohittaen. Tällöin yhteys toipujaan voi jäädä hyvinkin etäiseksi eikä henkilöä nähdä sairauden takaa. Ammattilaisten onkin oltava tarkkana, että pelot, ennakkoluulot ja ammatillinen etäisyyden otto eivät veisi heitä liian kauaksi aidosta yhteydestä. (Raivio & Raivio 2020, 29.)

Tärkeä merkityksellisen elämän tunnetta nostattava asia on toivo. Jos yksilölle annetaan mahdollisuus unelmoida vapaasti voi toipumisen tavoitteita syntyä. Toivo on asia, josta voidaan lähteä liikkeelle juuri siinä hetkessä. Unelmoinnin ja toivon voi jakaa kolmeen osaan. Ensiksi unelman tulee olla konkreettinen ja se tulisi pystyä hahmottamaan esimerkiksi kirjoittamalla tai piirtämällä. Tämän jälkeen voidaan edetä miettimällä mikä on ensimmäinen pieni liike tai askel kohti unelmaa. Toiseksi unelman tulee olla toipujan oma, jolloin hän kysyy itseltään, miksi juuri tämä unelma on niin tärkeä. Kolmas kriteeri unelmoinnille ja toivolle on, että kukaan ei murena unelmoijan unelmaa. Tämä kohta muistuttaa, että vaikka unelma ei toteutuisikaan koskaan, se voi toimia tärkeänä energisoivana tekijänä toipumisen suhteen. (Raivio & Raivio 2020, 29-31.)

Seuraava vaihe toipumisen prosessissa on vahvistuminen. Tällöin tarkastellaan asioita, joissa toipuja voisi kehittyä sekä asioita, jotka ovat hänen vahvuuksiaan. Samalla tarkastellaan tekijöitä, jotka antavat toipujalle voimaa sekä tekijöitä, jotka kuluttavat sitä. Vertaistoiminta voi toimia porttina vahvistumiselle. Rinnalla kulkevat muut toipuvat voivat luoda turvallisen ja hyväksyvän alustan vahvistumisen polulla. (Raivio & Raivio 2020, 29-33.) Stigman voittaminen ja positiivisen näkemyksen rakentuminen itsestä rohkaisee ottamaan myös vastuuta asioista (Nordling 2023, 32). Vastuu tarkoittaa myös omasta itsestä ja omasta suunnasta vastuun kantoa. Vastuuseen tarttuminen on samalla reitti uuteen identiteettiin, koska se siirtää ajattelun keskittämisen sairaudesta enemmän pystyvään ja toimivaan suuntaan. (Raivio & Raivio 2020, 29-33.)

Erityisesti mielenterveystyötä tekevien ammattilaisten on syytä tarkastella toipumisorientaation arvopohjaa. Recovery-ajattelun arvomaailmaan sisältyy subjektiivisuus ja kokemuksellisuus. Ilman toipujan kokemuksien huomioon ottamista, ei toipumisorientaation periaatteet ja prosessit voi toteutua. Jokainen toipuja tulisi nähdä yksilönä omalla ainutlaatuisella taustallaan varustettuna. Monilla toipujilla voi olla samantyyliisiä elämäntapahtumia, mutta silti tulee muistaa, että jokainen heistä antaa omanlaisia merkityksiä tapahtumille. Mielenterveyden parissa työskentelevillä on hyvin monenlaisia ammatillisia sekä kokemuksellisia taustoja. Jokainen ammattilainen tekee työtään omista ammatillisista sekä persoonallisista lähtökohdistaan käsin. Toipumisorientaation viitekehyksessä pyritään vastaamaan neljään keskeiseen arvoon. Näitä arvoja ovat henkilösuuntautuneisuus, osallisuus, itsemääräämisoikeus ja mahdollisuus kasvuun. Henkilösuuntautuneisuudessa asiakas nähdään yksilönä vahvuuksineen ja heikkouksineen, mutta siinä nähdään myös asioiden mahdollinen muuttuminen elämän edetessä. Osallisuuden nähdään tarkoittavan prosessia, jossa toipuja päästetään osallistumaan hoitonsa suunnitteluun

ja sitä koskeviin päätöksiin. Itsemääräämisoikeus antaa mahdollisuuden esimerkiksi sitoutua sekä irrottautua toiminnoista. Henkilö voi tehdä tällöin nämä valinnat riippumatta siitä pitävätkö ammattihenkilöt siitä vai eivät. Mahdollisuus kasvuun tarkoittaa, että tulevaisuus on mahdollisuus erilaisille muutoksille sekä toivolle. Tämä tarkoittaa muokattavissa olevia palveluja, joissa voidaan ottaa huomioon eri henkilöiden erilaiset haaveet ja tavoitteet. (Nordling 2023, 33-34.)

5.2 Toipumisorientaatio Klubitalolla

Klubitalojen toiminta on luonteensa vuoksi perustunut alusta lähtien pitkälti toipumisorientaation periaatteisiin. Klubitaloilla tärkeässä asemassa on Klubitalon jäsenten ihmisarvon- ja oikeuksien kunnioittaminen, tasapuoliset mahdollisuudet osallisuuteen ja oikeus päätösten tekoon osallistumiseen. Klubitaloilla jäsenillä on myös erinomainen mahdollisuus luoda ihmissuhteita ja edistää näin voimaantumistaan. (Nordling 2023, 67-68.) Sama toipuja, joka saattaa olla psykiatrisessa terveydenhoidossa tavallisuudesta poikkeava tarkkailun kohde, on Klubitalolla kunnioitettu henkilö. Klubitalolla henkilökunta ei ole kaiken tietävä auktoriteetti vaan enemmänkin toipujan toimijuutta tukeva taho. (Maanmieli, Gauffin & Suutarinen 2021, 209.) Toipumislähtöisessä ajattelussa pyritään siihen, että kuntoutuja luo itselleen ja tekemisilleen uusia merkityksiä ja löytäisi näin elämäntarkoituksen. Tällöin nämä uudet merkitykset kasvaisivat suuremmiksi kuin mielenterveyden haasteiden vaikutus. (Anthony 1993, Ruutu & Putkisaari 2022, 32-33 mukaan.)

Klubitalot ovat diagnoosivapaita vyöhykkeitä, joka tarkoittaa sitä, että siellä ei jäsenten tarvitse puhua sairauslähtöisesti asioistaan. Myös jäsen-sanon käyttö ensisijaisesti kuntoutujista on vahvasti juurtunut käytäntö. Muun muassa Filosofi Wittgenstein on todennut, että kieli luo todellisuutta. Käytetty kieli voi siis esimerkiksi mielenterveyspalveluissa pitää sisällään rakenteellista arvottamista. Diagnoosit luokittelevat henkilöitä normaaleihin ja epänormaaleihin sekä autettaviin ja auttajiin. Tämä voi johtaa siihen, että pyritään pääsemään nopeaa reittiä ihmismielen parantumiseen. Jos auttajat kokevat olevansa autettavan yläpuolella, voi tuloksena olla kaikkietävä massatoimintaan nojautuva asenne. Tällöin tilanteesta puuttuu toipumisorientaation sisällään pitämä tärkeä ydin, tutustuminen yksilöllisesti jokaiseen toipujaan. (Ruutu & Putkisaari 2022, 32-33.) ESKOT ry. on sitoutunut toiminnassaan Suomen Sosiaalipsykiatristen yhteisöjen Keskusliiton toipumisorientaatiolupauksiin. Tämä kiinnittää yhdistyksen laajempaan toipumisorientaatioajatteluun. ESKOT ry on kouluttanut henkilöstöään sekä jäseniään toipumisorientaatioajatteluun ja aikoo jatkaa samaa linjaa myös jatkossa. (Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry 2023b.)

Klubitalojen toiminnassa on eroteltavissa neljä sen tarjoamaa perusoikeutta. Nämä oikeudet ovat: Oikeus paikkaan, jossa voi tuntea itsensä tervetulleeksi ja arvokkaaksi, oikeus toimintaan, jonka voi kokea mielekkääksi ja jossa voi oppia uusia taitoja, oikeus tasavertaisiin ja hyvältä

tuntuviin ihmissuhteisiin sekä oikeus paikkaan, johon voi tauonkin jälkeen aina palata. Klubitalolla jäsenillä on näin ollen paljon oikeuksia, mutta Klubitalo toiminta pitää sisällään myös velvollisuuksia. Merkittävä velvollisuus on talon toimintoihin osallistuminen omien voimavarojen puitteissa. Jäsenistö ottaa osaa muun muassa ruuan valmistukseen, toimistotöihin ja uusien jäsenten perehdyttämiseen. Työpainotteisen päivän puitteissa jäsenistö voi kokea työnteon ja oppimisen tuomaa merkityksellisyyttä. Monet työtehtävät ovat sellaisia, että ne antavat nopeasti merkityksellisen palautteen tehdystä työstä. Klubitalon keskiössä on yhteisöllisyys. Jäsenistö saa harjoitella päivärytmin ja ajankäytön selkeyttämistä, ihmissuhteiden rakentamista ja näin yleisesti elämän mielekkyyden lisääntymistä. (Nordling 2023, 67-68.)

Klubitalolla vallitsevat erityisesti kaksi ajattelutapaa, jotka ovat toipumisorientaatio ja yhteisöllinen kuntoutusideologia. Nämä molemmat vaikuttavat siihen, miten ammattilaiset jäsenten kanssa toimivat. Näiden viitekehysten toteutuminen talojen arjessa tarjoilee monia kiinnostavia tilanteita. Yhteisökuntoutuksen viitekehys korostaa yhteisön etua ja toisaalta taas toipumisorientaatio yksilöllisiä toipumisen polkuja. Joskus näiden kahden ajattelutavan rinnakkain olo ja huomiointi voi luoda jännitteisen suhteen tilanteille. Tämä taas tuo tullessaan haasteita työntekijöille, jotka koittavat luovia ideologioiden mukaisuuden ja toisaalta arjen tuomien haasteiden välillä. Tällainen tilanne voi olla esimerkiksi, edessä kun mietitään jäsenen työllistymisen edellytyksiä, verrattuna hänen toimintakykynsä. Ajattelutapojen toteuttaminen ei siis ole aina mutkatonta, vaikka tahtotila siihen olisikin suuri. Tämän takia Klubitalotoiminnan haasteteellistenkin kohtien hahmottaminen sujuvoittaa suhtautumista niihin arkityössä. On hyvä pohtia esimerkiksi koko yhteisön voimin miten tällaisia vuorovaikutustilanteita tulisi ymmärtää. (Ostrovskij ym. 2021, 53.)

6 Klubitalon kurssitoiminnan kehittämisasetelma

Tässä opinnäytetyössä on käytetty puolistrukturoitua haastattelurunkoa (Liite 13) sekä työpaikkoja, joissa on yhteiskehitetty uutta kurssitoiminnan mallia. Opinnäytetyössä on käytetty laadullista tutkimusotetta, koska laadullista tutkimusta käytetään muun muassa yhteisöllisyyden, osaamisen ja opiskeluun liittyvien havaintojen ja kokemusten tutkimiseen. Myös arvonäkökohta ja yhteisössä tilanteiden johtaminen ovat aiheita, joihin laadullinen tutkimus soveltuu hyvin. (Vilka 2021a, 17-18.)

Pyrkimyksenä laadullisessa tutkimuksessa on ymmärtää tutkimuksessa tarkastelun kohteena olevaa ilmiötä niiden henkilöiden näkökulmasta, jotka ovat tutkimuksen kohteena. Tällöin ollaan kiinnostuneita näiden henkilöiden ajatuksista, kokemuksista, tunteista ja merkityksistä, joita henkilöt antavat tutkittavalle asialle. Laadullisessa tutkimuksessa menetelmillä tarkoitetaan keinojen kokonaisuutta, joita käyttäen aihetta lähestytään ja koitetaan vastata tutkimuskysymyksiin. Menetelmät kytkeytyvät tutkimusaineiston hankintaan sekä kuin

analyysimenetelmiinkin. Tutkimuksen lähestymistavalla tarkoitetaan sitä, onko tutkimus laadullinen, määrällinen, empiirinen tai ei-empiirinen. Metodologia taas sisältää mm. tutkijan oletuksia kuinka tutkittavasta ilmiöstä on mahdollista kerätä tietoa. Laadulliseen tutkimukseen ovat tuoneet vaikutteita sosiologia, psykologia, filosofia, antropologia sekä kasvatustieteet. Laadullinen tutkimus on aineistolähtöistä eli se pyrkii tekemään johtopäätöksiä aineistosta käsin. Laadullisessa tutkimuksessa teoria ei ole lähtökohta vaan apuväline, kun laadullisen tutkimuksen aineistojen hankintaa suunnitellaan, analysoidaan ja tulkitaan. Teorian ja aineiston välillä vuoropuhelun käyminen on silti tyypillistä ja tarpeellista. (Puusa & Juuti 2020, 9-10.)

Klubitalomallin ainutkertainen ideologia ja siihen limittyvä päätöksenteko ovat kiehtova yhdistelmä. Klubitalomallin mukaan päätöksenteko perustuu yhteisön konsensukseen, johon pääseminen ei aina ole nopeaa ja ongelmattonta. Standardien mukainen toiminta myös asettaa omat vahvuutensa sekä haasteensa toimintaan. (Ostrovskij ym. 2021, 22-23.) Tutkimalla jäsenten arjessa toteutuvaa sosiaalista todellisuutta, on mahdollista saada esille heidän kokemusten avulla ilmiöitä tai ymmärtää heidän tuottamia subjektiivisia ja moniselitteisiä päätelmiä (Vilka 2021a, 17-18).

6.1 Työn tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää miten Klubitalon jäsenten osallisuutta ja yhteisöllisyyttä voidaan lisätä Klubitalon kurssitoimintoja toteutettaessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli luoda Klubitalolle kurssitoiminnan malli, jossa toteutuu yhteisöllinen ja osallistava ote. Mallilla oli tavoite myös edistää jäsenten tasa-arvoista osallistumista kurssitoiminnan eri vaiheissa ja vahvistaa mahdollisuuksia ja oikeutta osallisuuteen kurssitoiminnan parissa.

Tutkimuskysymys johdetaan tutkimusongelmasta. Ongelmiksi oli havaittu muun muassa, ettei kurssitoiminnat näkyneet suunnitelmallisesti Klubitalon toiminnan tavoitteissa. Nousi halu selvittää, miten kurssitoimintoja voitaisiin hyödyntää paremmin ja tehokkaammin Klubitalon arjessa. Erityisesti esiin haluttiin nostaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutumisen tulevaisuutta ajatellen, koska kurseille oli osallistunut suhteellisen pieni osa yhteisön jäseniä. Osallisuus ja yhteisöllisyys ovat asioita johon Klubitalotoiminnalla voimakkaasti pyritään. Ongelmien määrittelyn jälkeen muotoiltiin tutkimuskysymykset, joilla haluttiin lähteä ratkaisemaan ongelmaa. Tutkimuskysymyksille annettiin mahdollisuus myös muotoutua tutkimuksen aikana alkuperäisistä erilaisiksi. Niitä tarkasteltiin koko prosessin ajan ja todettiin, että alkuperäiset tutkimuskysymykset palvelivat hyvin tutkimusta loppuun saakka. (Kananen 2014, 44.)

Laadittujen tutkimuskysymysten avulla on haluttu tarkastella miten aikaisemmin kurssitoimintoihin osallistuneet Klubitalon jäsenet ovat kokeneet yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutumisen kurssitoiminnoissa. Tämän lisäksi tavoitteena on ollut selvittää, millainen kurssitoiminnan malli palvelee yhteisöä ja miten siinä voidaan varmistaa osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutuminen.

Tutkimuskysymykset:

1. Miten osallisuus ja yhteisöllisyys toteutuvat Klubitalon kurssitoiminnassa?
2. Miten varmistetaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutuminen kurssitoiminnassa tulevaisuudessa?
3. Millainen kurssitoiminnan malli palvelee Klubitalotoimintaa?

6.2 Lähestymis- ja toimintatavat

Opinnäytetyön lähestymistavassa oli piirteitä toimintatutkimuksellisesta kehittämistoiminnasta ja siinä toteutettiin puolistrukturoituja haastatteluja kurssitoiminnoissa aikaisemmin olleille jäsenille ja tulosten pohjalta järjestettiin työpajatyöskentelyä. Tähän tapaan päädyttiin, koska prosessissa yhdistyvät tutkimuksen ja projektitoiminnan periaatteet. Tarkoituksena oli lähestyä tutkimuksellista kehittämistoimintaa kehittämisprosessin, toimijoiden osallisuuden ja tiedontuotannon näkökulmista. Prosessin kulkua suunniteltiin pääpiirteittäin, mutta koska työssä toimittiin monimutkaisen ja jopa muutosalttiin sosiaalisen verkoston kanssa, prosessin muutoksien mahdollisuus korostui. Kokonaisuuden edetessä kehittäminen oli luonteeltaan prosessimaista ja sen kulkua voitiin joutua suuntaamaan uudelleen. (Toikko & Rantanen 2009, 9-10.)

Toimintatutkimuksellinen lähestymistapa soveltui tähän opinnäytetyöhön sovellettuna sula-
vasti, koska siihen sisältyvät sekä kriittinen että yhteistoiminnallinen tutkimus. Toimintatutkimuksen piirteille ominaista on kaikkia osapuolia aktivoiva ja osallistava työskentelytapa. Päämääränä on saada kohdeyhteisö kyseenalaistamaan vallitsevia käytäntöjä ja ottamaan vastuuta omasta toiminnastaan. Tavoitteena on yhdessä miettiä ratkaisuja ja keinoja muutokseen. Toimintatutkimuksellisessa työssä päästään myös aktivoimaan Klubitalon jäsenistöä erilaisin osallistuttavin metodein. Näin kohderyhmä pääsee jäsentämään ymmärrystään nykyisistä käytännöistä. Tämän myötä yhteisö pystyy ratkaisemaan muun muassa erilaisia rakenteellisia, sosiaalisia ja toiminnallisia ongelmia. Prosessissa tuetaan Tikkurilan Klubitalon yhteisöä luomaan yhdessä kehittämistavoitteen, suunnittelemaan ja toteuttamaan sitä, sekä arvioimaan toteutunutta tavoitetta. Työn tekijälle jää vastuu ennen kaikkea tutkia miten tarve muutokseen löydetään ja miten toteutamme muutoksen. Tämän takia aluksi tutkitaan haastatteluin kokemusta omaavien jäsenien todellisia ja itsenäisiä tulkintoja ja sen jälkeen jatkotyöstetään havaintoja työpajoissa. Työpajatyöskentelyssä käytetään yhteiskehittämistä osallistavien menetelmien avulla. Työpajoihin ovat tervetulleita osallistumaan kaikki yhteisön jäsenet ja henkilökunta. Kriittisen ja reflektiivisen ajattelun avulla, tutkijan tulee tiedostaa mitä itse oppii prosessissa ja millä tavoin oppimat asiat ovat tutkimuksellisesti tärkeitä. (Vilka 2021b, 177.)

Toimintatutkimuksen varsinaisena kehittäjänä pidetyn sosiaalipsykologi Kurt Lewinin mukaan toimintatutkimus etenee spiralimaisena prosessina. Prosessi lähtee liikkeelle ongelman havaitsemisesta, tunnistamisesta ja kartoittamisesta. Tämän jälkeen tehdään tutkimussuunnitelma ja sitä lähdetään toteuttamaan reflektoiden. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja havainnoidaan ja niiden pohjalta sitä täsmennetään ja muutetaan. Näiden vaiheiden jälkeen suunnitelmaa toteutetaan ja arvioidaan jatkuvasti. Prosessi jatkuu niin kauan, kunnes tavoitteet saavutetaan tai ne todetaan olevan saavuttamattomissa. (Jyrkämä 2023.) Tässä opinnäytetyössä oli näitä toimintatutkimukselle ominaisia piirteitä, vaikka kaikkia kohtia ei ehditty läpi käymään.

Opinnäytetyön keskiössä on yhteiskehittäminen. Yhteiskehittäminen on kahdensuuntainen toimintatapa, jossa kaikki osapuolet oppivat toisiltaan. Se on yksi innovoinnin toteuttamistapa, mutta se ei ole mikään yksittäinen menetelmä. Yhteiskehittämisessä siihen osallistuvat henkilöt kehittävät jotain uutta, joka voi esimerkiksi olla uusien toimintamallien ja prosessien kehittämistä, olemassa olevan tuotteen tai palvelun jatkokehittämistä tai vaikka toimitilojen suunnittelua. Yhteiskehittämiseen voi osallistua eri tahot, kuten asiakkaat sekä henkilökunta. Tällöin organisaatiolla on mahdollisuus nähdä palveluidensa toimivuus tai kehittämistarpeet sekä henkilökunnan että asiakaskunnan silmin. (Keränen 2022.) Yhteiskehittäminen on tällöin toimintaa, jossa ammattilaisten tieto kohtaa asiakaskunnan kokemustiedon. Tällöin muuntuvat perinteiset rajat ja päästään erilaiseen vuorovaikutukseen. Tämän myötä avautuu uudenlainen mahdollisuus ajattelutapojen, ammatillisuuden ja käytäntöjen muokkaamiselle. (Hietala & Rissanen 2017, 167-169.)

Myös asiakaskunnan voi jakaa useampaan osaan ja miettiä mitä asiakaskunnan osia halutaan mukaan yhteiskehittämiseen. Tämän lisäksi itse organisaation ulkopuolisia sidosryhmiä voi pyytää mukaan yhteiskehittämistyöhön. Yhteiskehittämistä toteutettaessa tulisi pystyä olemaan avoin uudelle tiedolle. Kehittämistuokion ohjaajan tulee olla tarkka, ettei anna oman asiantuntijuuden esillä olevasta asiasta ohjata liikaa varsinkaan ideointi ja kehittämistehtävää. On muistettava, että yhteiskehittämisessä kerätään rohkeasti uusi osallistujilta kumpuava tieto talteen ja analysoidaan se vasta myöhemmin. Analysoidessa asiantuntijuus nousee suureen rooliin, kun analyysin tekijä tekee päätöksiä, mitä asiaa lähdetään viemään eteenpäin tulevaisuudessa. Analysoitavassa aineistossa voi olla yllättäviäkin merkityksellisyyttä muun tiedon välleissä. Analysoitu esiin nostettu tieto auttaa tekemään tarvittavia päätöksiä. Opinnäytetyön yhteiskehittäminen kulkee koko prosessin ajan haastatteluista työpajoihin. (Keränen 2022.) Näiden kautta toiveena on saavuttaa tulevaisuuden yhteisöllisempi ja osallistavampi työote Klubitalon kurssitoimintojen parissa.

Opinnäytetyössä on läsnä myös palvelumuotoilulle tyypillisiä elementtejä, koska siinä korostetaan Klubitalon jäsenten sekä henkilökunnan toiveiden ja tarpeiden ymmärtämistä (Tuulaniemi 2011, Häyhtiön, Kyhän & Raikiston 2017 mukaan). Työssä pyritään asiakasymmärrykseen, joka tarkoittaa selvittämistä missä todellisuudessa Klubitalon jäsenet ja henkilökunta toimivat

kurssitoiminnan sekä muunkin Klubitalotoiminnan suhteen. On tunnettava palvelunkäyttäjien sekä palvelun toteuttajien motiiveja ja arvovalintoja. Myös odotuksia ja tarpeita on ymmärrettävä, jotta toimintaa voidaan ohjata suuntaan, joka yhteisöä kiinnostaa ja sitouttaa. (Tuulaniemi 2011, 71-72.)

Oppimäytetyössä liikutaan palvelumuotoilun kautta myös oppimismuotoilun puolelle. Oppimismuotoilu viittaa holistisempaan ajatteluun, jonka mukaan oppimista tapahtuu kaikkialla ja kaiken aikaa ja oppimismuotoilulla voidaan vaikuttaa oppimiskokemukseen. Teoria oppimismuotoilussa pohjautuu sosiokonstruktiviseen oppimisteoriaan, joka tarkoittaa ajatusta siitä, että rakennamme tietoa jatkuvasti. Se tarkoittaa ajatusta siitä, että muokkaamme vanhoja ajatuksia ja osaamistamme vastaamaan uusia tarpeita ja poistamme vanhoja toimimattomia tapoja sivuun. Se tarkoittaa myös täysin uusien toimintamallien ja ajattelun rakentumista. Oppimismuotoilussa yhdistyy muotoiluajattelu, oppimisasenne sekä yhteisöllisen oppimiseen kuuluvat seikat. Yleisesti muotoiluajattelussa on ideana iteratiivisesti etenevät muotoilusyklit. Tarkoituksena on oppimiskäytäntöjen suunniteltaessa testata ja kehittää niitä loppukäyttäjien kanssa. Muotoiluajattelu on siis hyvin asiakaslähtöistä. Oppimismuotoilun kehitysyklit muotoutuvat neljästä eri vaiheesta. Vaiheet ovat idea, prototyypin rakentaminen, loppukäyttäjien kanssa testaamisesta sekä testauksesta saadun palautteen perusteella tehty muokkaaminen. Oppimismuotoilua käyttäen organisaatioihin voidaan luoda itseohjautuva, ketterä ja yhteisöllinen oppimisen kulttuuri. (Mutka 2019, 8-11.)

Oppimismuotoilulle on tyypillistä vuorovaikutteinen näkyväksi tehty prosessi sekä siihen liittyvä yhteiskehittäminen ja osallistumisen mahdollisuus. Oppimismuotoilu on digitaalisten mahdollisuuksien aikana syntynyt tapa, jonka esiin nouseminen sijoittuu 2010-luvulle. Vaikka digitaalinen aika on edesauttanut sen syntymistä, sitä voidaan hyödyntää samalla lailla esimerkiksi luokkaympäristöissä. Perinteinen opettajaohjainen opetusasetelma korostaa ajatusta siitä, miten opettaja opettaa asian kohdejoukolle. Oppimismuotoilussa keskitytään perinteisen opetusasetelman sijaan siihen, miten oppijat oppisivat parhaiten opetetut asiat. Oppimismuotoilussa keskitytään siis siihen, millainen oppimisen kokemus on koska tiedetään että opiskelijat oppivat paremmin kun saavat vaikuttaa ja osallistua oppimisprosesseihin. (Marstio 2021, 10-11.)

Kurssitoimintaa kehitettäessä on hyvä ottaa huomioon oppimismuotoilun eri tasot. Koska oppimismuotoilu pyrkii merkityksellisten ja vaikuttavien oppimiskokemusten luomiseen, voi asiaa tarkastella kahdesta eri suunnasta. Ensiksikin voidaan tarkastella miten kurssitoiminnasta enemmän vastuuta ottava taho voi muotoilla laadukkaita oppimisprosesseja sekä oppimistilanteita. Toinen tärkeä näkökulma, josta asiaa oppimismuotoilun suhteen voi tarkastella on, miten muotoillaan oppimista mahdollistavia organisaatioita ja oppimissysteemejä. Asiakas- eli tässä yhteydessä tarkemmin oppijalähtöisyyden tulee olla keskiössä. Mitkä ovat oppimisen tarpeet, mikä tukee oppimista tässä hetkessä parhaiten ja mikä voi helpottaa oppimista. (Mutka 2019, 9-15.)

Oppimistilanteista vastuuta ottavan tahon tehtävänä oppimismuotoilussa on tarkastella koko opetusprosessien ajan, mikä toimii hyvin ja miten toimintaa voitaisiin mahdollisesti kehittää. Jatkokehitystyö on käynnissä siis kaiken aikaa, ei vain esimerkiksi kurssien lopussa. Uudistus-työtä tulisi tarkastella sekä sisällöllisessä että pedagogisessa mielessä. Myös uusien teknologisten ratkaisujen hyödyntäminen kuuluu tähän reflektointiin. Jatkuvaan interaktiiviseen prosessiin kuuluu tuoreiden ratkaisujen ennakkoluuloton tutkiskelu, oppijoiden palautteet sekä digi-työkalut. (Marstio 2021, 18.)

Parhaimmillaan oppimismuotoilu mahdollistaa koko yhteisön yhteisen matkan asioita kokeillen ja yhdessä oppien. Oppimismuotoilussa lähtökohtana on oppijoiden uteliaisuuden herättäminen oman toiminnan ja ajattelun suhteen. Siinä pyritään vaikuttamaan esimerkiksi omaa toimintaa rajoittavien mielenmallien tunnistamiseen ja oppimista estävistä asioista ylipääsemiseen. Tarkoitus on saada aikaan positiivinen vire ja asenne oppimista kohtaan. Oppimismuotoilu tarvitsee kuitenkin elementtejä koko organisaation tasolla, että se voisi toteutua. Positiivinen oppimista arvostava kulttuuri ja strategia ovat tärkeitä ja keskeisiä asioita. Organisaatiolla on tärkeää olla yhteinen käsitys oppimisen tarpeista ja yhteisön tulevaisuudesta. (Mutka 2019, 9-15.)

Yhteisössä vallitseva jatkuva oppimista edesauttavat käytännöt tekevät näistä tärkeistä asioista arkipäivää ja myötävaikuttavat jäsentensä asennoitumiseen oppimista kohtaan. Oppiva yhteisö koostuu oppivista yksilöistä. Ensisijaisesti oppimismuotoilussa keskitytään toimimaan yhteisössä. Olennaista on kuitenkin myös se, millaisia oppimisvalmiuksia yksilöillä on. Sekä yhteisönä, että yksilönä on tärkeää oppia huomaamaan, millaisissa tilanteissa on mahdollista ottaa hyöty irti oppimisen paikoista. Huomion kohdentaminen arkipäivässä hyödynnettäviin asioihin ja teorian vieminen käytäntöön ja sen soveltaminen ovat erittäin olennaisessa osassa. Oppimisen ei tarvitse olla vai oppilaitoksissa tapahtuvaa toimintaa vaan sitä voi tapahtua kaikkialla. Oppiminen on parhaimmillaan organisaation arkeen sisäänrakennettu malli. (Mutka 2019, 9-15.)

7 Aineisto ja menetelmät

Perehdyin erilaisiin aineistonkeruun menetelmiin. Mietin myös, keräisinkö jäseniltä tietoa usealla eri tavalla. Mietin mahdollisia vaihtoehtoja muun muassa sen suhteen miten strukturoitua haastattelumallia käyttäisin ja käyttäisinkö jopa kirjallista kyselyä. Puolistrukturoidun haastattelumallin valitsin lopulta, koska siinä ideana on laatia kysymykset ennakkoon ja esittää ne täysin tai miltei täysin samassa muodossa (Hyvärinen, Suoninen & Vuori 2023). Siinä myös voidaan syventää ja tarkentaa kysymyksiä saatuihin vastauksiin perustuen. Metodologisessa mielessä siinä korostetaan henkilön tulkintoja asiasta, sekä hänen asioille antamia merkityksiä. Sen lisäksi korostetaan miten merkitykset kumpuavat vuorovaikutuksessa. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 87-88.) Valitsin haastateltavat tarkoituksenmukaisesti ja harkinnanvaraisesti sen suhteen, että

halusin saada mielipiteitä ja ideoita juuri niiltä jäseniltä, joilla oli aiempaa kokemusta kursseista. Loin mahdollisimman konkreettisia kysymyksiä käsiteltävästä aiheesta itse huomioimalla tutkimuksen teoriaa, mutta siten, ettei teoriatietoa vaadittu vastaajilta. (Puusa & Juuti 2020, 102.)

Valitsin myös haastattelun lomakekyselyjen sijaan, sillä oma kokemukseni on, että tällainen kohderyhmä yleensä lähtee helpommin mukaan haastatteluihin. Otin toki sen riskin, että oletukseni olisi voinut olla vääräkin. Uskon myös, että jotkut haastatteluihin osallistuneistakin olisivat mielellään vastanneet kysymyksiin myös kirjallisessa muodossa. Haastatteluja tehdessäni joidenkin jäsenien kohdalla tuli ilmi, että he eivät olisi lähteneet mukaan tutkimukseeni, jos asioita olisi kysytty vain kirjallisesti. Täten uskon, että valintani tiedon keruutavan tiimoilta osui oikeaan.

7.1 Haastattelut

Opinnäytetyön aineisto on kerätty käyttäen henkilökohtaisesti toteutettua puolistrukturoitua haastattelua. Haastatteluaineisto kerättiin kahdeltatoista kurssitoimintoihin osallistuneelta Tikkurilan Klubitalon jäseneltä. Tavoitteena oli löytää monipuolista kokemustietoa erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutumisesta kurssitoiminnoissa, sekä saada jäseniltä tietoon mahdollisia kehittämissideoita jatkoa ajatellen. Thomasin(2002) osallisuuden ulottuvuuksien malli kulki mukana haastattelun rungossa. Osassa haastattelun kysymyksistä keskityttiin näiden ulottuvuuksien toteutumisen kokemuksiin osassa taas lähtökohtaisesti muuhun. Tutkimusongelma ohjasi haastatteluja ja lähtökohtana oli kerätä kokemuksia jo menneistä kursseista, jotta myöhemmin voisimme ottaa ideat ja havainnot huomioon kehittämistyön edetessä. Tämän takia tässä vaiheessa haastateltavien valintakriteerinä olikin, että jäsen oli jo osallistunut kurssitoimintaan. Tutkimusongelmien mielessä pitäminen helpotti ja varmisti sen, että huomioni ja mielenkiintoni pysyi erityisesti siinä, mikä oli tutkimuksen kannalta olennaista.

Haastattelussa kurssitoimintaan liittyvät kategoriat olivat:

Kurssitoimintoihin osallistumiseen vaikuttavat tekijät
Yhteisöllisyyden ja osallisuuden kokeminen kurssitoiminnoissa
Kurssitoimintoihin liittyvien kehitysehdotuksien esiin tuominen

Koska kuulun tutkittavan yhteisön henkilökuntaan, pohdin, millaisia ennako-oletuksia minulla tutkittavien asioiden suhteen oli. En halunnut päätyä todistamaan jotain itsestään selvyiksi ja omia ennakkokäsityksiäni, vaan tavoitteenani oli löytää ja keksiä uusia näkökulmia. Lähdin siis etenemään uteliaasti ja toivoin saavani uusia näkökulmia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a.) Koska tutkittava yhteisö oli jokseenkin tuttu, tiesin omaavani väkisin jotain ennako-

oletuksia ja tämän takia halusin myös kyseenalaistaa niitä. Olin valmis ottamaan riskejä, mutta toisissa asioissa halusin myös pelata varman päälle. Tällainen asia oli esimerkiksi, päätykseni ratkaisuun, etten käytä opinnäytetyössäni suoria lainauksia haastatteluaineistosta.

Haastatteluun sopivien Klubitalon jäsenten etsimisessä hyödynsin omaa kokemustani kyseisen yhteisön henkilökuntajäsenenä. Minulla oli tiedossa joitakin jäseniä, jotka olivat osallistuneet Klubitalon kurssitoimintoihin. Tämän lisäksi hyödynsin kollegoideni ajantasaista tietoa yhteisöstä opintovapaani aikana. Heidän kauttaan sain tietoon joidenkin jäsenten osallistumisesta kursseille. Haastateltavien löytyminen ei kuitenkaan tapahtunut heti helposti ja niin kuin ajattelin. Aluksi tein Klubitalon vastaanottoon ilmoittautumislistan, johon halukkaat pystyivät laittamaan nimensä ja toivomansa haastatteluajankohdan. Julkaisin tulevista haastatteluistani ja ilmoittautumismahdollisuudesta mainokset myös Klubitalon viikkotiedotteessa (Liite 3). Päädyin Canva-ohjelmalla tehtyyn mainokseen tavallisen tiedotteen sijaan sen visuaalisen ja houkuttelevamman muodon vuoksi. Myös muu henkilökunta oli sitä mieltä, että värikäs ja tiivistetty mainos olisi todennäköisesti tehokkaampi kuin paperi täynnä tekstiä. Canva on graafisen suunnittelun verkkotyökalu, jolla saa helposti ja näyttävästi luotua sähköisiä mainoksia. Koin mielekkääksi hyödyntää juuri tällaista ohjelmaa ja kokeilla tiivistettyä sekä visuaalisesti huomiota herättävämmän mainonnan voimaa. Henkilökunnalle lähetin tekstipainotteisen kutsun (Liite 2) tutkimuksestani, jotta heillekin asia tulisi kirjallisesti ja tiivistetysti selväksi.

Ilmoittautumislistaan en kuitenkaan näillä keinoin saanut montaa nimeä, joten muutin haastateltavien saamiseksi suunnitelmaani. Kysyin tietooni tulleita kursseille osallistuneita jäseniä henkilökohtaisesti mukaan haastatteluihin. Myös kollegani tekivät työpaikalla kyselyä talon arjessa suoraan jäsenille kyseisestä asiasta. Suurin osa henkilökohtaisesti kysytyistä jäsenistä halusi lähteä tällöin mukaan tutkimukseen. Viikkotiedotteessa mainos tutkimuksestani julkaistiin useamman viikon ajan, jonka lisäksi se näkyi myös sosiaalisessa mediassa. Näin tutkimuksen sai tietoonsa koko Klubitalon jäsenistö ja heillä oli mahdollisuus ilmoittautua mukaan tutkimukseen myös oma-aloitteisesti. Kävin myös pitämässä Klubitalolla esittelyn opinnäytetyöni aiheesta ja vaiheista, joita tulin yhteisössä toteuttamaan. Lopullinen haastatteluihin osallistuneiden jäsenten määrä oli alkuhaasteiden jälkeen tulos, johon olin tyytyväinen.

Opinnäytetyöni haastateltavat koostuivat kahdestatoista Klubitalon kautta kurssitoimintoihin osallistuneesta henkilöstä. Klubitalon jäsenyys ja kurssitoimintoihin osallistuminen olivat siis kriteereinä haastatteluihin osallistumiselle. En rajannut tarkemmin minkä tyylistä Klubitalon kautta järjestetyistä kursseista jäsenillä tulisi olla kokemusta. Liian tiukka rajaus olisi voinut myös kaventaa haastatteluihin osallistujien määrän hyvin pieneksi. Hyvän tutkimuskäytännön mukaisesti tiedotin kaikkia haastatteluun osallistuvia tutkimukseen liittyvistä seikoista ja keräsin suostumukset osallistumisesta (Saaranen-Kauppinen & Puusniikka 2006b).

Vaikka itsellenikin oli jonkin verran näkemystä Klubitalon kurssien toiminnasta, tiedostin, että olisin haastattelussa hyvin pitkälti haastateltavien jäsenien esille tuoman tiedon varassa. Koska kyseessä on kohderyhmä, jolla on mielenterveyden haasteita, oli mahdollista, että esimerkiksi asioiden tarkempi muistaminen ja vireystaso voisivat vaihdella. En kuitenkaan nähnyt tätä ongelmana haastattelujen toteutuksen suhteen, sillä tarkoituksena oli kerätä ne kokemukset, muistot ja ehdotukset, mitä kullakin haastateltavalla sattui siinä ajankohdassa olemaan. Halusin myös korostaa, että on aivan hyväksyttävää tuoda esille, jos ei muista tai osaa vastata kysymyksiin. Myös työssäni kiinteästi mukana kulkevan toipumisorientaation idean halusin kiinnittää haastattelutilanteisiin. Tämä tarkoitti sitä, että jäsenen ei tarvitse olla oireistaan vapaa, osallistuakseen haastatteluihin ja kehittämistyöhön (Raivio & Raivio 2020, 23-24).

Sovin jokaisen haastateltavan jäsenen kanssa sopivan ajankohdan, jolloin toteutimme haastattelun. Suurin osa haastatteluista toteutettiin Tikkurilan Klubitalolla paikan päällä ja osan kanssa Microsoft Teamsin kautta etätoimintana. Haastattelut toteutettiin toukokuun ja kesäkuun 2023 aikana. Käytin haastattelujen tallentamiseen Microsoft Teamsin litterointitoimintoa sekä matkapuhelimen äänitallenninta. Ennen haastattelua kaikki osallistujat saivat luettavakseen tiedotteen tutkimuksesta (Liite 10), tietosuojaselosteen (Liite 12) sekä suostumuslomakkeen allekirjoitettavaksi (Liite 8). Äänitallenteet kerroin tuhoavani heti kun opinnäytetyöni on hyväksytty. Litteroidun aineiston säilytin omalla tietokoneellani salasanojen ja lukittujen ovien takana. Litteroidun aineiston tuhoan myös heti opinnäytetyöni hyväksymisen jälkeen. Haastattelimistani henkilöistä käytin vain numerointia muistioissani. Halusin tuoda useammassa kohtaa sekä kirjallisesti, että suullisesti nämä asiat esiin ja luoda luotettavan kuvan itsestäni tutkijana sekä koko prosessin suhteen.

Haastattelun aluksi kerroin jäsenelle mitä yhteisöllä, yhteisöllisyydellä ja osallisuudella tarkoitetaan, koska ne termit toistuivat useasti haastatteluissa. Käytin Opetushallituksen ja Yhteisö Akatemian yhteisön ja yhteisöllisyyden määritelmää: ”Yhteisöllä tarkoitetaan jonkin alueen tai asian ympärille koostuvaa rajattua ryhmää, jolla on sosiaalinen rakenne ja joka koostuu yksilöistä, joita usein yhdistää yhteinen tehtävä tai päämäärä” (Opetushallitus 2023). ”Yhteisöllisyys viittaa vuorovaikutuksen kautta rakentuvaan yhteenkuuluvuuden tunteeseen, ihmisten läheisyyteen ja yhdessä jakamiseen, osallisuuteen yhteisissä asioissa ja tapahtumissa” (Murto 2014). Osallisuuden määrittelyssä käytin terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen osuvaa määritelmää ”Osallinen ihminen kokee olevansa merkityksellinen osa kokonaisuutta. Hän tulee kuulluksi itsenään ja vaikuttaa elämänsä kulkuun ja yhteisiin asioihin.” (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2023.) Osa haastateltavista toi esille, että käsitteet olivat jo entuudestaan tuttuja, mutta osa oli sitä mieltä, että käsitteiden aukaisu oli tarpeellinen.

Muotoilin haastattelun pääkysymysten alle alakysymyksiä sekä osaan vielä niitäkin tarkentavia lisäkysymyksiä. Tarkentavat lisäkysymykset olivat erityisesti niitä henkilöitä varten, jotka saattoivat tarvita tukea haastattelun aloituksessa ja sen käynnissä pysymisessä. (Hirsjärvi & Hurme

2015, 103.) Pysin haastatteluissa vuorovaikutustilanteeseen, jossa pystyin helpottamaan haastateltavalle informaation kulkua ja sen jäsentämistä. Kysymyksistä toivoin saavani helposti ymmärrettävät ja tarvittavan tiedon keräämiseen soveltuvat. Pysin myös motivoivaan otteeseen ja kannustavaan ilmapiiriin.

Huomioin myös sen, ettei vastauksista tulisi hyvin lyhyitä yhden sanan vastauksia, vaan saisin niihin enemmän pituutta ja sisältöä. Jotta kysymyksiin ei vastattaisi vain kyllä tai ei, loin kysymyksiä, joissa vastaaja sai kertoa ja kuvailla kokemuksiaan. Myös lisäkysymyksiä yhtenä tarkoituksena oli kannustaa haastateltavaa runsaampaan vastaukseen. Etupäässä käytin sanoja mitä, miten, millainen ja miksi. Pyysin myös käytännön esimerkkejä, jotta sain kuulla todellisia tilanteita ja tarinoita. (Vilka 2021b, 128-129.) Nämä antoivatkin hyvän kokonaiskuvan jostain tapahtumasta tai haastateltavan näkökulmasta. Varsinkin jos vastaus oli ollut melko rönsyilevä, käytännön tarina jäseni sitä.

Minun oli myös pystyttävä ottamaan huomioon kunkin haastateltavan erityispiirteet sekä jakaminen parhaani mukaan. Tämä vaatii minulta sekä kielellistä että ei-kielellistä osaamista tilanteen hallinnassa. (Hirsjärvi & Hurme 2015, 102.) Painotin, että minulta saa kysyä heti, jos jokin asia tai termi tuntuu vieraalta tai vaikealta. Toin myös esille, että haastattelu voidaan keskeyttää tai lopettaa, jos haastateltavasta siltä tuntuu. Ilmaisin myös, että vaikka kuulun Klubitalon henkilökuntaan, niin haastatteluissa nousevat kriittisetkin mielipiteet ovat erittäin tervetulleita. Halusin näin varmistaa, että haastateltavat uskaltavat tuoda esille sekä positiivisia että negatiivisia ajatuksia ja kokemuksia. En kerännyt tarkempia henkilötietoja haastateltavista ja lupasin, ettei mitään suoria lainauksia heidän vastauksistaan julkaista. Tämä asia nousikin tärkeäksi seikaksi haastateltavien keskuudessa, kun muutamat toivat esille, että täysi anonymisuus oli helpottava tieto. Osa haastateltavista toi myös esille, että haastattelutilanne jännitti etukäteen. Olin varautunut tähän miettimällä lämmittelykysymyksen haastattelujen alkuun, jossa kysyin jäseneltä yleisluonteisen kysymyksen siitä, miten kauan hän oli ollut Klubitalon jäsen. Unohdin kylläkin muutaman jäsenen kohdalla silti kysyä tuon lämmittelykysymyksen, vaikka olin ajatellut kysyä sen kaikilta. Onneksi haastattelut kuitenkin sujuivat näiden muutaman jäsenen kohdalla sujuvasti ilman sitäkin.

Annoin haastateltavien vastata kysymyksiini vapaasti ja rauhassa, koska haastateltavien olisi hyvä myös päästä vaikuttamaan teemojen painotuksiin. En halunnut olla ainoastaan oman esiyttämykseni ja teoreettisten lähtökohtien rajaamana. Tärkeä osuus tuli antaa myös haastateltavien omille kokemuksille. (Vilka 2021a, 112.) Joskus minun oli kuitenkin ohjattava jäsen takaisin aiheen pariin, kun hänen puheenaiheensa oli etäännytynyt hyvin kauas olennaisesta. Toin myös esille, että voimme vaihtaa muita kuulumisia virallisen haastattelun jälkeen, jolloin annoin mahdollisuuden kahden keskeiselle vapaalle keskusteluhetkelle tämän kyseisen aiheen ulkopuolelta. Työssäni olen huomannut, että tällaiset vapaamuotoiset kuulumisten kertomiset voivat olla hyvin tärkeitä jäsenistölle.

Tallensin haastattelut haastateltavien luvalla sekä äänitallentimella, että Microsoft Teamsin litterointitoiminnolla. En tehnyt haastattelun aikana omia muistiinpanoja, jotta pystyin olemaan hyvin läsnä tilanteessa, eikä huomioni jäänyt kiinni omaan kirjaamiseen. Haastattelujen jälkeen kävin saadut tallenteet läpi ja puhtaaksikirjoitin ne. Haastattelujen pituudet vaihtelivat 10 minuutin ja 30 minuutin välillä. Haastatteluun osallistuneille tarjosin vaivanpalkaksi ilmaisen kahvin tai teen Klubitalon ravintolayksiköstä. Lähetin myös jokaiselle haastatteluun osallistuneelle sähköpostin kautta kiitokset haastatteluun osallistumisesta.

Kun olin saanut haastattelut kerättyä ja puhtaaksikirjoittanut ne, ryhdyin tekemään analyysia. Analysoinnin tavoitteena oli tiivistää laajempi sisältökokonaisuus pienempiin osiin. Työskentelin printattujen haastattelujen, äänitallenteiden ja värikynien avulla. Analysointiin kuului lukemista, kuuntelemista, erittelyä ja tulkintaa. Pyrin löytämään aineistosta merkityksiä jäsenien ilmaisuille sekä päättämään ja muistamaan mihin kysymyksiin pyrin vastaamaan. Mietin myös suhdetta valitsemaani teoriaan, joka nousi välillä enemmän ja välillä vähemmän esille. (Vilka 2021a, 129-130).

Analysoin aineiston teoriasidonnaisella aineiston analyysillä. Päädyin abduktiiviseen päätelyyn, koska kysymysteni sekä analyysini tekoon liittyy myös Thomasin 2002 osallisuuden ulottuvuudet (Tuomi & Sarajärvi 2018, 107-108). Silti halusin säilyttää osallisuus näkökulman lisäksi haastattelusta nousevien muiden johtoajatusten yhteisöllisyyden ja ideoinnin tärkeyden. Analyysini ei pohjautu jäykästi valitsemaani teoriaan, mutta kuljetin sitä rinnalla koko opinnäytetyöni ajan, koska koin siinä olevan hyvin käyttökelpoisia näkökulmia. Tehdessäni analyysia ajatuksissani vaihteli sekä teoriapohja, että aineistolähtöisyys (Tuomi & Sarajärvi 2018, 110). Osallisuuden ja yhteisöllisyyden limittyminen monessa kohtaa toisiinsa antoi pohdinnan aiheita, kun yritin myös erotella niitä eri osiin. Thomasin teoria kattoi laajasti eri ulottuvuudet, joten huomasin että moni asia upposi sen sisälle. Mielestäni teoria otti analysoitaessa tämän takia isomman roolin kuin olin aluksi ajatellutkaan. Esimerkiksi yhteisöllisyyteen ja hiljaiseen tietoon liittyvät havainnot sopivat myös osallisuuden ulottuvuuksiin. Kursseilla mukaan lähtemiseen, kursseista saatuihin hyötynäkökulmiin ja vertaisuuteen liittyvät havainnot pystyin pitämään ulottuvuuksien ulkopuolellakin.

Kun kokosin haastattelukysymyksiä tutkimustani varten, jaoin kysymykset kolmen isomman otsikon alle, jotka olivat samoja kuin haastattelun yläkategoriat. Nämä olivat: Mitkä asiat vaikuttivat mukaan lähtemiseen kurssitoimintaan, Mitä kokemuksia kurssitoiminta antoi, erityisesti yhteisöllisyyden ja osallisuuden kannalta ja miten kurssitoimintaa tulisi kehittää. Näitä samoja laajempia kokonaisuuksia käytin myös pelkistäessäni aineistoa analyysiani tehdessäni. Keräsin samantyylliset lainaukset, pelkistin niitä ja sulautin yhteen. Luokittelin pelkistykset vielä omiksi otsikoikseen. Tämän jälkeen tarkastelin aineistoa kokonaisuutena ja nostin esiin teemat. Annoin värikoodit jokaiselle kysymykselleni ja näin ne pysyivät erillään toisistaan. Kategoriat kuljivat samassa linjassa tutkimuskysymysteni kanssa. Pyrin näin toteuttamaan Milesin ja

Hubermanin(1994) mukaan analysointia siten, että aloitin aineiston alkuperäisten ilmausten pelkistämisestä. Pysin tunnistamaan ne asiat, joista olin tutkimuksessani kiinnostunut. Tämän mallin mukaista toimintaa pidin itselleni sopivana tapana, koska siinä kysytään juuri tutkimusongelman mukaisia kysymyksiä. Tällainen työskentely auttoi pitämään keskittymisen tutkimuksen kannalta oleellisten asioiden äärellä.(Tuomi & Sarajärvi 2018, 114-115.)

Thomasin osallisuuden ulottuvuudet erottelin selkeyden vuoksi erilliseen taulukkoon ja lisäsin ulottuvuuksien alle saatuja vastauksia pelkistetyksi.(Liite 16). Huomasin myös analyysiani tehdessäni, että joihinkin kysymyksiin tuli vastaukset toisessa kohtaa haastattelua. Tämä vaati tarkkaavuutta ja vastauksen siirtämistä yllättävästä haastattelukohdasta sille sopivan värikoodin alle. Ajattelin saavani yläkategorioiden alle selkeästi erilaisia teemoja, mutta huomasin, että esiin saamani teemat sopivat lopulta jollain tapaa kaikkien kategorioiden alle. Halusin jatkaa teemojen esiin saamisen jälkeen vielä tyypittelyyn, että saisin keskenään erilaisia variaatioita.

7.2 Työpajat

Saatuani haastattelut valmiiksi ja analysoituani ne, järjestin kaksi työpajaa. Työpajoja ennen kaikki osallistujat saivat luettavakseen tiedotteen tutkimuksesta(Liite 11), tietosuojeselosteen(Liite 12) sekä suostumuslomakkeen allekirjoitettavaksi(Liite 9).Ensimmäisen työpaja järjestettiin 21.8.2023. Kaksi viikkoa ennen ensimmäistä työpajaa lähetin henkilökunnalle kutsun(Liite 4) sekä tein Canva-mainoksen Klubitalon viikkotiedotetta ja sosiaalista mediaa varten(Liite 5). Haastatteluihin aiemmin osallistuneille jäsenille muistutin tulevista pajoista henkilökohtaisesti. Klubitalon vastaanottoon vein myös paperisen mainokset sekä ennakoilmoittautumislistan. Ennakoilmoittautuminen oli työpajoissa tarjottavien kahvilatarjoilujen takia sekä siksi, että pystyisin ennakoimaan minkä verran ihmisiä oli mahdollisesti tulossa pajiin. Ennakoilmoituksessa oli sitoutumissuositus, mutta ei pakkoa, koska Klubitalon toiminta on vapaaehtoista. Arvioidun henkilömäärän mukaan pystyin suunnittelemaan, millaisia menetelmiä pajoissani käyttäisin.

Päätin toteuttaa työpajat paikan päällä Klubitalolla lähitoimintana. Tähän syynä oli se, että saisimme henkilöt tulemaan fyysisesti Klubitalolle. Koronapandemian jälkeen Klubitalolla on pyritty kannustamaan jäseniä erityisesti paikan päällä tapahtuvan toiminnan pariin jälleen runsaammin. Ensimmäisen työpajan Learning-Cafe-menetelmänkin vuoksi osallistuminen työpajaan paikan päällä, oli järkevämpää. Menetelmässä liikuttiin huoneesta toiseen, joten etänä seuraaminen olisi ollut hyvin haastavaa. Haastattelujen yhteenvetoesityksen pidin ennen pajan alkua hybridinä, mutta siihen ei tullut etänä mukaan yhtään osallistujaa, kun taas paikan päällä sitä seurasi 15 henkilöä. Olin kutsunut jäsenistön paikalle erillisellä canva-mainoksella, koska se ei kuulunut varsinaiseen työpajaosuuteen(Liite 6). Kutsu työpajiin koski kaikkia Tikkurilan Klubitalon jäseniä sekä henkilökuntaa. Pajatoimintoihin osallistuminen ei vaatinut kokemusta

aikaisemmasta kurssitoiminnasta, vaan kaikki olivat tervetulleita kehittämään ja ideoimaan. Halusin työpajatyöskentelyyn useita eri tulokulmia ja siksi työpajaan olivat tervetulleita sekä henkilökunta, että jäsenistöstä he, joilla oli aikaisempaa kokemusta kursseista, mutta myös he joilla kokemusta ei ollut. Ensimmäiseen työpajaan ilmoittautui 16 osallistujaa, joista 15 pääsi lopulta paikalle. Osallistuneista 4 oli henkilökunnan jäseniä ja 11 kuntoutujajäseniä.

Toinen työpaja järjestettiin 4.9.2023 ja siihen oli ennakoilmoittautunut 14 osallistujaa. Työpajaan saapui 13 osallistujaa, joista 5 oli henkilökunnan jäseniä ja 9 kuntoutujajäseniä. Tein vielä ennen toista työpajaa uudenlaisen mainoksen viikkotiedotteeseen, että jäsenistö huomaisi uuden paja-ajankohdan lähestyvän ja muistaisi ennakoilmoittautua mukaan(Liite 7).

Työpajojen tavoitteena oli yhteiskehittää Tikkurilan Klubitalolle kurssitoiminnan malli, jossa huomioitiin erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutuminen. Työpajoissa käytettiin materiaalina haastatteluista nousseita huomioita ja toiveita. Tavoitteena oli myös miettiä miten kurssitoiminta limittyisi Klubitalon vuosikelloon. Pajoissa pyrittiin saamaan konkreettisia toimintaehdotuksia, joiden pohjalta kurssitoiminnan mallia voisi alkaa toteuttamaan mahdollisimman pian ja matalalla kynnyksellä. Tarkoituksena oli, että yhteisö saisi työkaluja ja näkemystä siihen, miten se pystyy kehittämään kurssitoimintaa yhteisöllisesti myös jatkossa. Haastatteluista oli noussut esille, että erityisesti kurssitoiminnan eri vaiheissa vaikuttamisessa oli eniten parantamisen varaa. Tämän takia halusin nostaa tarkasteluun erityisesti prosessin eri vaiheet ja niissä huomioitavia asioita. Tarkastelussa paneuduttaisiin sekä yksittäisen kurssin eri vaiheisiin, että eri kurssien sijoittumiseen vuosikellotasolla.

Ensimmäisen 21.8.2023 työpajan yhteiskehittämisen osuuden kestoksi olin ilmoittanut ennakoon noin. 1.5 tuntia. Tätä ennen olin varannut ja ilmoittanut ajan, jossa kerroin haastattelujen tuloksista sekä varasin ajan kahvitarjoiluille. Tähän ennakotilaisuuteen kului aikaa yhteensä 1 tunti. Lopulta työpajan ennakoitu aika ylittyi 20 minuutilla. Niinpä ensimmäisen työpajan kokonaiskestoksi tuloksineen ja tarjoiluineen tuli 2 tuntia ja 50 minuuttia. Varsinainen työpajatyöskentely lähti liikkeelle diaesitykselläni, jossa kerroin yhteisön, yhteisöllisyyden ja osallisuuden määritelmät, yhteiskehittämisestä ydinkohdat sekä miten käyttäisimme työskentelyssä Learning Cafe-menetelmää. Olin jo aikaisemmin sopinut, että kolme henkilökunnan jäsentä toimii Learning Cafessa eli oppimiskahvilassa kirjureina. Esittelin myös kuvitteelliset persoonakuvaukset, jotka olivat kaksi kuvitteellista jäsentä, jotka osallistuisivat samalle kurssille.

Nämä persoonakuvaukset oli luotu haastattelujen pohjalta yhdistelemällä useampia haastatteluihin osallistuneita haastateltavien kuvauksia, näkemyksiä ja toiveita. Ne eivät siis vastanneet täysin ketään haastateltuani, mutta olivat realistisia ja todentuntuksia kuvauksia mahdollisista Klubitalon jäsenistä. Persoonakuvauksen henkilöt olivat keskenään hyvin erilaisilla toiveilla varustettuja eli vastasivat erilaisia kohdekäyttäjätyyppejä. Päädyin luomaan persoonakuvaukset sen vuoksi, että työpajoihin osallistuneiden olisi helpompi havaita laajemmin ja

konkreettisemmin kurssilla kävijöiden tarpeita ja arvoja. Tällöin kehittäjät eivät niin herkästi toisi suunnitteluun vain kapeasti omia tapojaan ja mieltymyksiään. (Sitran persoonakuvausten käyttöohje 2023, 1-2).

Olin koonnut yhteen diaan 2x2 skenaarioiden muotoilumenetelmää mukailevan kuvan(Liite 14). Kuvassa oli koordinaatisto, jonka x-akselille olin asettanut toiseen päähän opettaja/ohjaaja-johitoisuuden sekä toiseen päähän yhdessä toteutetun opiskelun. Y-akselille olin asettanut toiseen päähän toiminnan, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus toteutuu ja toiseen päähän toiminnan, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus ei toteudu. Tällä kuvalla halusin esitellä ne kaksi kenttää, joihin erityisesti keskittyisimme pajassa. Koordinaatistossa kentät, joihin keskityimme, olivat opettaja/ohjaajajohtoinen, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus toteutuu sekä yhdessä opiskelu, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus toteutuu. Tarkemman tarkastelun ulkopuolelle jäi opettaja/ohjaajajohtoinen, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus ei toteudu sekä yhdessä opiskelu, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus ei toteudu. Nämä kaksi tarkemman tarkastelun ulkopuolelle jäänyttä osiota, eivät kuitenkaan kuvanneet, etteikö joku kurssi voisi toteutua myös niiden tyyllisesti. Ne eivät vain olleet ne osat, joihin me työpajassa keskityimme, koska kehitimme toimintaa, jossa yhteisöllisyys ja osallisuus toteutuu. Todellisuudessa kurssitoiminnan toteutuminen tulee todennäköisesti kulkemaan lähempänä koordinaatiston keskipistettä kuin täysin ääripäissä.

2 x 2 menetelmä on luotu tulevaisuuden ennakkoinnin esittämiselle. Varsinaisessa 2 x 2 skenaariomenetelmässä tunnistetaan trendejä, ilmiöitä ja heikkoja signaaleja. Näiden perusteella muodostetaan erilaisia tulevaisuuksia. Skenaarioiden avulla voidaan tuoda esille erilaisten epävarmuuksien ja kehityksen suuntien vaikutusta tulevaisuuden kuviin.(Hänninen 2022.) Skenaarioiden tekeminen ei ole tulevaisuuden ennustamista, vaan ne ovat ennusteita erilaista tavoista, miten tulevaisuus voisi kehittyä. Ne kuvaavat tulevaisuuden epävarmuutta ja monimuotoisuutta(Lum 2016, 31-33). Itse käytin menetelmää mukaillen ja kuvasin sen avulla osallistujille esimerkein, mitä jokainen neljästä kohdasta voisi kurssitoiminnoissa tarkoittaa. Pyrin näin visuaalisen kuvan avulla tekemään helpommaksi ymmärryksen muodostumista alueesta, johon keskityimme.

Työpajassa käyttämäni Learning cafe-yhteistoimintamenetelmä on keskusteluun sekä tiedon luomiseen ja siirtämiseen tarkoitettu työskentelytapa. Se on tapa opetella yhteisen ratkaisun löytämistä. Toisten osallistujien näkemyksiä voi kyseenalaistaa tai täydentää sekä tuoda esille myös omia ideoita. Työskentelyssä pyritään pääsemään keskustelemalla yhteisymmärrykseen eli konsensukseen, joka on myös tavoitteena Klubitalomallissa. (Innokylä 2023). Learning cafe-menetelmän käyttö lähti työpajassa liikkeelle siten, että jaoin osallistujat kolmeen ryhmään, joissa jokaisessa oli etukäteen sovittu kirjuri. Ryhmäläiset jakautuivat osoitettuihin pienryhmiin. Pienryhmissä oli aiheina yksittäisen kurssin kolme eri vaihetta: yhdessä pisteessä ennen kurssin alkua oleva aika, toisessa pisteessä kurssin käynnissä oleva aika ja kolmannessa pisteessä kurssin lopetus ja sen jälkeinen aika.

Jokaisessa pisteessä oli kuvitteelliset persoonakuvaukset, haastatteluista nousseet ideat juuri siihen kurssitoiminnan ajanjaksoon liittyen sekä tukikysymyksiä, joihin vastata. Ohjeena ryhmässä oli aiheesta pysyminen ja jokaisen henkilön mielipiteen kysyminen. Uusia kehittämisside- oita sai tulla työpajoissa esille, mutta päämääränä oli viedä ideat sille asteelle, että ryhmät saivat aikaan jo toimintaehdotuksia. Työskentelyaikaa per piste oli noin 20-25 minuuttia, jonka jälkeen ryhmät vaihtoivat toimintapisteitä. Kirjurit pysyivät samassa pisteessä koko ajan. Kun uusi ryhmä saapui uudelle pisteelle, kirjuri kertoi tiivistetysti mitä siihen mennessä edellisessä ryhmässä oli saatu aikaan. Jokaisessa pisteessä oli post-it-lappuja ja iso kartonki, johon pystyi liimaamaan lappuja ajatuksistaan. Tällöin he, jotka kokivat, että oli helpompaa jäsentää aja- tuksia kirjoittamalla, saivat tehdä niin. Huomasin, että yhdessä pisteessä lappuja oli käytetty hyvin vähän, toisessa pisteessä hieman enemmän ja kolmannessa pisteessä jopa runsaasti. Tämä havainto oli kiinnostava, koska jokaisella pisteellä oli kiertänyt kirjureita lukuun otta- matta kaikki samat henkilöt. Itse toimin fasilitaattorin roolissa, joka ei vaikuttanut ryhmässä suoranaisesti päätöksien sisältöön, mutta oli koko ajan käytettävissä, jos haluttiin tehtävänan- toon vielä kertausta ja jos huomasin, että jonkin asian käsittely pysähtyi.

Fasilitaattorin rooli on keskeinen tehokkaassa työpajatyöskentelyssä. Työpaja tarkoittaa ryh- mätyötappaa, jossa ryhmä työskentelee kohti jotain tiettyä tavoitetta. Työskentelytapa voi olla esimerkiksi dialogin käymistä, suunnittelua ja kehittämistä. Fasilitaattorin toimiessa työpaja- kontekstissa hänen vastuullaan on päästä työpajan tavoitteeseen kaikin mahdollisin keinoin. Tämän takia fasilitaattorilla on erityinen vastuu jopa pysäyttää työpajan toiminta, jos työsken- tely on liian kaukana tavoitteeseen tähtäävästä työskentelystä ja aktivoida ryhmä jatkamaan tavoitetta kohti. Fasilitaattorin tehtävä on pitää työskentely oikeassa suunnassa kohti tavoit- tetta, ja olla samalla empaattinen, jämäkkä ja neutraali. Onnistunut fasilitointi tekee työpaja- jatyöskentelystä tehokkaan, tietyllä struktuurilla toteutuvan ja oikeanlaisia menetelmiä hyö- dyntävän. Myös oikeiden ja kehittämistyön kannalta keskeisten osallistujien valinta on fasili- taattorin vastuulla. Hänen on hahmotettava, millaisella kokoonpanolla on optimaalisinta päästä haluttuun ja kaivattuun lopputulokseen. Onnistunut fasilitointi edistää ja ottaa kantaa ryhmän toimintaan monella tavalla. Se ottaa huomioon työpajan osallistuneiden henkilöiden välisen dynamiikan, erilaiset ihmiset ja heidän erilaiset tapansa osallistua. Esimerkiksi joillekin osallis- tujille voi olla ominaisempaa osallistua puhuen ja toisille taas kirjoittaen. Toisille osallistujille voi olla luontaisempaa miettiä asioita isommassa ryhmässä ja toiselle taas itsenäinen työsken- tely on sopivampaa. Fasilitaattorin tehtävänä on luoda keskustelevala ilmapiiri, jossa päästään yhteisymmärrykseen siten, että kaikkia osallistujia huomioidaan ja heidän mielipiteitään kuun- nellaan. Fasilitaattorin tärkeä tehtävä on siis luoda edellytykset erilaisten henkilöiden aktiivi- selle osallistumiselle ja johtaa ryhmä haluttuun tavoitteeseen. (Kinnunen 2022.)

Fasilitaattorina kiersin jokaisessa pisteessä seuraamassa toimintaa ja esitin muutamia välikysy- myksiä. Työskentely pisteissä oli hyvin sujuvaa, joten väliintuloa työskentelyyn tarvittiin mi- nulta vain hieman tässä vaiheessa. Kun työskentely oli loppusuoralla, viimeisessä pisteessä

kirjurit tekivät vielä yhteenvedon ryhmien tuotoksista. Tuotokset käytiin koko ryhmän kanssa läpi ja tässäkin vaiheessa oli mahdollista kommentoida materiaalia. Tässä vaiheessa myös kirjurit pystyivät vielä tuomaan esille huomioita toisten pisteiden yhteenvedoista ja lisäämään ajatuksiaan lopulliseen aikaansaannokseen. Parin päivän kuluttua ensimmäisestä työpajasta tein palautelomakkeen osallistuneille. Lähetin sähköisen vastauslinkin kaikille osallistujille sähköpostitse ja tein myös paperisen vastauslomakkeen talolle. Loin myös pikalinkin Klubitalon tietokoneelle, jonka kautta palautekyselyyn pääsi.

Toinen 4.9.2023 työpajatyöskentely lähti liikkeelle siten, että kävimme läpi tiivistetysti edellisessä työpajassa aikaan saadut huomiot. Olin tehnyt tiivistelmän yksittäisen kurssin eri vaiheiden sisällään pitämistä huomioitavista toimenpiteistä, jotka yhteisö loi edellisellä pajakerralla. Täten myös toiseen pajaan osallistuneet henkilöt, jotka eivät olleet ensimmäisessä pajakerassa, saivat alustuksen tulevaan toimintaamme. Alkutiivistelmän jälkeen, lähdimme yhteiskehittämään edellisellä pajakerralla esiinousseita toiveita. Esiin oli noussut kyselylomakepohjien tarve, sekä kurssitoiminnan ennakoitavuus ja aikataulut. Myös yhteisön osallistaminen prosessiin sekä tiedottaminen olivat keskiössä.

Toisessa työpajassa käytin lomakepohjien yhteiskehittämisessä Me-We-Us-menetelmää. Se on menetelmä koko ryhmän tasapuoliseen aktivoimiseen. Se ei myöskään ole monimutkainen ymmärtää ja se on tehokas ajallisesti. Menetelmän vaiheet ovat seuraavat: Ensin yksilötyöskentelyä muutaman minuutin ajan. Jokaisen voi esimerkiksi kirjata asiaan liittyviä ajatuksia post-it-lapuille. Toisessa vaiheessa on pari- tai pienryhmätyöskentelyn vuoro, jossa pienryhmä kokoaa yhteen jäseniensä ajatuksia ja keskustelee niistä. Työpajassamme aikaa tähän osioon kului noin 10 minuuttia. Pienryhmän osallistajat tekevät yhdessä myös valinnat, mitkä aiheet he yhdessä nostavat tärkeimmiksi. Kolmannessa vaiheessa työskennellään kaikkien osallistujien kanssa koko ryhmänä. Ehdotukset tuodaan esille ryhmäkohtaisesti ja sen jälkeen ideoista valitaan vaihtoehdot, joiden kanssa edetään. (Lamia 2023). Tähän kolmanteen vaiheeseen työpajassamme kului aikaa noin 15-20 minuuttia.

Työpaja-menetelmä toimi varsin sujuvasti. Toimin jälleen fasilitaattorin roolissa ohjeita antaen ja seuraten asiassa pysymistä ja tasapuolista työskentelyä. Tässä toisessa työpajassa minulla oli enemmän työtä fasilitaattorina toimimisessa kuin ensimmäisessä työpajassa. Muutama henkilö kaipasi hieman lisäohjeita, jotta pääsi työskentelyssään alkuun. Muutamat osallistuneet eivät kirjanneet ylös ensimmäisen vaiheen yksilötyöskentelyssä ajatuksiaan. He osallistuivat aktiivisesti toisen vaiheen pienryhmätyöskentelyyn, mutta kokivat ilmeisesti täysin itsenäisen työskentelyn haastavaksi. Kolmannessa vaiheessa keskustelimme koko ryhmän voimin ja valitsimme, mitä kirjasimme ylös lopulliseen kyselylomakepohjaan. Yksi henkilökunnan jäsenistä toimi tilanteessa kirjurina. Ehdotuksia tuli eri aiheista puolesta ja vastaan, mutta jokainen aihe saatiin keskusteltua läpi siten, että pystyttiin kirjaamaan kokeiluun menevä toimintaohje. Kosimme Me-We-Us-menetelmällä kaksi kyselylomakepohjaa. Tulevaisuudessa Klubitalo voi

hyödyntää halutessaan samaista tai vaihtoehtoisesti jotain toista menetelmää kootessaan mahdollisia muita malliin tarvittavia lomakkeita tai ohjeita. Esimerkiksi kurssitoiminnan pelisäännöt nousivat yhdeksi aiheeksi tulevaisuutta ajatellen. Itse toimin työpajassa fasilitaattorin roolissa ohjaten työpajan kulkua, kierellen eri ryhmien luona ja esittäen mahdollisia tarkentavia kysymyksiä. Annoin myös yleisesti avustavia tukikysymyksiä, jotta pienryhmissä työskentelyä olisi helpompi ylläpitää ja ettei ideat, joista keskustella, loppuisi kesken.

Toisessa työpajassa käsittelimme myös kurssitoiminnan ennakointiin ja aikatauluttamiseen liittyvää aluetta. Käytin tässä osiossa visuaalista fasilitointia piirtämällä vuosikellon ja ryhmän kanssa yhdessä täydentämällä sitä toiveiden mukaan. Visuaalinen fasilitointi on toimintatapa joka tuo piirtämisen, kuvat ja visuaaliset mallit palvelemaan oppimista. Kuvat saavat usein aikaan uteliaisuutta ja auttavat ryhmää virittäytymään oppimis- tai kehittämistilanteisiin. Piirtämällä voidaan hahmottaa isojakin asiakokonaisuuksia. Siten voidaan myös kuvata eri asioiden keskinäisiä suhteita nopeasti ja helposti. Visuaalisessa fasilitoinnissa vuorovaikutusta voidaan saada syvenemään ja ymmärryksen rakentaminen yhdessä helpottuu. Erilaiset ideat ja ajatusmallit tehdään näkyväksi ja näin ajatustyö helpottuu. (Mutka 2019, 24-25.)

Loin vuosikelloon kuvitteellisen tilanteen, jossa oli ennakkokyselyin selvitetty mitä kurseja tulevaisuuteen oli toivottu. Kuvitteellisessa ennakkokyselyssä jäsenistö oli toivotun Ea2-, Matematiikka- sekä sosiaalisen median-kurssin toteutusta. Harjoittelimme yhdessä koko työpajaryhmän voimin kurssien asettamista vuosikelloon. Huomioon otimme ennakoitavia asioita kuten, materiaalien tekemiseen, opettajien/ohjaajien etsimiseen, vastuutehtävien jakamiseen ja tiedottamiseen tarvittava aika sekä resurssit. Toisen työpajakerran kokonaiskestoksi olin ilmoittanut noin 2 tuntia ja lopullinen työpajan kesto oli 1 tunti ja 50 minuuttia. Työpajan jälkeen toteutin jälleen palautekyselyn sekä paperiversioon että sähköisesti.

Ensimmäisen työpajan tuotokseksi sain yhteenvedot yksittäisen kurssin eri vaiheiden toimintaohjeista sekä post-it-laput, joita kahdessa pisteessä oli käytetty. Toisesta työpajasta sain tuotokseksi pienryhmien yhteenvedot, sekä lopulliset lomakepohjissa huomioitavat seikat. Otin myös valokuvan vuosikellotyöskentelystämme. Tein myös joitakin omia merkkauksia vihkoon ja kirjoitin heti pajojen jälkeen huomioni opinnäytetyöpäiväkirjaan. Päiväkirja oli hyvä keino muistaa koko opinnäytetyön prosessin aikaisia tapahtumia myöhemmin. En merkannut asioita sinne joka päivä, vaan viikkotasolla. En tallentanut työpajatyöskentelyä video- tai äänitallentimilla, koska työskentelymme oli eri pisteissä tapahtuvaa ja toisessa pajoista jopa eri huoneissa tapahtuvaa. En myöskään halunnut lisätä jäsenistössä mahdollista tilanteen jännittämistä tallentimien vuoksi. Työpajojen jälkeen tein Canva-mainoksen, jossa kiitin kaikkia tutkimukseeni osallistuneita. Mainoksen pyysin julkaistavaksi Klubitalon viikkotiedotteessa.

Analysoin työpajat teemoittelemalla. Etsin saamistani materiaaleista tutkimusongelmieni mukaisia olennaisia aiheita ja nostin esille tavoitteiden kannalta olennaisia asioita ja usein

toistuvia piirteitä. (Eskola & Suoranta 2008, Juhilan 2023 mukaan) En nosta tässä työssäni esiin suoria sitaatteja aineistosta, koska olin luvannut tutkittaville, että en niin tee.

7.3 Eettisyys ja luotettavuus

Eettistä pohdintaa joudutaan tekemään koko opinnäytetyön ajan, jotta siihen ei menetetä kontaktia missään vaiheessa. Suomessa tutkijaa ohjaavat yleiset eettiset periaatteet, jotka toteutuvat siten, että tutkija muistaa kunnioittaa tutkittavien yksilöllistä itsemääräämisoikeutta ja ihmisarvoa, hän kunnioittaa aineetonta sekä aineellista kulttuuriperintöä ja hän myös suorittaa tutkimuksensa siten, ettei siitä koidu tutkittaville huomattavaa vahinkoa tai riskejä. Lisäksi Suomessa kaikessa tieteellisessä tutkimuksessa noudatetaan TENK:n eli Tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Perustuslaki turvaa tieteen vapauden ja sitä tulee käyttää vastuullisesti. Eettiset periaatteet on luotu ihmisiä tutkivien tutkijoiden tueksi, suojaamaan tutkimuksen kohteena olevia henkilöitä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021.) Hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu, että tutkija tuo esiin opinnäytetyöllään tiedonhankinnan, tutkimusmenetelmien sekä tutkimustulosten johdonmukaisen hallinnan. Tutkimuksen on saatava aikaan uutta tietoa tai tuotava esiin, miten aiempaa tietoa pystytään käyttämään hyödyksi tai liittämään jollain uudella tavalla. (Vilkka 2021b, 42.)

Opinnäytetyötä tehdessä on erittäin tärkeää pohtia eettisen ennakoarvioinnin tekemisen tarpeellisuutta. Ennakoarviointia ei tarvita esimerkiksi silloin, kun tutkimus ei poikkea tietoon perustuvan suostumuksen periaatteesta, ei puutu fyysiseen koskemattomuuteen, tutkimus ei kohdistu alle 15-vuotiaisiin, tutkimuksessa ei kohdisteta poikkeuksellisen voimakkaita ärsykeitä tutkittaviin tai tutkimuksesta ei ole koitumassa turvallisuushkaa tutkittaville. Vaikka ennakoarviointia ei tarvita, tulee silti muistaa pitää mielessä tutkimuseettiset asiat ja kantaa vastuu tutkimuksen turvallisuudesta sekä tutkittavien että tutkittavan tiedon osalta. (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene 2019, 20.)

Myös aiheen valinta tutkimukseen on eettinen valinta. Eettisessä pohdinnassa on tärkeää miettiä, miksi tutkimusta aletaan tehdä ja kenen ehdoilla tutkimuksen aihe on valittu. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 153-154.) Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan muun muassa mikä saa jäsenet osallistumaan kurssitoimintaan usealla eri tavalla. Tämän lisäksi tarkasteluun nousee syitä ja huomioita miksi jotkut eivät osallistu. Vapaaehtoisuuden korostaminen on keskeinen asia, koska sekä tutkimukseen osallistuminen, että Klubitalon toimintoihin osallistumisen tulee olla vapaaehtoista.

Opinnäytetyössä tulee pyrkiä reflektiiviseen otteeseen, jonka avulla arvioidaan tehtyjen valintojen tarkoituksenmukaisuutta tavoitteisiin ja kohteisiin nähden. Luotettavuudessa esille nousee johdonmukainen työskentely koko prosessin ajan. On arvioitava omien toimintojen vaikutusta saatuihin tuloksiin eikä vähätellä tai sulkea pois myöskään mahdollisia luotettavuutta heikentäviä seikkoja. (Vilkka 2021a, 185-186.)

Tätä tutkimusta päätettiin tehdä, kun huomattiin, että kurssin sijoittaminen Klubitalon toiminnan tavoitteisiin tuotti jäsenistössä puheenaiheita ja kysymyksiä. Se aktivoi yhteisöä ja kurssi huomattiin näin paremmin. Haluttiin saada selville mitä ajatuksia kursseille osallistuneet jäsenet nostavat esiin kurssitoiminnoista, joihin he olivat aiemmin osallistuneet. Eettinen arviointi kestää koko tutkimuksen ajan. siihen liittyy aiheen valinta, tulosten julkaisu sekä aineistojen arkistointi. Tutkimus tuo mukanaan eettistä pohdintaa tarvitsevia tilanteita, joskus jopa hyvin yllättäen. Siksi erityisesti näissä konkreettisissa tilanteissa tutkijan on pohdittava eettistä menettelyään aktiivisesti. On tärkeää pohtia kenen hyödyksi ja kenen asemaa koskien tutkimusta tehdään. (Vuori 2023)

Suoritin koulutuksessani ennen opinnäytetyön tekemistä opiskelutaitojen kehittäminen ja johtaminen-kurssin, johon kuului kattava eettisen osaamisen osuus. Kurssi perehdytti minut hyvään tieteelliseen käytäntöön sekä tutkimusetiikan huomioimiseen. Näitä oppeja ja periaatteita sovellan koko opinnäytetyöprosessini ajan. Halusin, että tutkimukseni on mahdollisimman läpinäkyvä ja siitä ollaan hyvin tietoisia. Hyvää tieteellistä käytäntöä osoittaa myös suunnitelmallisuus ja sen välittyminen tutkittaville. Suunnitelmallisuus tuo esille, että tutkija hallitsee projektinsa näin se lisää luotettavuutta ja uskottavuutta. (Vilka 2021a, 117.)

Jokaiselta haastatteluihin sekä työpajoihin osallistuneilta henkilöiltä keräsin kirjallisen suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta. Suostumuslomakkeen yhteydessä tutkittavat saivat mahdollisuuden tutustua myös tutkimuksen tiedotteeseen sekä tietosuojaosastoseeseen. Suostumuslomakkeesta kävi ilmi mihin henkilö allekirjoituksellaan suostuu. Tutkimuskohteen henkilöitä tulee aina tiedottaa aineiston kokoamiseen liittyvistä asioista. Tämä palvelee hyvää tieteellistä käytäntöä. Tämän lisäksi korostin vielä suullisesti, että tutkimus on täysin vapaaehtoinen, sen voi keskeyttää ja lopettaa milloin vain ja että henkilön henkilötietoja ei tule minnekään näkyviin. (Vilka 2021a, 115.)

Minimoin kaiken kerättävän tiedon kohdehenkilöistä, joten käytän heistä nimityksiä haastateltava 1, haastateltava 2 jne. Sekä asiakkaiden, että työntekijöiden anonymiteetin turvaaminen on minulle todella tärkeää. (Vilka 2021a, 117.) Opinnäytetyössä tulee ilmi ainoastaan, että haastateltavat henkilöt ovat olleet Tikkurilan Klubitalon jäseniä, jotka ovat osallistuneet johonkin klubitalon kurssitoimintaan ja työpajoihin on voinut osallistua kuka vain yhteisöstä. Koska itse kuulun tutkittavan organisaation henkilökuntaan, ymmärsin että se voi luoda jännitteisyyttä eri tutkimustilanteissa. Halusin korostaa koko tutkimukseni ajan, että kriittisten mielipiteidenkin tuominen haastatteluissa ja työpajoissa on erittäin suotavaa.

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa monet seikat ja virheitä voi sattua, esimerkiksi silloin, jos vastaaja ei muista asioita oikein tai ymmärtää tutkijan kysymykset väärin (Vilka 2021b, 194). Tämä asia tuli myös huomioida etukäteen ja olla tutkijana valppaana esittämään täsmennyksiä kysymyksiä sekä luomaan hyväksyvä ilmapiiriä. Kirjoitettaessa raporttia on huolehdittava

myös, että tutkija tuo omana tekstinään vain omat ajatukset ja muiden tietolähteiden tiedot tuodaan esille asianmukaisilla viittauksilla. Tutkijana on pidettävä huolta, että on rehellinen ja vilpittömän muita tutkijoita kohtaan. On syytä olla tarkkana, ettei kopioi muiden lähteiden tekstejä tai jätä mainitsematta suoria lainauksia asianmukaisella tavalla. (Vilkkä 2021b, 42.) Tutkijan oma sitoutuminen tutkimukseen on yksi tärkeä seikka mietittäessä luotettavuutta. Tutkijan on syytä pohtia, miksi tutkimus yleensäkin on itselle tärkeä. On myös hyvä miettiä, millaisia oleksia on ollut tutkimuksen alkuvaiheessa ja onko tutkijan ajatukset jotenkin muuttuneet matkan varrella. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 163.)

8 Tulokset

Haastatteluosuuden tuloksissa vastataan tutkimuskysymyksiin, miten osallisuus ja yhteisöllisyys on Klubitalon aiemmissa kurssitoiminnoissa toteutunut, millä keinoin pystytään varmistamaan niiden toteutuminen tulevaisuudessa ja millaisia kehittämisideoita tulevaisuutta ajatellen kursseille osallistuneilla jäsenillä on. Esille tuodaan myös huomioita siitä, mitkä asiat vaikuttivat jäsenten mukaan lähtemiseen kurssitoimintaan, koska tämä kertoo paljon niistä asioista, jotka ovat edesauttaneet henkilöitä mukaan. Toisaalta huomioitaessa näitä mukaan tulemistä vauhdittavia asioita, voidaan tarkastella käänteisesti niitäkin asioita, jotka voivat toimia esteinä.

Haastattelurungossa oli kolme kategoriaa, jotka linkittyivät paljon tutkimuskysymysten kanssa. Samoja kategorioita käytettiin myös analysointivaiheessa pitämään aineistoa kolmen eri otsikon alla ennen yhdistämistä. Esimerkiksi kategoria: Kurssitoimintoihin osallistumiseen vaikuttavat tekijät ovat oleellista tietoa vastattaessa tutkimuskysymykseen: Miten varmistetaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutuminen tulevaisuudessa. Se, että jäsenen saa kurssille mukaan on reitti mahdolliseen osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemiseen. Haastattelutuloksissa tuodaan esille, millaisia merkityksiä ja painotuksia jäsenet antavat jo kursseilla toteutetuille asioille ja käytännöille. Esille tuodaan myös näkemyksiä ja ajattelua, joka varmistaisi osallistavan ja yhteisöllisen tulevaisuuden kyseisissä toiminnoissa. Analysoin haastattelut teoriasidonnaisella aineiston analyysillä ja jatkoin tämän jälkeen teemoitteluun sekä lopuksi tyypittelyyn. Analysoin tyypittelyssä aineiston ilmiöitä nousseiden teemojen pohjalta ja luokittelin ne yhteisten ominaisuuksien ja piirteiden mukaan tyypeiksi. Näiden piirteiden avulla pystyin rakentamaan havainnollistavan kokonaisuuden esiintyvistä ilmiöistä nimenomaan nousseisiin teemoihin sitoutuen. Esille nousi selvästi saman teeman äärellä olevat erilaiset tyypit ja niiden vaikutus. (Günther & Hasanen 2023.)

Työpajoihin liittyvissä tuloksissa vastataan kysymyksiin, mitä tulee ottaa huomioon tulevaisuudessa yksittäisen kurssin eri vaiheissa sekä kurssitoiminnan suunnittelussa vuositasolla. Työpajat analysoin teemoittelemalla. Nostin aineistosta tutkimuskysymysteni kannalta tärkeäksi katsomiani asiakokonaisuuksia ja toistuvia tunnusmerkkejä (Juhila 2023). Työpajojen tuloksissa

vastataan kysymyksiin ennakointiin liittyvien käytäntöjen suhteen. Työpajoissa toteutettu yhteiskehittäminen ja siihen liittyvät huomiot ovat myös kuvattu tässä osiossa. Jokaisen osion lopussa löytyy taulukointi keskeisistä teemoista sekä haastattelujen kohdalta myös tyypittelyt.

8.1 Kurssitoimintoihin osallistuneiden jäsenten haastattelujen tulokset

Osallisuuden ja yhteisöllisyyden koettiin toteutuneen kurssitoiminnassa haastateltavien mukaan etupäässä hyvin. Haastattelun vastauksista kävi kuitenkin ilmi hyvin erilaisia havaintoja samoista asioista, joka kertoo miten monenlaisia kokemuksia omaavia ihmisiä samalla kurssilla voi olla. Tulevista kursseista oli tiedotettu monipuolisilla tavoilla, tosin jotkut kokivat, että kaipaisivat aivan henkilökohtaisen tiedonannon. Joiltakin jäseniltä osa kursseista oli mennyt ohi. Osallisuuden toteutuminen vaatii saavuttavan tiedottamisen, joten osalle henkilökohtaisen tiedonannon puute oli koitunut jopa esteeksi.

Valinnan mahdollisuuksia määrällisesti kurssien suhteen koettiin olevan niukasti, mutta kokonaisuudessa kurssit, joita oli ollut, olivat olleet monipuolisia. Kattavampaa kurssilistausta kaivattiin ja sen myötä mahdollisuutta valita ja ennakoida tulevaa. Kursseilla vallitseva yhteisöllisyys koettiin sekä kutsuvana, että haastavana asiana. Toisaalta haluttiin kokea yhteisöllisyyttä, mutta aina sitä ei saavutettu, vaikka oltiin yhteisön jäseniä. Ihmisten keskellä oleminen myös yleisesti ottaen oli joidenkin mielestä virkistävää ja toisten mielestä taas kuormittavaa. Kurssituntien yhteisöllinen luonne ei ollut Klubitalon omien kurssien osalta haastateltaville yllätys, mutta esimerkiksi suunnitteluvaiheeseen osallistumisen mahdollisuus oli. Nousi esiin, että koulumainen oppimisympäristö toi esiin myös ahdistavia muistoja, mutta toisaalta jäsenet halusivat haastaa itseään epämiellyttävässäkin tilanteessa. Toisaalta joidenkin mielestä nimenomaan yhteisöllinen kurssitoteutus oli mukavaa ja rentouttavaa kun oli seuraa. Jotkut toivat myös esille, että jos kurssi olisi pitänyt suorittaa itsenäisesti, se olisi jäänyt suorittamatta. Klubitalon yhteisö koettiin turvallisuuden ja tuttuuden takia yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutumisen kannalta positiivisesti. Vastuun ottaminen kurssilla koettiin innostavana sekä haastavana asiana, mutta haastateltavat olivat kaikki sitä mieltä, että jos vastuu on itselle sopivaa ja ennalta tiedettyä, sitä voi harkita. Yllättävää olikin huomata, että vastuutehtävien ottamista ei kukaan täysin torjunut. Tämä kenenkään esiintuomaton asia, oli kiinnostavaa huomata.

Kurssitoiminnan prosessiin vaikuttamisessa koettiin eniten parantamisen varaa. Jotkut olivat saaneet olla mukana toivomassa kurssiaiheita otsikkotasolla, mutta tarkempi suunnittelu esimerkiksi materiaalien tai ohjaamisen osalta oli vain muutamille haastateltaville tuttua. Yleisesti tuli esille, että oltiin tietoisia, että omia ajatuksia ja ideoita voi tuoda esille. Osa haastateltavista koki, että se oli hyvin helppoa, mutta osa koki, että itsestä lähtevä asioiden esille nosto oli vaikeaa. Nousi toiveita, että osallistujilta kysyttäisiin enemmän suoraan mielipiteitä ja mukaan tulemistä, jolloin olisi helpompaa vastata ja osallistua enemmän. Oma päätäntävalta

osallistumisen suhteen koettiin hyvänä asiana. Suurin osa haastateltavista piti kuitenkin toimivana tapana, että kurssikertoihin on sitoutumissuositus, mutta ei ehdotonta pakkoa.

Kurssitoimintoihin osallistumiseen vaikuttavista tekijöistä erityisesti Klubitaloyhteisön tuttuus ja turvallisuus nousivat merkittävänä asiana esiin. Kurssilla olevat tutut henkilöt olivat usean haastateltavan mielestä mukaan tulemistä helpottava tekijä. Myös kurssien toteuttaminen hybriditoimintana, koettiin osallistumista mahdollistavana tekijänä. Hybriditoimintaan toivottiin kylläkin tulevaisuutta ajatellen käyttöön aikaisempaa parempia etätyökaluja. Esimerkiksi matematiikan opetuksen seuraamisen oli koettu olevan hankalaa etänä, jos ei nähnyt kunnolla taulua mihin lasketaan. Pelkkä etätoteutus sai kannatusta vain muutamilta vastaajilta, sillä suurin osa toivoi lähitoteutusta tai hybriditoimintaa. Oma mielenkiinto kurssilla käsiteltävää aihetta kohtaan oli yksi merkittävä tekijä mukaan lähtemistä ajatellen, mutta joidenkin kohdalla aiheella ei ollut merkitystä vaan yhdessä olo ja uuden oppiminen riitti syyksi lähteä mukaan. Sosiaalisten tilanteiden harjoittelu nousi myös yhdeksi merkittäväksi syyksi ilmoittautua mukaan kursseille.

Analyysin pohjalta nousi esiin yhteisöllisyyteen, osallisuuden ja kehittämis ehdotusten lisäksi hyötynäkökulmat. Hyötynäkökulmien alle tarkentui vielä henkilökohtainen kehittyminen ja kokemus oppijana. Useat haastateltavista toivat esiin kurssin jälkeisistä ajatuksista ilmoittautua jatkossa uusille kursseille. Muutamat myös olivat saaneet kokemuksen siitä, että he voisivat harkita tulevaisuudessa muitakin uusia haasteita kuten tutkintotavoitteista opiskelua ja palkkatyötä. Esiin nousi myös Klubitalolla aktiivisesti käymisen tuoma etu, hiljainen tieto ja arjessa asioihin vaikuttaminen. Osa koki, että jos ei ollut osallistunut muuhun klubitalon toimintaan kuin kyseiselle kurssille, jäi heiltä kiinnostavia keskusteluja kurssia koskien väliin. Oli myös kiinnostavaa huomata, että vaikka en suoranaisesti kysymyksissäni lähtenyt selvittämään mitä kurssitoimintaan lähtemistä estäviä tekijöitä voisi olla, niitä tuli ilmi. Näitä estäviä tekijöitä oli esimerkiksi, ettei kurssia voinut suorittaa lainkaan etäyhteyksillä, pelko ja jännittäminen sekä rahan puute matkustaa. Näitä asioita on syytä tarkastella tarkasti kun mietitään, miten varmistetaan osallisuuden toteutuminen.

Eniten haastatteluissa puhututti jäsenien vaikuttamisen kokemus kurssitoiminnan eri vaiheissa. Miltei kaikki haastatteluun osallistuneet kokivat, että se oli jäänyt pintapuoliseksi. Muutamien kohdalla vaikuttamisen mahdollisuus oli ollut runsaampaa, mutta se oli myös usein jäsenen oman aktiivisuuden ansiota. Tämän huomion tehtyäni päätin ottaa asian lähempään tarkasteluun tuleviin yhteiskehittämisen työpajoihin. Myös kurssitoiminnan parempaa suunnitelmallisuutta toivottiin, joten myös tämän halusin nostaa esille tulevissa pajoissa. Usein aineistosta esiin nousut havainnot olivat myös henkilökohtaisen tiedottamisen sekä toistojen tärkeys. Esiin nousi siis yhteisön merkityksellisyys hiljaisen tiedon saavutettavuudessa, mutta myös se, ettei yhteisössä ja isommassa ryhmässä esiin tuodut tiedotukset tavoittaneet kaikkia. Tähän vaikuttivat muun muassa henkilön mielenterveyteen liittyvät asiat, kuten vireystason vaihtelu ja

lääkitys. Henkilö saattoi olla paikalla, kun asioista kysyttiin tai tiedotettiin, mutta silti merkittäväksi keinoksi saada tieto suuntaan tai toiseen, oli juuri henkilökohtainen kontakti.

Kolme esiinnoussutta teemaa(taulukko 1) näyttäytyi haastatteluun osallistuneille merkittävinä asioina, mutta eri syistä. Esimerkiksi haastattelun teemassa numero 1 Jotkut haastateltavat eivät olleet vaikuttaneet kurssitoiminnan eri vaiheissa, koska eivät olleet ymmärtäneet, että saisi vaikuttaa. Toiset jäsenet taas eivät halunneet osallistua muuhun kuin opetusosuuteen oppijan roolissa ja tietyt jäsenet eivät pystyneet osallistumaan jostain muusta henkilökohtaisesta syystä, vaikka olisivat voineet haluta. Jotkut jäsenet taas olivat osallistuneet kurssitoiminnan vaiheisiin, koska olivat sattuneet olemaan talolla, kun asiasta puhuttiin ja halusivat osallistua. He olivat myös itse aktiivisia ja toivat asian oma-aloitteisesti esille. Tyypittelyn voi linkittää tässä kohtaa myös vapaaehtoisuuteen, mutta siitä tulee rajata pois se, ettei osa jäsenistä ollut tavoittanut ja ymmärtänyt tietoa mahdollisuuksistaan osallistua ja vaikuttaa. Tämän takia haastatteluista nousseet kolme teemaa voidaan myös yhdistää tyypitellen. Eri teemat voidaan tyypittelyssä yhdistää luoden tyypikertomuksia tai kuvauksia.(Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c).

Tiivistelmä esimerkistäni on teemoja yhdistävä ja tyypittely huomioon ottava: ”Jäsenten mahdollisuus vaikuttaa kurssitoiminnan prosessin eri vaiheissa, vaatii suunnitelmallisuutta koko kurssitoiminnan prosessin sekä tiedottamiseen liittyvien asioiden suhteen. Tällöin voidaan todennäköisemmin tavoittaa eri tyypittelyt, joita haastatteluiden tuloksista nousi esiin.” Tyypittelystä nousi esiin aktiivisuus, vetäytyvyys sekä tavoitettavuus. Nämä kolme kokonaisuutta ovat aineistossa esiintyviä tyypillisiä elementtejä, jotka nousivat haastateltavien kertomuksissa esille. Ne olivat keskenään poikkeavia, mutta kaikkia yhdisti halukkuus ja pystyvyys. Ne myös kattavat koko keräämäni aineiston ja tämän tyypittelyn ulkopuolelle ei jäänyt ketään haastateltavistani(Günther & Hasanen 2023).

Haastattelun teemat	Haastattelun tyypit
Vaikuttaminen kurssitoiminnan prosessin eri vaiheissa.	-Aktiivisuus
Suunnitelmallisuus kurssitoiminnassa.	-Vetäytyvyys
Tiedottamiseen liittyvät asiat.	-Tavoitettavuus

Taulukko 1: Haastatteluista esiin nousseet teemat ja tyypit

8.2 Ensimmäisen työpajan tulokset

Ensimmäisessä työpajassa tavoitteena oli käsitellä yksittäisen kurssin eri vaiheita, erityisesti yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutumisen näkökulmasta ja saada luotua toimintaohjeita tulevaisuutta ajatellen. Tämän lisäksi käsittelyssä oli muita tärkeäksi nostettuja asioita toimintaehdotuksineen. Tarkoituksena oli kokeilla yhteiskehittävää Learning Cafe-menetelmää ja antaa näin kokemus yhteisöllisestä ja osallistavasta tavasta kehittää toimintaa. Aineistosta nousi merkittävänä teemana esille kurssitoiminnan ennakoitavuus ja aikataulut sekä yksittäisen kurssin osalta, että myös vuositasolla. Tämä oli saman tyylinen teema kuin suunnitelmallisuus, joka nousi esiin jo haastatteluvaiheessakin. Tämän teeman alle sijoittui hyvissä ajoin tehty vuosi- ja kausisuunnittelu, tiedottaminen, säännöt sekä käytännöt. Erityisesti nostettiin esille edellä mainituissa asioissa rauhallinen tahti valmistautumiselle, toteuttamiselle sekä jälkipohdinnoille. Rauhallisen tahdin katsottiin tuovan halukkuutta uskaltautua matalammalla kynnyksellä mukaan vaikuttamaan ja toteuttamaan kurssitoimintaa. Käytännön asioiden kuten materiaalin etsimiseen toivotun ajan lisäksi, hyvissä ajoin valmistautuminen ja kurssiajankohdista informoiminen katsottiin auttavan valmistautumaan tulevaan paremmin henkisesti ja vähentämään stressaavia ajatuksia.

Tiedottamisen ennakkoinnin osalta esiin nousi hyvissä ajoin toteutetut kyselyt kurssien sisällöistä ja tehtävien nimeämisestä ja valitsemisesta sekä mainostaminen. Sääntöjen ja käytäntöjen osalta esiin nousi ehdotus kurssitoiminnan pelisääntöjen laatimiseksi. Toivottiin, että pelisääntöissä kävisi ilmi kurssien käytännöt ja toimintatavat. Käytännöistä esimerkkeinä nousi muun muassa kuinka saa puheenvuoron, toisten kunnioittaminen, mahdollisuus poistua tilanteesta, aikataulutukset ja tauot. Kurssitoiminnan ajalle toivottiin myös vapaaehtoisia läksyjä. Läksyjen osalta osa toivoi itsenäistä kotona tekemisen rauhaa ja osa taas läksyryhmiä, jotka voisivat kokoontua Klubitalolla säännöllisesti ennakkoon sovittuina aikoina. Ennalta sovittu läksyryhmän kokoontuminen nähtiin tärkeänä asiana, osallistujien valmistautumisen kannalta. Myös jos läksyryhmään tarvittaisiin henkilökunnan panosta, etukäteen suunniteltu ajankohta mahdollistaisi valmistautumisen tehtävään. Jäsenistöstä nousi huomio, että aiemmin kursseilla oli saattanut jäädä jokin kiinnostava asia käsittelemättä tai he eivät olleet saaneet vastausta joihinkin kysymyksiinsä. Työpajoissa esiin nousi ehdotus, että sovittaisiin kuka tai ketkä etsisivät vastauksen auki jääneisiin kysymyksiin seuraavalle kurssikerralle mennessä. Toiveena nousi myös varsinaisen kurssin jälkeisen ajan hyödyntäminen vielä kurssin jälkeiselle ajatustenvaihdolle tiettyinä aikataulutettuina ajankohtina. Erityisesti kurssilla opittujen asioiden siirtämisestä Klubitalolle tai omaan arkeen pidettiin keskustelemisen arvoisena asiana.

Toisena teemana nousi viestintään ja kommunikointiin liittyvät asiat. Toivottiin monipuolisesti ja eritavoin tapahtuvaa viestintää ja tiedottamista. Samoin toivottiin monipuolista tapaa lähestyä jäseniä, jotta jäsenistöstä saisi myös enemmän ideoita henkilökunnalle päin. Toivottiin, että mainostaminen tapahtuisi viikkotiedotteessa, paperisena tiedotteena, keskustelujen

kautta talokokouksessa sekä muuten talon arjessa. Henkilökohtaisen kommunikoinnin tärkeys nousi tärkeänä asiana esiin joidenkin jäsenten kohdalla. He kokivat, että eivät muuten tavoita tiedotusta ja viestintää eivätkä saa sanottua omaa mielipidettään. Tämä taas nosti esiin henkilökunnan jäsentuntemuksen siltä osin, että tiedossa olisi kuka tarvitsee enemmän henkilökohtaista lähestymistä. Kyselyt ja palautteet toivottiin myös toteutuvan sekä lomakemuodossa että suullisesti. Kurssitoiminnan palautteenantokäytäntöä toivottiin laajennettavan. Edelleen toivottiin aiemminkin toteutettuja loppukyselyjä, mutta niiden lisäksi myös kurssin aikana toteutettavia välikyselyjä tai haastatteluja katsottiin tarpeellisiksi. Toivottiin myös, että kyselyille annettaisiin aikaa siten, että ne voisi täyttää omassa rauhassa ja palauttaa myöhemmin, ellei koe hyväksi palauttaa niitä heti. Tämä käytäntö koettiin tärkeäksi sen osalta, että siinä pysäytettäisiin toiminta ja varmistettaisiin, onko noussut kysymyksiä tai ideoita, joita ei muuten saataisi esille. Tällöin olisi myös mahdollisuus muuttaa toimintojen suuntaa, jos sille olisi tarvetta.

Kolmas työpajassa noussut teema oli vastuun kanton liittyvät asiat. Kuten haastatteluissakaan, ei työpajassakaan noussut esiin, etteikö vastuuta voitaisi ottaa yhteisöllisemmin. Työpajassa nousi toimintaehdotus kurssitoiminnan ennakkokyselyyn sisällettyjen vastuutehtävien kertomisesta, sekä kyselyä ketkä olisivat jo ennakolta kiinnostunut tehtävistä. Kurssitoiminnan vastuiden jakamisen osalta nousi toive kurssin lähestyessä tarvittavien toimenpiteiden ja vastuiden sijoittaminen Klubitalon työnjakoon. Tällöin tarvittavien tehtävien haltuun ottaminen olisi aikataulutettu eikä se unohtuisi niin helposti. Tällöin tehtävän voisi myös nimetä tietylle henkilölle tai henkilöille. Työpajassa ehdotettiin myös mahdollisuutta ottaa vastuita vielä silloinkin, kun kurssi on jo käynnissä. Työpajoissa pohditutti myös, miten talon sisäisillä opettajajohtoisella kurssilla toimitaan, jos kurssin vastuuohjaaja/opettaja on poissa. Ehdotukseksi nousi, että tällöin ryhmä voisi yhteisöllisesti opiskella materiaalin pohjalta kyseistä aihetta. Tällöin käytäntöihin olisi hyvä lisätä, että materiaali on valmiiksi kaikkien saatavilla. Käytäntö nostaisi myös yhteistä vastuuta eikä kurssikertaa myöskään tarvitsisi peruuttaa.

Ensimmäisen työpajan teemat
Ennakointi ja aikataulutus kurssitoiminnassa.
Viestintään ja kommunikointiin liittyvät asiat.
Vastuunkantoon liittyvät asiat.

Taulukko 2: Ensimmäisen työpajan teemat

8.3 Toisen työpajan tulokset

Toisessa työpajassa tavoitteena oli luoda työpajoihin materiaalipohjia yhteisöllisesti ja osallistavasti Me-We-Us-menetelmää käyttäen. Tarkoituksena oli kokeilla yhdessä lomakepohjien luomista ja saada näin kokemus yhteiskehittämisestä, joka kannustaisi yhteisöä samantyyliiseen kehittämiseen myös jatkossa. Tämän lisäksi tavoitteena oli koota kurssitoiminnan kuvitteellinen, mutta realistinen vuosikello ja keskustella sen sulauttamisesta Klubitalon muuhun toimintaan.

Toisesta työpajasta nousi ensimmäiseksi teemaksi kurssitoiminnan rooleihin liittyvät asiat. Nämä asiat liittyivät vastuunottoon ja sitoutumiseen, mutta myös siihen, että niiden tulisi olla vapaaehtoisia. Esiin nousi näkemyksiä siitä että, vastuunottoa ja sitoutumista yhteisössä on oltava, jotta kurssi saadaan yhteisöllisesti ja osallistavasti toteutettua. Roolit vastuunotossa voidaan jakaa usealla erilaisella tavalla. Kurssiyhteisössä osalla on tilannetta kontrolloivampi ja näkyvämpi rooli kuten opettajana/ohjaajana toimiminen. Osalla rooli on jonkin yksittäisen aiheen parissa, kuten tietylle tunnille materiaalin hankinnassa, kyselyjen kokoamisessa tai kursistarjoilujen järjestämisessä. Osan rooli on olla mukana tunneilla oppijana, ilman muita vastuita. Työpajassa nousi myös toive palautteenannolle sen suhteen, miten ohjaaja/opettaja oli onnistunut osallistujien huomioimisessa yksilönä. Tähän liittyen palautekyselyssä toivottiin myös kysymystä sen suhteen, miten muut kurssille osallistuneet olivat huomioineet kurssilla toisensa.

Toinen esiin noussut teema oli kurssitoiminnan suhde muuhun Klubitalon toimintaan. Kurssit vaativat resursseja toteutuakseen ja näin ollen, myös muu Klubitalon toiminta ja aikataulut on otettava huomioon, kun kurssitoimintoja suunnitellaan. Kurssitoiminnan vuosikellon teko sai aikaan keskustelua siitä, mikä voisi olla kurssien sopiva määrä toimikauden tai toimivuoden aikana. Tarkkaa määrää oli vaikea määrittää, koska toimikaudet ovat erilaisia keskenään. Klubitalolle kuitenkin kootaan jokaista toimintavuotta ajatellen oma vuosikello, johon kurssitoiminnot voidaan sijoittaa. Tällöin suunnittelussa näkyvät kaikki huomiota vaativat Klubitalon tapahtumat ja näin ne tulevat huomioitua ja tapahtumia ennakoitua. Kurssitoiminnan resursien suuruuteen vaikuttavat myös onko kurssi Klubitalon henkilökunnan ohjaama, jäsenistön ohjaama vai ohjaako kurssin ulkopuolinen ohjaaja tai opettaja. Myös materiaalien alusta alkaen kokoaminen vaatii huomattavasti enemmän aikaa ja resursseja kuin valmis materiaalipaketti. Nämä asiat ovat tärkeitä huomioitaessa Klubitalon toimintaa kokonaisuutena.

Kolmas teema, joka nousi toisessa työpajassa, olivat tulevaisuuden käytännön toimenpiteen. Tämä nousi esiin toimeen ryhtymisen suunnittelussa ja ryhmän miettiessä mitä kaikkea työpajoissa on saatu aikaan. Keskustelua herätti kuvitteellisen suunnitelman aikaistaminen, jotta toiminta voitaisiin saada melko pian käyttöön. Tässä kohtaa kuvitteellinen malli tuotiin nykypäivään ja todellisuuteen, jossa pohdittiin jo välittömiä toimenpiteitä. Mietittiin mitä

käytännön materiaaleja tarvittaisiin ensimmäisenä, että kurssitoiminta voitaisiin aloittaa lähitulevaisuudessa. Keskusteluissa käsiteltiin myös henkilöiden innokkuutta tehdä osansa, jotta toimintaa päästäisiin toteuttamaan. Yhteiskehittämällä koottiin kaksi kyselylomakepohjaa ja alustavasti nostettiin kaksi muuta lomakepohjan tekoa yhteisön tehtäväksi.

Toisen työpajan teemat
Kurssitoiminnan rooleihin liittyvät asiat.
Kurssitoiminnan suhde muuhun Klubitalon toimintaan.
Tulevaisuuden käytännön toimenpiteet.

Taulukko 3: Toisen työpajan teemat

9 Johtopäätökset

Opinnäytetyöni tutkimuskysymyksiä oli: miten osallisuus ja yhteisöllisyys toteutuvat Klubitalon kurssitoiminnassa, miten varmistetaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutuminen kurssitoiminnassa tulevaisuudessa ja millainen kurssitoiminnan malli palvelee Klubitalotoimintaa. Jotta löytäisin vastauksia näihin tutkimuskysymyksiin, lähdin lähestymään niitä kategorisoimalla haastattelukysymykset isompien otsikoiden alle. Nämä kysymykset olivat: Mitkä asiat vaikuttivat lähtemiseesi mukaan kurssitoimintaan, mitä kokemuksia kurssitoiminta antoi ja miten kurssitoimintaa tulisi mielestäsi kehittää. Näiden kaikkien kysymysten avulla minulla oli tarkoitus saada selville mihin asioihin keskittyisimme tulevissa yhteiskehittämissä työpajoissa.

Haastatteluissa esiin nousseet pääteemat olivat vaikuttaminen kurssitoiminnan prosessin eri vaiheissa, suunnitelmallisuus kurssitoiminnassa ja tiedottamiseen liittyvät asiat. Tyypittelin vielä teemoittelut otsikoihin aktiivisuus, vetäytyvyys ja tavoitettavuus. Näihin tyypittelyihin liittyi vielä vapaaehtoisuus ja vapaaehtoisuuteen halu ja pystyvyys. Työpajoissa keskityttiin erityisesti haastatteluista nousseisiin teemoihin. Työpajat itsessään tuottivat uusia omia teemoja sekä haastatteluissa esiin nousseisiin teemoihin sulautuvia luonnollisia jatkumojä.(Taulukko1) Tutkimukseen osallistuneiden henkilöiden puheissa toistui paljon tiedon tavoittamiseen, ymmärtämiseen ja ennakoitavuuteen liittyvät asiat. Näihin asioihin tarkempi paneutuminen auttoi pääsemään johtopäätöksiin siitä, mitä tulevaisuudessa tulisi pyrkiä Klubitalon kurssitoiminoissa tekemään toisin.

9.1 Mukaan lähtemisessä korostuu tavoittava ja informatiivinen tiedottaminen

Kurssitoiminnoista tiedottamisen tavoittaminen on luonnollisesti tärkeää, että voi ylipäänsä osallistua kursseille. Tämä on myös yksi merkittävä seikka, jotta tulevaisuudessa voidaan varmistaa yhteisöllisen ja osallistavan kurssitoiminnan äärelle pääsy. Osa oli kokenut tiedottamisen olevan hyvällä tasolla ja monipuolista, mutta osasta vastauksista kävi ilmi, että kurseja oli mennyt ohi sen takia, ettei oltu tietoisia niistä. Tiedottamista oli toteutettu sekä kirjallisesti että suullisesti yhteisötasolla, sekä joissakin harvemmissä tapauksissa henkilökohtaisesti suoraan yksittäiselle jäsenelle. Osa haastatelluista koki, että juuri henkilökohtaista tiedottamista tarvitaan, silloin kun itse ei pysty tai jaksa ottaa selvää tiedotteista tai ei pysty tavoittamaan ryhmätilanteissa tiedottamisen sanomaa. Osallisuuden on hankalaa toteuttaa, jos tieto osallistumisen mahdollisuuksista menee ohi. Tämä taas tarkoittaa, että tiedottajan asemassa oleva henkilö, joka usein on ollut Klubitalon henkilökunnan jäsen, tarvitsee hyvän asiakastuntemuksen. Tällöin hänen on mahdollista lähestyä juuri niitä jäseniä henkilökohtaisesti, joiden tietää tarvitsevat henkilökohtaisemman tiedonannon. Tämä taas monesti vaatii luottamuksellista suhdetta, jotta ylipäänsä on saatu tietoon, että ryhmätasolla toteutetut tiedottamiset ovat haastavia tietylle henkilölle. Jos kuitenkin nämä henkilöt jäävät tiedottamisen tavoittamattomiin, ei heidän osallisuutensa toteudu.

Tiedottamisen informatiivisuus näyttäytyi myös vaikuttavana tekijänä, kun jäsen teki päätöstä kursseille mukaan lähdöstä. Oli koettu, että tiedotteissa oli tuotu suhteellisen hyvin esille tulevaan yksittäiseen kurssiin liittyvät asiat, mutta vain kurssituntien osalta. Se, että olisi ollut mahdollista ja jopa suotavaa osallistua itse aktiivisesti kurssitoiminnan eri vaiheisiin, ei ollut tavoittanut suurinta osaa haastateltavista. Tässä tarkasteluun voi myös nostaa Thomasin(2002) osallisuuden ulottuvuuksista kohta, jossa pohditaan olemmeko varmoja että yksilö on ymmärtänyt kysymyksiä, vaihtoehtoja ja syitä(Thomas 2002, 174-175). On myös kuitenkin huomioitava, että vain osassa kursseista olisi ollut mahdollista osallistua muuhun kuin varsinaiseen opiskeluun. Asiaan ei ollut kiinnitetty johdonmukaisesti huomiota aiemmin. Haastateltavat olivat myös pohtineet, voisivatko he olla esimerkiksi kurseja toteuttavassa roolissa vointinsa takia. Toipumisorientaatiolle on ominaista, että yksilöiden ei tarvitse olla vapaita oireistaan ollakseen osa toimintaa(Raivio & Raivio 2020, 24-25).Klubitalon kurssitoimintojen tiedottamisessa on siis tulevaisuudessa tärkeää huomioida, että jäsenistö saa kuvan, että mukaan voi tulla sen hetkellä voimavaroilla. Näiden kehittämisen kohteiden tarkastelu onkin tärkeää, että tulevaisuudessa olisi mahdollista saada kurssiprosessiin kiinnitetyksi jäseniä paremmin.

9.2 Osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutuminen vaatii ennakoitavuutta

Kurssitoiminnan toteutuksen aikaisempi satunnaisuus oli aiheuttanut useille henkilöille ajatuksen, että kurssitoiminta kestäisi vain sen ajan, jolloin kurssitunnit järjestettäisiin. Piiloon jäi monesti kurssitoiminnan koko kaari, joka ulottuu suunnittelusta jälkirefleksointiin saakka.

Osallistava ja yhteisöllinen ote oli jäänyt miltei piiloon, kun esiin ei ollut nostettu kaikkia niitä tehtäviä, vastuita ja sisältöjä, joita kurssin eri vaiheet tarjosivat. Tosin kaikki toteutetut kurssit eivät olleet ylipäänsäkään mahdollistanut muissa kohdin mukana oloa. Yksittäisen kurssin koko toteutus suunnittelusta lopputoimintoihin kestää ajallisesti melko pitkään. Jotta osallisuutta ja yhteisöllistä otetta voitaisiin tarjota kurssin eri vaiheissa, olisi tärkeää varata kaikille osioille tarpeeksi aikaa. Tässä kurssitoiminnan ennakoiminen yksittäisen kurssin, että koko toimintakauden kohdalla, on tarpeellista. Toiminnassa voi varmistaa paremmin osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutuminen, kun jäsenet saavat mahdollisuuden miettiä omaa rooliaan mahdollisuuksien äärellä ennakoidan.

Ennakoimiseen sisältyy myös haastatteluissa esiin noussut epävarmuus jäsenistön voimavarojen ja jaksamisen suhteen. Hyvä ennakointi ja suunnitelmallisuus sen suhteen miten toimitaan, jos joku joutuu jättämän prosessin kesken, on tärkeää. Tämä tarkoittaa, että ennakoitu suunnitelma on tärkeä, mutta myös varasuunnitelma on hyvä olla myös olemassa. Ennakoinnin ja varasuunnitelmien olemassaolon katsottiin vähentävän huolta oman jaksamisen suhteen. Haastatteluissa ilmeni, että myös tiedottamisen ajankohdan tarpeeksi varhainen sijoittuminen on merkittävää. Tällöin jäsenistö voi hyvissä ajoin ennakoida kurssitoimintaan kuluvan ajan ja kurssien toteutuksen ajankohdat. Haastatteluista nousi esille, että joillekin kursseille olisi haluttu osallistua, mutta tieto niistä tuli niin myöhäisessä vaiheessa, että ajankohdalle oli sovittu jo muuta menoa. Kuten Arnsteinin osallisuudentikapuissakin tuodaan esille kohdassa 3, liian myöhäinen asioista tiedottaminen, heikentää osallistumisen mahdollisuuksia ja siten osallisuuden toteutumista (Arnstein 1969, 219). Työpajassa nousi esiin, että tarvittiin myös henkiselle valmistautumiselle aikaa, sillä kurssille meno saattoi olla huomattavan iso päätös ja jopa haaste. Tämän takia kurssitoiminnan upottaminen hyvissä ajoin Klubitalon vuosikelloon sekä tarpeeksi ennakoitu yksittäisiä kursseja koskeva tiedottaminen on merkittävää osallistumisen helpottamiseksi.

9.3 Osallisuuden toteutumiseen vaikuttaa turvallinen yhteisö

Opinnäytetyön keskiössä on osallisuuden ja yhteisön toteutuminen kurssitoiminnoissa. Yhteiskehittävä ote kutsuu luokseen yhteisön jäseniä kehittävässä ilmapiirissä. Haastatteluissa nousi esiin, että Klubitaloyhteisö oli koettu turvalliseksi ympäristöksi ja se oli ollut edesauttava tekijä, kun jäsen oli miettinyt osallistumisestaan kursseille. Tutussa yhteisössä koettiin myös turvalliseksi kokeilla vastuuta ja uusia asioita sekä kieltäytyä niistä. Kun keskitytään luomaan malleja, jossa huomioidaan osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutuminen, on tärkeää myös huomioida, että osallistumisesta kieltäytyminen on vaihtoehto osallisuutta ajatellen (Thomas 2002, 174-176.) Tämä luo samalla turvallista ja hyväksyvää ilmapiiriä erilaisten päätösten suhteen. Yhteisöt muodostuvat monenlaisista persoonista ja kaikille ei ole ominaista olla mukana toimijan roolissa, vaan tulevat mahdollisesti mukaan esimerkiksi kurssitunneille osallistujan roolissa. Tärkeänä on säilyttää yhteisössä myös ilmapiiri, joka on hyväksyvä niitä kohtaan, jotka eivät halua osallistua lainkaan. (Varsta 2019, 49.)

Osa haastatelluista jäsenistä toi esille, että heillä syynä siihen, ettei osallistunut kurssitoimintoihin oli, ettei saavuttanut tietoa, mutta osalla syynä voi olla sekin, että ei halua tulla mukaan tai haluaa pohtia päätöstään. Tässäkin suhteessa ennakoiminen on tärkeää, koska osa tarvitsee jo perus persoonansa vuoksi enemmän aikaa. On siis huomioitava, että esimerkiksi jonkun henkilön hitaampi asioiden prosessointi ei johdu välttämättä mielenterveydellisistä syistä, vaan persoonan piirteistä. Temperamenttipiirteet erottavat ryhmän jäseniä toisistaan. Ne, joilla on keskenään yhdistäviä ominaisuuksia, ymmärretään yhteisössä helpommin yhteisöön kuuluviksi. Erottuviin piirteisiin yhteisö liittyy usein heikommat puolet ja epäilyksiä. Tämänkin vuoksi on tärkeää huomioida ja ymmärtää temperamenttien kirjo ja niiden vaikutus osallistumisen määrään ja laatuun. (Raina 2022.)

Kun vaihtoehtoja kiinnittyä yhteiseen kehittämiseen on monipuolisesti, useampi löytää prosessissa paikkansa. Kurssitoiminnan mallia yhteiskehitettäessä nousi esiin, myös eri henkilöiden tapa pohtia ideoita sekä antaa palautetta. Osa koki, että se oli helppoa ja saattoi antaa sitä nopeasti. Osa taas halusi käytäntöjä, joissa päätökset ja ideoinnit voisi tehdä omassa rauhassa ja palata asiaan myöhemmin uudestaan. Palaute ja ideointiosioita suunniteltaessa on siis huomioitava, että osa osallistujista ajattelee ensin asiat oman päänsä sisällä, siihen oman aikansa käyttäen ja ovat vasta myöhemmin valmiita jatkamaan. Jos tätä ei oteta huomioon, voi näyttää, että nämä yksilöt osallistuvat prosessiin, mutta todellisuudessa monet hyvät ideat voivat jäädä syntymättä. On siis hyvin olennaista tunnistaa erilaiset tavat ajatella ja tuoda asioita esiin. (Varsta 2019, 49.)

10 Pohdinta

Opinnäytetyötä lähdettiin toteuttamaan Klubitalolla huomattujen kurssitoimintaa koskevien reaktioiden pohjalta. Oli pantu merkille että, kun yksittäinen kurssi lisättiin Klubitalon toiminnan tavoitteisiin, se vaikutti yhteisössä tapahtuvaan toimintaan ennakoivammin ja synnytti kurssiin liittyviä puheenaiheita. Klubitalon arjessa oli pantu merkille, että vaikka Klubitalolla aika ajoin toteutettiin kurssitoimintoja, ne jäivät melko irrallisiksi verrattuna muuhun Klubitalon toimintaan. Niitä ei myöskään ollut nostettu suuremmin puheenaiheiksi Klubitalon arjessa etukäteen eikä toisaalta myöskään jälkikäteen. Niistä muistuteltiin kyllä ajoittain, mutta oli havaittavissa, että tiedottaminen tavoitti yleensä vain tietyt henkilöt. Kun kurseja joskus järjestettiin, niihin osallistui suurimmaksi osaksi samat jäsenet. Nämä havainnot nostivat mielenkiintoni tutkia kurssitoimintaa tarkemmin. Vaikka tutkin asioita, joilla Klubitalolla voitaisiin innostaa jäsenistöä vielä laajemmin kurssitoimintojen pariin, tuli mielessä myös pitää, että toiminta on vapaaehtoista. En voinut myöskään leimata osallistuneita jäseniä tilanteissa oikein toimineiksi ja osallistumattomia väärin toimineiksi. Tämä on yksi syy, miksi halusin viedä analysoinnin myös tyypittelyn puolelle. Tällöin esiin saatiin useampia näkökulmia jäsenien toiminnalle.

Huomasin jo opinnäytetyöni teon alkuvaiheessa, että suoranaisesti Klubitalon kurssitoimintoihin liittyviä lähteitä ei ollut kovin paljoa. Klubitalojen työvalmennuksesta, opintovalmennuksesta ja yleisestä Klubitalon arjesta löytyi lähteitä kuitenkin hyvin. Parantaakseni lähteideni määrää ja samalla saadakseni ajankohtaista tietoa, haastattelin Klubitalolta muutamia henkilöitä. Näiden Klubitalolla työskentelevien ammattilaisten tieto ja kokemukset olivat suurena hyötynä tutkiessani kokonaisuutta, josta muualta ei paljoa tietoa löytynyt.

Opinnäytetyössäni tärkeänä ajatuksena oli löytää vastauksia, miten Kurssitoimintoja voidaan kokonaisuutena hyödyntää Klubitalon arjessa. Ajatuksena oli, että kurssitoiminnoista saataisiin mahdollisimman hyvin hyötyä erityisesti osallistavassa ja yhteisöllisessä mielessä. Tarkastelussa oli yksittäisen kurssin koko kaari eli ennakoiva vaihe, toteutus ja lopetuksen jälkeinen vaihe. Vuositasolla tarkastelussa oli kurssien sijoittuminen muun Klubitalon toiminnan rinnalle. Tärkeänä ohjenuorana itselleni pidin tutkimuskysymysten mielessä pitämistä koko prosessin ajan, koska muuten olisin saattanut eksyä tarkastelemaan hyvin monia muitakin asioita ja tällöin työ olisi ollut vaarana levitä liian laajaksi. Pidin kuitenkin mielen avoimena ja tarkastelin erilaista kirjallisuutta ja tutustuin erilaisiin menetelmiin ja toimintatapoihin. Näin löysin myös muun muassa oppimismuotoilun ja otin sen lähempään tarkasteluun opinnäytetyössäni. Oppimismuotoilussa oli paljon samanlaisia elementtejä, joita voitiin hyödyntää kurssitoimintojen kehittämisessä.

Kun suunnittelin tutkimusprosessiani, huomasin jo alkumetreillä, että tällä tutkimuksella päästään aikataulun rajoissa vain tiettyyn pisteeseen. Pidin kuitenkin toimintatutkimuksen luonteen omaavasta lähestymistavasta ja toteutin tutkimuksen siihen saakka kuin mahdollista. Siksi tutkimus ei ole täysin puhdas toimintatutkimus vaan tutkimus, jossa on sen piirteitä. Ajatuksenani jo heti alussa oli, että ehdin tutkimuksessani toteuttamaan ongelman määrittelyn ja ratkaisun esityksen, mutta ratkaisun kokeilu ja käytännön arviointi kurssitoiminnoista jäisi tulevaisuuteen ja mahdollisiin jatkotutkimuksiin. (Kananen 2014, 34-35.) Oma prosessinsa oli kuitenkin oma opinnäytetyöni, jonka halusin saada vietyä läpi alusta loppuun saakka. Halusin myös yhteisön aktiivisesti mukaan tutkimukseeni. Klubitalon yhteisö on todella oleellinen elementti opinnäytetyössäni ja halusin, että siitä tulee heille koko prosessin läpileikkaava kokemus (Kananen 2014, 11).

Vaikka kaikkia toimintatutkimuksen vaiheita ei tässä opinnäytetyössä ehditty käymään läpi, kului läpikäytyihin osioihin melko paljon aikaa. Puolistrukturoituihin haastatteluihin aikaa kului noin kaksi kuukautta, jonka jälkeen oli vuorossa analysointi, jonka sain päätökseen noin kuu-kaudessa. Analyysia tehdessäni tasapainottelin teoriasidonnaisuuden ja muun analysoinnin välillä. Huomasin että osallisuuden ulottuvuudet kattavat hyvin laajasti asioita, joten jopa teorialähtöinen analyysi olisi voinut tuottaa riittävästi tietoa tutkimuksen kannalta. Annoin kuitenkin vapauden asioiden ja havaintojen nousuun myös teorian ulkopuolelta. Analysoinnin jälkeen työpajojen toteutukseen kului aikaa vajaa kaksi kuukautta pajapäivineen ja teemoitteluineen.

Kokonaisaikatauluissa pysyttiin hyvin, mutta olin myös jättänyt hieman liikkumavaraa, jos jokin suunniteltu osio ei olisikaan toteutunut suunnitellussa aikataulussa. Prosessi pysyi mielestäni hyvin oleellisten asioiden ympärillä ja tutkiminen sekä kehittäminen oli onnistunutta.

Opinnäytetyön prosessissa työläimpinä ja samalla jännittävimpänä vaiheena koin henkilöiden saamista haastatteluihin ja työpajoihin. Onneksi en liikaa kerennyt pelkäämään niukkaa osallistujamäärän mahdollisuutta, vaan kokeilin erilaisia keinoja tavoittaa henkilöitä. Keinojen muuttaminen olikin välillä paikallaan, koska esimerkiksi haastateltavien saaminen mukaan ei onnistunut pelkällä ilmoittautumislomakkeella. Se vaati henkilökohtaisempaa jäsenien lähestymistä ja näyttäytymistä Klubitalon arjessa. Olin opintovapaalla suurimman osan opinnäytetyön tekemisen aikana, joten vierailin välillä Klubitalolla, jotta pystyin tuomaan sinne lisää tietoa opinnäytteeseeni liittyen. Onneksi toimiva keino löytyi ja sain mukaan hyvän määrän haastateltavia. Muu Tikkurilan Klubitalon henkilökunta oli suureksi avuksi, kun kokosin henkilöitä sekä haastatteluihin, että työpajoihin. Positiivinen henkilökunnan asenne tutkimustani kohtaan, sekä aktiivinen toimiminen opinnäytetyöni hyväksi oli ratkaisevaa hyvän lopputuloksen kannalta. Tämä vaikutti paljon koko yhteisössä vallitsevaan myönteiseen suhtautumiseen prosessin suhteen.

Haastattelun analysointiin kului yllättävän paljon aikaa, mutta siihen toi mielestäni ryhdyttyä teoriasidonnaisuus. Teemat olivat löydettävissä melko vaivattomasti, mutta tyypittelyyn kului enemmän aikaa. Kiinnostavaa oli myös huomata, että vaikka haastatteluissa odotin tiettyjä asioita nousevaksi esiin, niitä ei sieltä noussut. Näitä asioita oli muun muassa sitoutumiseen ja vastuunottoon liittyvät seikat. Tämä vahvisti ajatustani siitä, miten tärkeää asiakkaiden mukana pitäminen kehittämisessä on.

Työpajat etenivät sujuvasti. Ensimmäiseen työpajaan minun olisi kylläkin pitänyt varata aikaa hieman enemmän. Tiedostin, että tutkijan suhde tutkittaviin voi joskus muodostua haastavaksikin. Tässä asetelmassa minulla oli olemassa taustatietoa kurssien aikaisemmista toteutuksista, sekä niihin osallistujista, mutta se ei saanut vaikuttaa minuun niin, että ohjaisin työpajojen tuloksia johonkin suuntaan. (Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006a.) En johdatellut heidän vastauksiaan, mutta tässä tuli kuitenkin olla tarkkana. Huomasin jossain kohtaa työpajaa, että hämmästelín mielessäni saatua vastausta. Tämä johtui siitä, että olin aidosti yllättynyt ja ymmälläni. Sain kuitenkin omasta mielestäni pidettyä hämmästelyn omana tietonani ja jatkoin fasilitointiani jatkokysymyksin, koska kaipasin itseänikin varten perusteluja. Roolini ei ollut olla kehittämisosuudessa aktiivisena ideoijana, vaikka se voisi olla toimintatutkimuksellisen toteutuksen puolesta mahdollistakin. Roolini oli enemmän fasilitoija ja mahdollistaja ja varmistin, että kaikki saivat osallistua ja olla äänessä. Toimintaani kuului olennaisesti neutraaliuteen pyrkiminen suhteessa käsiteltävään asiaan. En halunnut valita mitään puolta, vaan antaa ideoiden ja ajatusten nousta esiin samalla pyrkien luomaan turvallisen ilmapiirin. (Sipponen-Damonte 2020, 36.) Työpajoista nousi teemoja melko vaivattomasti. Osa teemoista limittyi

haastatteluissakin nousseisiin teemoihin. Uusiakin näkökulmia työpajoista nousi esiin, kun niissä oli mukana myös jäseniä, jotka eivät olleet osallistuneet ennen kurssitoimintoihin sekä Klubitalon henkilökuntaa.

Käytin haastatteluissa menetelmänä puolistrukturoituja haastatteluja. Olin jälkikäteenkin tyytyväinen tähän valintaan. Olin pohtinut myös lomakekyselyn tekoa, mutta koin, että tälle kohdejoukolle haastattelu olisi paras ratkaisu. Myös haastattelun joustavuus tietyissä määrin oli tärkeää, jotta voitiin nostaa tarkasteluun samoja asioita useammassa kohtaa. Myös joustavuus sen suhteen, että pystyin esittämään jatkokysymyksiä ja tarkennuksia oli tärkeää. Vastavuoroisuus, joka kyselystä olisi jäänyt puuttumaan, olisi ollut suuri vaje, koska juuri vastavuoroisuutta oli paljon. Muutama haastateltava myös toi esiin, ettei olisi jaksanut täyttää lomakekyselyjä, koska niitä oli jo muissa yhteyksissä heidän arjessaan paljon. Lupasin haastateltaville, etten käytä haastatteluista suoria lainauksia tässä opinnäytetyössä. Jälkikäteen pohdin, että niitä olisi kuitenkin ollut itselleni mieluista hyödyntää, koska niin olisin voinut tuoda monipuolisuutta tähän työhön. Lupasin kuitenkin tutkittaville jo heti alussa, että en käytä haastateltavien suoria lainauksia opinnäytetyössäni, joten tietysti siinä päätöksessä pysyin. Uskon, että linjaukseni osui oikeaan, koska muutama haastateltu oli tästä kiitollinen. Jatkossa jos teen samantyyllisiä tutkimuksia, tulen todennäköisesti kysymään lupaa suorienkin ilmaisujen käyttöön

Koska kuulun tutkittavan organisaation henkilökuntaan, huomasin että odotin joissakin haastattelujen kohdissa sekä työpajoissa saavani joitakin tietyn suuntaisia vastauksia. Lopulta kuitenkin sain huomata, että tiettyjä odottamiani asioita ei noussut esiin lainkaan. Tämä oli yllättävää, mutta minun tuli hyväksyä se ja todeta, että tietyt odottamani asiat jäivät nousematta esiin. En saanut antaa esiyemmärykseni ja oletukseni ohjata minua liikaa ja pakottaa esiin tulkoksia, joita ei tullut (Vilkkä 2021a, 112).

Työpajoissa käytin Learning Cafe- ja Me-We-Us-menetelmiä. Työpajoihin oli ennakoilmoittautuminen ja periaatteessa tiesin ennen pajoja, miten moni olisi tulossa. Klubitalon toiminta on kuitenkin vapaaehtoista, enkä täten voinut olla aivan varma pitäisikö osallistujamäärä ainakin suunnilleen paikkansa. Käyttämäni menetelmät toimivat hyvin ja olin tyytyväinen, että käytin eri menetelmiä eri pajoissa. Menetelmät saivat aikaan toimeliasta työskentelyä ja roolini fasilitaattorina oli mielestäni onnistunut. Ensimmäisessä työpajassa nousi esiin, että kurssitoiminnan ensimmäinen vaihe eli ennakoiva vaihe osoittautui kaikista laajimmaksi ja samalla työläimmäksi. Tämä oli minulle yllätys, sillä ajattelin, että toteutusvaihe olisi ollut suuritöisin. Työpajoissa avustaneet henkilökuntajäsenet olivat taitavia asioiden yhteen kokoajia ja sain keskittyä täysin fasilitaattorin rooliini.

Opinnäytetyöni aikana yhteiskehittämisessä päästiin Tikkurilan Klubitallolla vaiheeseen, jossa oli pidetty haastattelut ja työpajat sekä analysoitu ne. Lähetin myös kohdeorganisaatiolle

yhteenvedon siitä, mitä saimme yhteiskehittämällä aikaan ja mikä olisi seuraava askel mallin toteuttamisessa. Loppusyksystä sain tiedon, että Tikkurilan Klubitalolla yhteisö oli järjestänyt suunnittelupalaverin, jonka tiimoilta oli aikataulutettu tarvittavat alkutoimenpiteet seuraavan toimintakauden kurssitoimintojen suhteen. Suunnittelussa oli nostettu tarkasteluun erityisesti osallisuus, yhteisöllisyys, yhdessä oppiminen, vastuun ottamisen mahdollisuus ja tiedotus. Asetelma näyttäisi siis tässä vaiheessa hyvin myönteiseltä sen suhteen, että kurssitoiminnan uusi malli pääsee lähiaikoina kokeiluun. On ilo huomata, että siihen on todella perehdytty ja toimiin on ryhdytty. Kun kurssitoiminnat on saatu sulautettua suunnitelmallisesti Klubitalon vuosikelloon, olisi kiinnostavaa myöhemmin tutkia, miten malli on lähtenyt toimimaan. Yksi mielenkiintoinen asia olisi tutkia myös sitä, onko osallistujamäärät nousseet tai laskeneet, kun erilaisiin asioihin on kiinnitetty toiminnassa huomiota.

Klubitalon kurssitoiminnoissa on usein kyse siitä, että kokoonnutaan turvalliseen ja tuttuun ympäristöön turvallisen ja tutun yhteisön kanssa. Tämä on hyvä alku opetella kurseilla toimimista, vastuun kantamista ja sitoutumista, jokaisen omalla tavalla ja tasolla. Joidenkin kohdalla varsinaisille kurssitunneille osallistuminen on riittävä haaste. Kurssitoiminnot voivat tämän tutkimuksen tulosten mukaan kannustaa osallistumaan myös jatkossa kurssitoimintaan sekä haastamaan itseään myös muiden toimien kuten töihin hakeutumisen merkeissä. Tutkittavien mukaan kurssit ovat myös saaneet aikaan pohdintaa pidempiaikaisten opintojen aloittamisen suhteen. Voi siis olla, että kurssitoiminnat kannustavat menemään mukaan myös Klubitalon ulkopuolisiin toimintoihin ja uudenlaisten sekä vieraampien yhteisöjen pariin.

Yhteisö oli aktiivisesti mukana ideoimassa kurssitoimintojen eri vaiheiden tehtävien sisältöjä ja vastuunkanto asioita. On kiinnostavaa jatkossa nähdä, mikä vastuutehtävien ottamisen taso tulee olemaan, kun mallia toteutetaan käytännössä. Kiinnostava jatkotutkimusaihe onkin, miten malli on lähtenyt toteutumaan ja toimimaan sekä miten sitä tulisi mahdollisesti muuttaa.

Suomessa toimii tällä hetkellä 23 Klubitaloa ja koko maailmassa Klubitaloja on noin 320. Kaikissa Klubitaloissa noudatetaan suunnilleen samoja toimintaperiaatteita. Näen, että tämä Tikkurilan Klubitalolla kehitetty kurssitoiminnan malli voi palvella kaikkia niitä Klubitaloja, jotka haluavat sen ottaa toimintaansa. Osassa Klubitaloissa on mahdollisesti tehtykin samantyylistä toimintaa. Se sopii hyvin Klubitalojen ideologiaan ja sitä toteutettaessa voi jakaa tehtäviä sen mukaan, miten kukin niitä haluaa hoitaakseen ottaa. Kurssitoiminnan prosessi on onnistuessaan osallistava yhteisöllinen prosessi alusta loppuun saakka.

Näen myös, että kevyemmistä kurssitoiminnoista voi hyötyä myös monet muut ryhmät kuin vain mielenterveyskuntoutujat. Esimerkiksi koulupudokkaiden saamiseksi takaisin opintojen pariin, voisi olla kokeilemisen arvoista koittaa sitouttaa heitä kevyempiin opintokokonaisuuksiin. Kun kestävyys ja jaksaminen kasvaa, kurssitoiminnoista voisi siirtyä takaisin varsinaisten opintojen pariin.

pariin. Tärkeää olisi saada aktivoitua henkilö johonkin, jonka äärelle menoon sisältyisi liittymisen johonkin tiettyyn toimintaan.

Kursseja tulisi myös olla tarjolla henkilöiden omien mielenkiintojen mukaan, joka tarkoittaa sitä, että kohderyhmät pääsevät sanomaan mielipiteensä asioiden sisältöjen sekä toteutusten suhteen. Kurssitoimintojen yhdessä toteuttamista voi mielestäni kokeilla eri ikäisten henkilöiden kanssa lapsista vanhuksiin. Sopivan tasoiset ja kevyet ratkaisut voivat istua myös erilaisten erityisryhmien kanssa toteutettaviksi kuten vaikkapa kehitysvammaisten parissa. Suunniteltaessa, toteutettaessa sekä reflektoidessa toimintoja, tulee siihen osallistuneille kokemusta koko prosessin kaaresta. Toteutuksessa voi myös tapahtua oppimista esimerkiksi kokeneemmalta kurssien järjestäjältä vähemmän kokeneelle. Uskon että esimerkiksi yhteisöalat ja eri järjestöt pystyvät myös hyödyntää mallia tarjotessaan erilaista ryhmätoimintaa omille asiakkailleen. Pitkään työttömänä olleet henkilöt voivat saada kurssitoiminnoissa vastuuta ottaessaan täydennystä tyhjiin kohtiin ansioluetteloissaan esimerkiksi vapaaehtois- tai vertaistoimintana. Aktiivinen osallistuminen ja vastuiden kantaminen näyttävät aivan erilaiselta ansioluetteloissa kuin täysin tyhjä kohta.

Oppimisen ei tarvitse olla aina pitkäkestoista ja paljon isoja kokonaisuuksia sisältävää. Myös pienemmät oppimisen mahdollisuudet voivat olla osallistujilleen merkityksellisiä. Joskus pienempi johtaa johonkin suurempaan, erilaisempaan tai yleisesti ylläpitää toimintakykyä ja mielekästä elämää. Samalta kurssilta löytyy monenlaisia henkilöitä erilaisilla unelmilla, mutta kaikki saavat olla osallisena samassa yhteisössä tasavertaisina osallistujina. Hyvä tunnelma ja hyväksyvä ilmapiiri kiinnostavien asioiden äärellä voivat synnyttää uusia ajatuksia ja voimauttaa osallistujansa. Tärkeää on, että kurssilla esiin nousevien haasteiden lisäksi osallistujat saavat kokea onnistumisen kokemuksia. Sanonta sanoo, että ilotta opittu on surutta unohdettu. Pyrkimyksenä voisi siis olla vastakohtainen toiminta.

Lähteet

- Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry 2019. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 25.10.2023 <https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2020/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINN%C3%84YTET%C3%96IDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202020.pdf?t=1578480382>
- Arnstein, S. 1969. A ladder of citizen participation. Journal of the American Institute of Planners. 35(4), 216-224. Viitattu 12.9.2023
- Aronkytö T. 2023. Klubitalot hyvinvointialueiden työtaakan keventäjinä. Viitattu 16.10.2023. <https://suomenklubitalot.fi/wp-content/uploads/2023/08/klubitalojulkaisu-2023-verkko.pdf>
- Clubhouse International 2023. We can imagine a world where having a mental illness does not have to mean loneliness, isolation and poverty. Can you? Viitattu 17.10.2023. https://clubhouse-intl.org/wp-content/uploads/2020/09/CI_GatefoldBrochure-Digital_FINAL-Web_09-08-20.pdf
- Dillenbourg, P. 1999. Introduction: What do you mean by "collaborative learning"? Teoksessa Dillenbourg, P.(toim.) Collaborative learning. Cognitive and computational approaches. Amsterdam; New York: Pergamon, 6-13.
- Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry 2023a. Tietoa meistä. Viitattu 17.10.2023 <https://eskot.org/>
- Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry. 2023b. Toimintasuunnitelma 2023.
- Gothoni, R., Hyväri, S., Kolkka, M. & Vuokila-Oikonen, P. 2016. Inklusio ja yhteisöllisyys yhteisen hyvän toteutumisenä. Teoksessa Gothoni, R., Hyväri, S., Kolkka, M. & Vuokila-Oikonen P.(toim.) Osallisuus yhteiskunnallisena haasteena. Diakonia-ammattikorkeakoulun TKI-toiminnan vuosikirja 2. Helsinki: Diakonia ammattikorkeakoulu, 13-16.
- Günther, K. & Hasanen, K. 2023. Tyypittely. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 12.10.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/tyypittely/>
- Hakkarainen, K. 2014. Kollektiivinen luovuus, yhteisöllinen oppiminen ja itsensä ylittäminen. Aikuiskasvatus. 37 (1) ,48. Viitattu 21.9.2023. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/88397/47584>
- Hellström, M., Johnson, P., Leppilampi, A. & Sahlberg, P. 2015. Yhdessä oppiminen. Yhteistoiminnallisuuden käytäntö ja periaatteet. Helsinki: Into Kustannus.
- Herranen, J. & Harinen, P. 2008. Oikein valinneet jätetään rauhaan-Osallisuus, kulttuuri ja kontrolli. Teoksessa Gretscher, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 88-98.
- Hietala, O. & Rissanen, P. 2017. Yhteiskehittäminen uudenlaisen vastavuoroisuuden virittäjänä. Teoksessa Pohjola, A., Kairala, M., Lyly, H. & Niskala, A.(toim.) Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tampere: Vastapaino, 167-169.
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2015. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. E-kirja. Gaudeamus Helsinki University Press.

- Huttunen, M. 2016. Helsingin klubitalon koulutuskeskuksen toiminta. Teoksessa Hänninen, E. (toim.) Mieleni minun tekevi. Mielenterveyskuntoutujien Klubitalot 20 vuotta Suomessa. Helsinki: Suomen Klubitalot ry, 220-221.
- Hyvinvoiva järjestö 2023. Yhteisö ja osallisuus-teemapaketti, osa 1: Osallisuuden ja yhteisöllisyyden edistäminen. Viitattu 17.9.2023. <https://hyvinvoiva-jarjesto.humak.fi/yhteiso-ja-osallisuus-teemapaketti-osa-1-osallisuuden-ja-yhteisollisyyden-edistaminen/>
- Hyvärinen, M. Suoninen, E. & Vuori J. 2023. Haastattelut. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 2.8.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/laadullisen-tutkimuksen-aineistot/haastattelut/>
- Häkkinen, P. 2004. Yhteisöllisen oppimisen teoriasta perusteita verkko-oppimisen käytäntöön. Viitattu 19.9.2023. http://tievie.oulu.fi/verkkopedagogiikka/luku_7/yhteisollinen_oppiminen.htm
- Hänninen, D.-J. 2022. Muotoilumenetelmät haltuun: 2x2 skenaariot. Edelläkävijät. Viitattu: 17.9.2023 <https://www.edellakavijat.fi/blogi/muotoilumenetelmat-haltuun-2x2-skenaariot>
- Hänninen, E. 2016. Miksi Klubitalojen monitahoista esittelyä tarvitaan juuri nyt? Teoksessa Hänninen, E. (toim.) Mieleni minun tekevi. Mielenterveyskuntoutujien Klubitalot 20 vuotta Suomessa. Helsinki: Suomen Klubitalot ry, 27-33.
- Häyhtiö, T., Kyhä, H. & Raikisto, K-L. 2017. Palvelumuotoilu asiakkaiden osallistamisen keinona. Teoksessa Pohjola, A., Kairala, M., Lyly, H. & Niskala, A. (toim.) Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi. Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveyspalveluissa. Tampere: Vastapaino, 86.
- Innokylä 2023. Työkalu Learning cafe eli oppimiskahvila. Viitattu 30.8.2023. <https://innokyla.fi/fi/tyokalut/learning-cafe-eli-oppimiskahvila>
- Juhila, K. Teemoittelu. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 17.10.2023 [Teemoittelu - Tietoaarkisto \(tuni.fi\)](https://www.fsd.tuni.fi/fi/tyokalut/teemoittelu-tietoaarkisto-tuni.fi)
- Jyrkämä, J. 2023. Toimintatutkimus. Teoksessa Vuori, J. (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 18.10.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusasetelma/toimintatutkimus/>
- Kagan, S. & Kagan, M. 2002. Rakenteellinen lähestymistapa. Teoksessa Sahlberg, P. & Sharan, S. (toim.) Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Helsinki: WSOY, 41.
- Kananen, J. 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Keränen, K 2022. Mitä on yhteiskehittäminen. Laurea ammattikorkeakoulu Oy. Viitattu 7.9.2023. https://video.laurea.fi/media/Mit%C3%A4+on+yhteiskehitt%C3%A4minenF/0_srxfxa1a
- Kiilakoski, T. 2007. Lapset ja nuoret kuntalaisina. Teoksessa Gretschel, A. & Kiilakoski, T. (toim.) Lasten ja nuorten kunta. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 11-12.
- Kinnunen, O. 2022. Mitä on fasilitointi? Laurea ammattikorkeakoulu Oy. Viitattu 6.9.2023. https://video.laurea.fi/media/Mit%C3%A4+on+fasilitointiF/0_7e07khl1

- Kiviniemi, K. Toimintatutkimus yhteisöllisenä prosessina. Teoksessa Heikkinen, L.T., Huttunen, R. & Moilanen, P.(toim.) Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Jyväskylä: ATENA, 63.
- Koivula, M. 2010. Lasten yhteisöllisyys ja yhteisöllinen oppiminen päiväkodissa. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 18.9.2023. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/23627/9789513938925.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Laitila, M. 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Väitöskirja. Kuopio: Itä-Suomen Yliopisto.
- Lamia 2023. Menetelmiä ja työkaluja fasilitoinnin tueksi. Viitattu 5.9.2023. <https://lamia.fi/blogi/menetelmia-ja-ty%C3%B6kaluja-fasilitointiin>
- Lum, R.A.K. 2016. 4 steps to the future. A Quick and Clean Guide to Creating Foresight. Honolulu: Vision foresight strategy LLC.
- Maanmieli, K., Gauffin, T. & Suutarinen, N. 2021. Skitsofrenia. Onko diagnoosi totta? Helsinki: Basam Books Oy.
- Marstio, T. 2021. Oppimisen muotoilu oppijälähtöisen kehittämisen ytimessä. Teoksessa Marstio, T. (toim.) Pedagogista uudistumista oppimisen muotoilun avulla. Espoo: Laurea-ammatti-korkeakoulu, 10-18.
- Mielenterveyden keskusliitto 2023. Mielenterveysbarometri 2023: Suomalaisten näkemykset mielenterveyspalveluista. Viitattu 16.10.2023. <https://www.mtkl.fi/tiedotteet/mielenterveysbarometri-2023-suomalaisten-nakemykset-mielenterveyspalveluista/>
- Miettinen, S. 2014. Nyt on muotoiluajattelun aika. Teoksessa Miettinen, S. (toim.) Muotoiluajattelu. Helsinki: Teknologiateollisuus ry, 15.
- Murto, K. 2014. Yhteisöllisyydestä. Yhteisöakatemia. Viitattu 7.8.2023. <https://www.sya.fi/yhteisollisyydesta/>
- Mutka, V. 2019. Oppimismuotoilijan työkirja 3.0. Jyväskylä: Mukamas Learning Design Oy.
- Nordling, E. 2023. Toipumisorientaatio mielenterveystyössä. Helsinki: Edita Publishing
- Opetushallitus 2023. Yhteisöllisyys. Viitattu 4.8.2023. <https://www.oph.fi/fi/opettajat-ja-kasvattajat/yhteisollisyys>
- Oranen, M. 2008. Mitä mieltä? Mitä mieltä! Lasten osallisuus lastensuojelun kehittämisessä. Helsinki: Ensi- ja turvakotien liitto.
- Ostrovskij, T., Paananen, J., Nevalainen, H., Stevanovic, M., Weiste, E., Niska, M., Valkeapää, T. & Lindholm, C. 2021. Mitä kuuluu Klubitalo. Sosiaalinen osallisuus, vuorovaikutus ja mielenterveysongelmat-tutkimushanke. Suomen Akatemia ja Helsingin Yliopisto.
- Parviainen, O.-P. 2023. Tutkitusti vaikuttava. Viitattu 16.10.2023. <https://suomenklubitalo.fi/wp-content/uploads/2023/08/klubitalojulkaisu-2023-verkko.pdf>
- Penttinen, S. 2020. Yhteisöllinen oppiminen ja ongelmanratkaisu. Open digi - opettajat oppimistaitojen ja digipedagogiikan kehittäjäyhteisöissä (OKM 2017-2020), 2020. Viitattu 23.9.2023 <https://express.adobe.com/page/cjfh7Gvy1C9r4/>
- Pohjola, A. 2017. Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa Väyrynen, S., Kostamo-Pääkkö, K. & Ojaniemi, P. (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. Helsinki: UNIpress, 7-21.

Putnam, J. 2001. The process of cooperative learning. 2. painos. Teoksessa Putnam, J. (toim.) Cooperative learning and strategies for inclusion. 19-22.

Puusa, A. & Juuti P. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. E-kirja. Helsinki: Gaudeamus.

Puustjärvi, A. 2022. Neuropsykiatriset häiriöt-haasteita ja vahvuuksia. Teoksessa Savikuja, T. & Puustjärvi, A. (toim.) NEPSY-opas. Tukea neuropsykiatrisiin haasteisiin. Jyväskylä: PK-kustannus, 15-16.

Raina, L. 2012. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Helsinki: Arator Oy.

Raina 2022. Uusi yhteisöllisyys. Kasvatusyhteisön rakentamisen ammattitaito. Yksilön ja ryhmän vuorovaikutus. Helsinki: Arator Oy.

Raivio, M. & Raivio, J. 2020. Toipuva mieli. Opas toipumisorientaatioon. Jyväskylä: PS-kustannus.

Rantanen, L. 2016. Klubitalon jäsenyys, henkilösuhteet ja talon toiminta. Teoksessa Hänninen, E. (toim.) Mieleni minun tekevi. Mielen terveyskuntoutujien Klubitalot 20 vuotta Suomessa. Helsinki: Suomen Klubitalot ry, 52-55.

Ruutu, S. & Putkisaari, H. 2022. Toipumis- ja voimavarakeskeisen lyhytterapian prosessi ja menetelmiä. Teoksessa Ruutu, S. & Putkisaari, H. (toim.) Toipumisorientaatio ja ratkaisukeskeisyys lyhytpsykoterapiassa. Helsinki: Oy Duodecim, 32-33.

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006a. Hypoteesittomuus. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 12.9.2023 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_1.html

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006b. Hyvä tutkimuskäytäntö. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 5.9.2023 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L3_1_2.html

Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006c. Teemoista tyyppeihin. KvaliMOTV- Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 11.10.2023 https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L7_3_5_2.html

Sahlberg, P. & Sharan, S. 2002. Johdanto. Teoksessa Sahlberg, P. & Sharan, S. (toim.) Yhteistoiminnallisen oppimisen käsikirja. Helsinki: WSOY. 10-15.

Seppälä-Pänkäläinen 2009. Oppijoiden moninaisuuden kohtaaminen suomalaisessa lähikoulussa. Etnografia kouluyhteisön aikuisten yhdessä oppimisen haasteista ja mahdollisuuksista. Väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 364. Jyväskylän Yliopisto. Viitattu 12.10.2023 <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/21623/9789513936600.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sipponen-Damonte, M. 2020. Varmuutta fasilitointiin. Helsinki: Alma Talent Oy.

Sitran persoonakuvausten käyttöohje 2023. Sitra. Viitattu 31.8.2023. https://sitrapersonas.files.wordpress.com/2010/05/sitrapersonat_fin.pdf

Suomen Klubitalot 2023a. Klubitalot tukevat kuntoutujia. Viitattu 16.10.2023 <https://suomenklubitalot.fi/wp-content/uploads/2023/08/klubitalojulkaisu-2023-verkko.pdf>

Suomen Klubitalot 2023b. Laatusuosituksset. Viitattu 16.10.2023 <https://suomenklubitalot.fi/laatusuosituksset/>

Suomen Klubitalot 2023c. Tukea opintoihin. Viitattu 16.10.2023 <https://suomenklubitalot.fi/tule-mukaan/tukea-opintoihin/>

Suomen Klubitalot 2023d. Klubitalojen historia. Viitattu 17.10.2023 <https://suomenklubitalot.fi/tietoa-meista/historia/>

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2022. Hyvinvointi- ja terveyserot. Viitattu 7.9.2023. [Osallisuus - THL](#)

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2023. Osallisuuden osa-alueet ja osallisuuden edistämisen periaatteet. Viitattu 4.8.2023. <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asetetussa-olevien-osallisuus/osallisuuden-osa-alueet-ja-osallisuuden-edistamisen-periaatteet>

Thomas, N. 2002. Children, Family and the State. Decision-making and Child. Bristol: Policy Press.

Tikkurilan Klubitalo 2021a. Tervetuloa Tikkurilan Klubitalolle! Viitattu 15.10.2023 <https://tikkurilanklubitalo.eskot.org/>

Tikkurilan Klubitalo 2021b. Toiminta. Viitattu 23.9.2023. <https://tikkurilanklubitalo.eskot.org/toiminta/>

Tikkurilan Klubitalo 2021c. Työvalmennus. Viitattu 15.10.2023 <https://tikkurilanklubitalo.eskot.org/opintojen-tuki/>

Tikkurilan Klubitalo 2021d. Opintojen tuki. Viitattu 16.10.2023 <https://tikkurilanklubitalo.eskot.org/opinto-ja-tyoyksikko/>

Tikkurilan Klubitalo 2021e. Vapaa-ajan toiminta. Viitattu 16.10.2023 <https://tikkurilanklubitalo.eskot.org/vapaa-aika/>

Toikko, T & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2021. Ihmistieteiden eettisen ennakoarvioinnin ohje. Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. Viitattu 25.10.2023. <https://tenk.fi/fi/ohjeet-ja-aineistot/ihmistieteiden-eettisen-ennakoarvioinnin-ohje>

Tuulaniemi, J. 2011. Palvelumuotoilu. 4. painos. Helsinki: Talentum

Tuulentie, S. & Kantola, S. 2021. Maaseudulla kaupungissa. Osallistava paikkatieto ja muut menetelmät Rovaniemen maaseutualueiden maankäytön suunnittelussa. Journal.fi. Vol 59 Nro 2-3(2021) Viitattu 16.9.2023 <https://journal.fi/yhdyskuntasuunnittelu/article/view/101773/66667>

Varsta, R. 2019. Fasilitoitko myös eettisesti kestäviä kohtaamisia?. Teoksessa Kaihovirta, M., Raivio, A-M & Palojärvi, H-L. (toim.) Osallistaen heittäytymistarinoita fasilitoijilta. Helsinki: Metropolia ammattikorkeakoulu, 49.

Vilka, H. 2021a. Näin onnistut opinnäytetyössä. Ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vilka, H. 2021b. Tutki ja kehitä. 5. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

Vuori, J. 2023. Tutkimusetiikka ihmistieteissä. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 5.12.2023 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/tutkimusetiikka/tutkimusetiikka-ihmistieteissa/>

Ylitalo, S. 2022. Mielennerveyskuntoutujien klubitalolla ihminen nähdään kokonaisena. Teoksessa Hietala O. Kopakkala A. (toim.) Viisi vuodenaikaa. Psykoosista kuntoutumisen kokemuksia ja mahdollisuuksia. Helsinki: Basam Books, 124-125.

Yrttiaho K. 2018. Opintovalmennuksen juuret ESKOT ry:ssä. Viitattu 17.10.2023 <https://opintoklubi.wordpress.com/2018/04/19/opintovalmennuksen-juuret-eskot-ryssa/>

Julkaisemattomat lähteet

Mäkisalo, K. 2023. Tikkurilan Klubitalon johtaja. Haastattelu 17.10.2024. Tikkurilan Klubitalo. Vantaa.

Tervala, S. 2023. Tikkurilan Klubitalon opintovalmentaja, Nepsy-valmentaja. Haastattelu 27.9.2023. Tikkurilan Klubitalo. Vantaa.

Yrttiaho, K. 2023. Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry:n toiminnanjohtaja. Haastattelu 16.10.2023. Helsinki.

Taulukot

Taulukko 1: Haastatteluista esiin nousseet teemat ja tyypit.....	51
Taulukko 2: Ensimmäisen työpajan teemat.....	53
Taulukko 3: Toisen työpajan teemat	55

Liitteet

Liite 1: Tutkimuslupa	72
Liite 2: Kutsu haastatteluun	75
Liite 3: Canva-kutsu haastatteluihin	76
Liite 4: Kutsu työpajoihin	77
Liite 5: Canva-kutsu työpajoihin	78
Liite 6: Canva-kutsu haastatteluiden yhteenveto	79
Liite 7: Canva-kutsu 2.työpaja.....	80
Liite 8: Suostumuslomake haastatteluja varten.....	81
Liite 9: Suostumuslomake työpajoja varten	82
Liite 10: Tiedote tutkimukseen osallistumisesta/Haastatteluosuus	83
Liite 11: Tiedote tutkimukseen osallistumisesta/Työpajaosuus	85
Liite 12: Tietosuojaseloste	87
Liite 13: Puolistrukturoitu haastattelurunko.....	90
Liite 14: Kurssitoiminnan nelikenttä	91
Liite 15: Klubitalojen kansainväliset laatusuosituksset	92
Liite 16: Haastatteluaineistoa teoriasidonnaisessa analyysirungossa	97

Liite 1: Tutkimuslupa

Nimi: Anne Karvinen	
Tehtävä/virka-asema/oppiarvo: Työvalmentaja(opintovapaalla)	
Osoite: XXXXXXXXXX	
Puhelinnumero: XXXXXXXXXXXX	
Sähköposti:anne.karvinen@student.laurea.fi	
Päiväys:25.3.2023	
Opinnäytetyön tekijä:	Anne Karvinen(anne.karvinen@student.laurea.fi)
Koulutusohjelma/ korkeakoulu:	Sosiaalialan käytäntöjen asiakaslähtöinen kehittäminen, sosionomi YAMK Laurea ammattikorkeakoulu
Toimipiste:	Laurea ammattikorkeakoulu/Tikkurila: Ratatie 22, 01300 Vantaa
Opinnäytetyön ohjaaja:	Ari Heikkinen(ari.heikkinen@laurea.fi)
Työn/tutkimuksen nimi:	”Klubitalon yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli.”

Tutkimusongelmat:	<p>1. Miten osallisuus ja yhteisöllisyys toteutuvat Klubitalon kurssitoiminnassa?</p> <p>2. Miten varmistetaan yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutuminen kurssitoiminnassa tulevaisuudessa?</p> <p>3. Millainen kurssitoiminnan malli palvelee Klubitalotoimintaa?</p>			
Tarvittavien tietojen / aineistojen määrittely:	Tarvitaan tutkimuslupa sähköpostitse. Lupa aloittaa opinnäytetyön teko.			
Aikataulu (noin kahden kuukauden tarkkuudella):	Prosessi alkaa huhtikuun 2023 aikana. Haastattelut toukokuu-heinäkuu aikana. Työpajat elokuu-syyskuu aikana. Tavoitteena saada opinnäytetyö valmiiksi joulukuun 2023 aikana.			
Liitteet	Liitteenä opinnäytetyön suunnitelma tarvittavine liitteineen			
Päätöksentekijä täyttää	Tutkimuslupa myönnetään	X	Tutkimuslupaa ei myönnetä	
	Perusteet			
Päätöksentekijä nimi ja päivämäärä	XXXXXXXXXXXX, Kehitysjohtaja, ESKOT ry 3.4.2023			

Tutkimusluvan myöntämisen ja tietojen/aineiston luovuttamisen ehtona on se, että tutkimuksen/selvityksen tekijä sitoutuu huolehtimaan tietojen käsittelystä ottaen huomioon henkilötietojen käsittelyä ja yksityisyyden suojaa koskevan lainsäädännön. Tutkimuksen/selvityksen tekijä on velvollinen käyttämään tietoja/aineistoa luottamuksellisesti ja ainoastaan tämän tutkimuksen/selvityksen tekemiseksi sekä turvaamaan tarkastelemiensa henkilöiden intimitetin ja anonymiteetin. Tutkimuksen/selvityksen toteuttamisen jälkeen aineisto hävitetään asianmukaisella tavalla.

Jos tutkimuksessa syntyy henkilötietoja koskeva rekisteri, tulee liitteenä olla myös EU:n yleisen tietosuojasetuksen 13 ja 14 artiklojen mukainen tietosuojaseloste. Tarvittaessa hakemuksen liitteenä tulee olla myös tutkimuseettinen ennakoarviointilausunto.

Tutkimusluvan hakija toimittaa myönteisen päätöksen henkilölle, joka vastaa aineiston luovuttamisesta Laurea-ammattikorkeakoulun sovelluksesta. Tässä yhteydessä tutkimusluvan saanut sopii myös esim. kyselyjen lähettämisen käytännön toteuttamisesta.

Liite 2: Kutsu haastatteluun

Kutsu tutkimushaastatteluun!

Haluaisitko olla mukana kehittämässä Tikkurilan Klubitalon kaikille jäsenille suunnattua kurssitoimintaa?

Klubitalolla järjestetään toisinaan kurssitoimintaa erilaisista aiheista. Kurssit ovat yleensä määräaikaista ja toimintaan voi osallistua kuka vain Klubitalon jäsenistä. ESKOT ry:n Tikkurilan Klubitalolle ollaan nyt kehittämässä kurssitoiminnan mallia, johon teillä on mahdollisuus päästä vaikuttamaan. **Etsin haastatteluihin jäseniä, jotka ovat joskus osallistuneet johonkin Klubitalon kautta tarjottuun kurssitoimintaan.** Mikäli teillä on jonkinlainen kokemus kurseille osallistumisesta tai kurssien ohjaamisesta, sovellutte kokemuksenne perusteella erinomaisesti haastateltavaksi. Olen kiinnostunut kokemuksista, näkemyksistä ja ideoista kurssitoimintojen suhteen. Lyhytkin kokemus riittää.

Haastattelu on mahdollista toteuttaa teille hyväksi katsomallanne tavalla. Voimme toteuttaa haastattelun esimerkiksi paikan päällä Klubitalolla tai Teamsin kautta ja haastattelen yhtä jäsentä kerrallaan. Haastattelut nauhoitetaan ja litteroidaan. Kaikki kerätyt aineistot tuhoetaan opinnäytetyön valmistuessa. Henkilötietojanne ei merkitä tai tallenneta mihinkään kohteeseen. Haastattelu on täysin anonyymi. Valmiissa opinnäytetyössä tulokset raportoidaan ryhmätasolla. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa. Valmiissa opinnäytetyössä ei tuoda esille henkilötietojanne tai suoria kommentteja.

Haastattelu on osa sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan Anne Karvisen opinnäytetyötä.

Haastatteluista saatujen kokemusten pohjalta, toteutamme koko Klubitalon yhteisössä työpajoja. Työpajoissa kehittelemme uutta tulevaisuuden kurssitoiminnan mallia.

Lämpimästi tervetuloa mukaan haastatteluun!

Haastatteluun osallistuneet voivat ilmoittautua minulle sähköpostitse anne.karvinen@student.laurea.fi . Voimme sopia henkilökohtaisesti sopivat haastatteluajankohdan toukokuu-kesäkuu 2023 ajalle.

Liite 3: Canva-kutsu haastatteluihin

Saisinko haastatella sinua?

Teen opinnäytetyönäni tutkimusta liittyen Klubitalon kurssitoimintaan. Etsin haastateltaviksi henkilöitä, jotka ovat osallistuneet johonkin Klubitalojen kurssitoimintaan. Pienikin kokemus riittää. Haastattelut tehdään täysin luottamuksellisesti ja anonyymisti. Haastattelu voidaan toteuttaa toiveesi mukaan Tikkurilan Klubitalolla tai Teamsin kautta.

Voit ilmoittautua henkilökunnalle. Sovitaan sopiva haastattelu-aika.



Yhteistyöterveisin
Anne Karvinen
Sosionomi YAMK-opiskelija
Laurea

Liite 4: Kutsu työpajoihin

Kutsu työpajaan!

Haluaisitko olla mukana kehittämässä Tikkurilan Klubitalon kaikille jäsenille suunnattua kurssitoimintaa?

Tervetuloa mukaan työpajaan pohtimaan ja kehittämään uutta kurssitoiminnan mallia Klubitalolle. Työpajaan ovat tervetulleita mukaan kaikki Tikkurilan Klubitalon jäsenet ja henkilökunta. Aikaisempaa kokemusta kurssitoimintoihin osallistumisesta ei tarvitse olla. Riittää kun tulet paikalle pohtimaan kanssamme mallia, joka palvelisi hyvin Klubitalonne kurssitoimintaa tulevaisuudessa. Olen kiinnostunut kokemuksista, näkemyksistä ja ideoista kurssitoimintojen suhteen.

Aika: ma 21.8.2023 klo 9.30-11.30 ja ma 4.9.2023 klo 9.30-11.30

Paikka: Tikkurilan Klubitalo

Työpajaan osallistujien tietoja ei jaeta ulkopuolisille. Työpajassa kerätty tieto ja tuotokset pysyvät ainoastaan opinnäytetyön tekijän hallussa analysointia varten. Valmis opinnäytetyö julkaistaan Theseus-tietokannassa. Valmiissa opinnäytetyössä ei tuoda esille henkilötietojanne tai suoria kommenttejanne. Valmiissa opinnäytetyössä tulokset raportoidaan ryhmätasolla.

Työpaja on osa sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittavan Anne Karvisen opinnäytetyötä.

Lämpimästi tervetuloa työpajaan!

Ensimmäiseen työpajaan ilmoittautuminen tapahtuu Tikkurilan Klubitalon Respassa olevaan listaan perjantaihin 18.8.2023 klo 9.00 mennessä ja toiseen työpajaan perjantaihin 1.9.2023 klo 9.00 mennessä. Kaikille työpajoihin ennakoon ilmoittautuneille ja osallistuneille ilmainen munkkikahvitarjoilu.

Liite 5: Canva-kutsu työpajoihin

Olisi hienoa saada sinut mukaan!

Teen opinnäytetyönäni tutkimusta liittyen Klubitalon kurssitoimintaan. Klubitalolla järjestetään kaksi erillistä ja erilaista työpajaa, joissa yhteiskehitämme Klubitalolle kurssitoiminnan mallia. Jokaisen panos on tärkeä. Kaikki ovat lämpimästi tervetulleita mukaan. Aikaisempaa kokemusta kursseista ei vaadita.

Työpajojen ajankohdat:**ma 21.8. klo 9.30-11.30****ma 4.9. klo 9.30-11.30**

**Voit ilmoittautua respaan pe 18.8.23 mennessä paikan päällä Klubitalolla tai soittamalla numeroon:040 721 7869
Osallistuneille ilmainen kahvi + "pulla/munkki"-tarjoilu**



Yhteistyöterveisin
Anne Karvinen
Sosionomi YAMK-opiskelija
Laurea

Liite 6: Canva-kutsu haastatteluiden yhteenveto

KURSSITOIMINTAA KOSKEVIEN HAASTATTELUIJEN VASTAUSTEN YHTEENVETO

ma 21.8.2023 klo 9.00–9.30

Tervetuloa kuulemaan ennen kehittämistyöpajojen alkua
alkukesän haastattelujen tuloksista.



Yhteiskehittämisterveisin Anne Karvinen

Liite 7: Canva-kutsu 2.työpaja

Tervetuloa toiseen kurssitoiminnan kehittämisen työpajaan ma 4.9. klo 9.30-11.30

Teen opinnäytetyönäni tutkimusta liittyen Klubitalon kurssitoimintaan. Klubitalolla järjestetään lähitoimintana kaksi erillistä ja erilaista työpajaa, joissa yhteiskehitämme Klubitalolle kurssitoiminnan mallia. Jokaisen panos on tärkeä. Kaikki ovat lämpimästi tervetulleita mukaan. Aikaisempaa kokemusta kursseista ei vaadita.

Ennakoilmoittautuneille (pe 1.9.23. mennessä) tarjolla ilmainen kahvi ja munkki. Muille osallistujille ilmainen kahvi.

Lämpimästi tervetuloa!



Yhteistyöterveisin
Anne Karvinen
Sosionomi YAMK-opiskelija
Laurea

Liite 8: Suostumuslomake haastatteluja varten

Tutkimuksen nimi: Klubitalon yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli

Tutkimuksen toteuttaja: Laurea-ammattikorkeakoulu, Anne Karvinen: anne.karvinen@student.laurea.fi

Opinnäytetyön ohjaaja: Laurea-ammattikorkeakoulu, Ari Heikkinen: ari.heikkinen@laurea.fi

Minä _____ osallistun edellä mainittuun tutkimukseen.

Tutkimuksen tarkoituksena on luoda uusi kurssitoiminnan malli Tikkurilan klubitalolle. Haastattelussa kerätään aikaisemmin toteutetuilla kursseilla saatuja kokemuksia. Haastattelussa keskitytään erityisesti yhteisöllisyyden ja osallisuuden toteutumiseen sekä haastateltavan kehittämisehdotuksiin. Olen saanut tiedotteen tutkimuksesta ja osallistun siihen vapaaehtoisesti. Ymmärrän että voin peruuttaa suostumukseni milloin tahansa. Olen tietoinen mahdollisista henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta. Minun on ollut mahdollista tutustua tutkimuksen tietosuojaselosteeseen ja esittää tutkimusta koskevia lisäkysymyksiä.

Vahvistan tällä allekirjoituksella osallistumiseni tähän tutkimukseen:

Aika ja paikka: _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Allekirjoitettu versio suostumuslomakkeesta jää tutkijan haltuun ja kopio tutkittavalle, hänen niin halutessaan.

Liite 9: Suostumuslomake työpajoja varten

Tutkimuksen nimi: Klubitalon yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli

Tutkimuksen toteuttaja: Laurea-ammattikorkeakoulu, Anne Karvinen: anne.karvinen@student.laurea.fi

Opinnäytetyön ohjaaja: Laurea-ammattikorkeakoulu, Ari Heikkinen: ari.heikkinen@laurea.fi

Minä _____ osallistun edellä mainittuun tutkimukseen.

Tutkimuksen tarkoituksena on luoda uusi kurssitoiminnan malli Tikkurilan klubitalolle. Työpajoissa kehitetään kurssitoiminnan mallia yhteiskehittämisen keinoin. Painotus kohdentuu erityisesti osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutumiseen tulevassa kurssitoiminnassa. Olen saanut tiedotteen tutkimuksesta ja osallistun siihen vapaaehtoisesti. Ymmärrän että voin peruuttaa suostumukseni milloin tahansa. Olen tietoinen mahdollisista henkilötietojen keräämisestä, käsittelystä ja luovuttamisesta. Minun on ollut mahdollista tutustua tutkimuksen tietosuo-
jaselosteeseen ja esittää tutkimusta koskevia lisäkysymyksiä.

Vahvistan tällä allekirjoituksella osallistumiseni tähän tutkimukseen:

Aika ja paikka: _____

Allekirjoitus: _____

Nimenselvennys: _____

Allekirjoitettu versio suostumuslomakkeesta jää tutkijan haltuun ja kopio tutkittavalle, hänen niin halutessaan.

Liite 10: Tiedote tutkimukseen osallistumisesta/Haastatteluosuus

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Opinnäytetyön nimi: Klubitalon yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli

Pyyntö

Teitä pyydetään osallistumaan tutkimukseen, jossa tarkastellaan Klubitalon kurssitoimintoihin osallistuneiden jäsenten mielipiteitä ja kokemuksia kyseisestä toiminnasta. Erityisesti haastattelu painottuu osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutumiseen sekä kehitysideoiden keräämiseen. Luettuanne tämän tiedotteen teillä on mahdollisuus kysyä mieltänne askarruttavia kysymyksiä, jonka jälkeen pyydämme teitä allekirjoittamaan suostumuksenne.

Tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena on luoda Klubitalolle uusi kurssitoiminnan malli, jossa kiinnitetään erityisesti huomiota osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutumisen mahdollisuuksiin.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voitte keskeyttää osallistumisenne milloin vain. Jos keskeytätte tutkimukseen osallistumisen tai peruuttaa suostumuksenne, teistä siihen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa. Mahdollisesta keskeyttämisestä tai peruuttamisesta ei aiheudu teille mitään kielteisiä seuraamuksia.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimuksen haastatteluosuus toteutetaan puolistrukturoituna henkilökohtaisena haastatteluna. Haastattelu toteutetaan kasvotusten ja nauhoitetaan litterointia varten äänitallentimella. Vaihtoehtona ovat myös Microsoft Teams-tapaaminen ja myös tällöin haastattelu tallennetaan ja litteroidaan. Äänitallenteet hävitetään heti opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Henkilötietoja ei kerätä. Myöhemmin järjestetään työpajoja haastatteluissa saatujen aineistojen pohjalta. Työpajoissa kehitetään yhteiskehittämällä uutta Klubitalon kurssitoiminnan mallia.

Kustannukset ja korvaukset

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Tutkimuksesta ei makseta korvauksia.

Tutkimustulokset

Opinnäytetyö julkaistaan avoimessa Theseus-tietokannassa. Opinnäytetyötä voivat hyödyntää ne tahot, jotka katsovat siitä olevan itselleen hyötyä. Esimerkiksi muut Klubitalot.

Tutkimuksen tekijä

Tutkimuksen toteuttaa Laurea AMK:n ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittava Anne Karvinen. Yhteistyökumppanina toimii Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry.

Tutkimuksen tekijä voi myös keskeyttää tutkimuksen, jos toteuttamisen jatkamiseen esiintyy painavia syitä, kuten vakava sairastuminen.

Opinnäytetyön tekijä:

Anne Karvinen anne.karvinen@student.laurea.fi

Opinnäytetyön ohjaaja:

Ari Heikkinen ari.heikkinen@laurea.fi

Laurea AMK Tikkurilan kampus

Liite 11: Tiedote tutkimukseen osallistumisesta/Työpajaosuus

TIEDOTE TUTKIMUKSESTA

Opinnäytetyön nimi: Klubitalon yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli

Pyyntö

Teitä pyydetään osallistumaan tutkimukseen, jossa tarkastellaan Klubitalon kurssitoimintoihin osallistuneiden jäsenten mielipiteitä ja kehittämisideoita kyseisestä toiminnasta. Erityisesti työpajatyöskentely painottuu osallisuuden ja yhteisöllisyyden huomioimiseen kurssitoiminnan kehittämisessä. Luettuanne tämän tiedotteen teillä on mahdollisuus kysyä mieltänne askaruttavia kysymyksiä, jonka jälkeen pyydämme teitä allekirjoittamaan suostumuksenne.

Tarkoitus

Tutkimuksen tarkoituksena on luoda Klubitalolle uusi kurssitoiminnan malli, jossa kiinnitetään erityisesti huomiota osallisuuden ja yhteisöllisyyden toteutumisen mahdollisuuksiin.

Vapaaehtoisuus

Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista ja voitte keskeyttää osallistumisenne milloin vain. Jos keskeytätte tutkimukseen osallistumisen tai peruuttaa suostumuksenne, teistä siihen mennessä kerättyjä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa. Mahdollisesta keskeyttämisestä tai peruuttamisesta ei aiheudu teille mitään kielteisiä seuraamuksia.

Tutkimusmenetelmät ja toimenpiteet

Tutkimuksen työpajaosuus toteutetaan yhteiskehittämisen keinoin Tikkurilan Klubitalolla. Työpajassa käytetään menetelmiä, joista saatu aineisto analysoidaan. Henkilötietoja ei kerätä. Työpajojen kesto on noin 1.5 tuntia.

Kustannukset ja korvaukset

Tutkimukseen osallistuminen ei maksa teille mitään. Tutkimuksesta ei makseta korvauksia.

Tutkimustulokset

Opinnäytetyö julkaistaan avoimessa Theseus-tietokannassa. Opinnäytetyötä voivat hyödyntää ne tahot, jotka katsovat siitä olevan itselleen hyötyä. Esimerkiksi muut Klubitalot.

Tutkimuksen tekijä

Tutkimuksen toteuttaa Laurea AMK:n ylempää ammattikorkeakoulututkintoa suorittava Anne Karvinen. Yhteistyökumppanina toimii Etelä-Suomen Klubitalot ESKOT ry.

Tutkimuksen tekijä voi myös keskeyttää tutkimuksen, jos toteuttamisen jatkamiseen esiintyy painavia syitä, kuten vakava sairastuminen.

Opinnäytetyön tekijä:

Anne Karvinen anne.karvinen@student.laurea.fi

Opinnäytetyön ohjaaja:

Ari Heikkinen ari.heikkinen@laurea.fi

Laurea AMK Tikkurilan kampus

Liite 12: Tietosuojaseloste

Laurea ammattikorkeakoulu/Tietosuojailmoitus EU:n yleinen tietosuoja-asetus(EU679/2016)

LAUREAN OPINNÄYTETYÖSSÄ KERÄTTÄVIEN HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

Tässä ilmoituksessa kuvataan, miten henkilötietoja käsitellään Laurean opinnäytetyössä

Opinnäytetyö: Klubitalon yhteisöllinen ja osallistava kurssitoiminnan malli.

Tutkimuksen rekisterinpitäjä ja yhteyshenkilö henkilötietojen käsittelyä koskevissa asioissa:

Anne Karvinen(anne.karvinen@student.laurea.fi)

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus:

Henkilötietoja käsitellään tässä opinnäytetyössä kurssitoiminnoista tiedon keräämistä varten.

Henkilötietojen osalta ei toteuteta automaattista päätöksentekoa tai profilointia.

Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste:

Henkilötietoja käsitellään seuraavalla EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan mukaisella perusteella

Tutkittavan suostumus

Tutkimuksessa kerättävät henkilötiedot:

Tutkimuksessa ei kerätä mitään henkilötietoja. Tutkimuksessa käy ilmi ainoastaan, että haastateltavat ovat osallistuneet aikaisemmin Klubitalon kautta järjestetyille kursseille. Työpajatyöskentelystä käy ilmi yleisesti, että siihen osallistuu Tikkurilan Klubitalon yhteisöstä jäseniä ja henkilökuntaa.

Kerättävien henkilötietojen tietolähteet:

Haastateltavilta ja työpajoihin osallistuvilta kysytään kokemuksia aikaisemmin toteutetuilta Klubitalon kursseilta sekä kehittämis ehdotuksia tulevaa kurssitoimintaa ajatellen. Tikkurilan Klubitalon henkilökunnalta kysytään aikaisemmille kursseille osallistuneiden tietoja, jotta osaan lähestyä heitä tutkimukseni tiimoilta.

Henkilötietojen luovutukset:

Tutkimuksessa ei luovuteta suoranaisia henkilötietoja millekään taholle. Yleisesti tulee kuitenkin olemaan tiedossa, että haastattelun tuloksien perusteella järjestetään kurssitoiminnan yhteiskehittämistä työpajoissa.

Tietojen siirtäminen EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle:

Henkilötietoja ei siirretä EU- tai ETA-maiden ulkopuolelle.

Henkilötietojen käsittely opinnäytetyön aikana ja sen jälkeen:

Aineistoa ei arkistoida minnekään suoriin tunnistetiedoin. Haastatteluissa saatua tietoa on tarkoitus jatkokäyttää kehittämistyöpajoissa, mutta ilman henkilötietoja.

Henkilötietojen suojauksen periaatteet:

Haastatteluissa käytän puhelimen äänitallenninta,, Teamsin nauhoitusta ja litterointitoimintoa. Nauhoitteet hävitetään heti opinnäytetyön valmistuessa. En kerää enkä merkitse ylös mitään henkilöihin viittaavia tunnistetietoja kuten henkilötietoja.

Rekisterin hallinnassa noudatetaan rekisterinpitäjän tietoturva- ja tietosuojaohteja.

Manuaalinen aineisto säilytetään lukituissa tilassa ja sinne on pääsy vain asianosaisilla.

Tietojärjestelmissä käsiteltävät tiedot suojataan käyttäjätunnuksin, salasanojin ja käytön rekisteröinnillä.

Rekisteröidyn oikeudet:

Rekisteröidyn oikeudet määräytyvät EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen artiklojen 15-22 mukaan seuraavasti:

-Voit perua suostumuksesi ja pyytää poistamaan suostumukseen perustuvat tietosi ottamalla yhteyttä yllä mainittuun yhteyshenkilöön.

-Voit tarkastaa itseäsi koskevat tiedot ja oikaista ne tarvittaessa.

-Voit rajoittaa tietosi käsittelyä silloin, kun kiistät henkilötietojesi paikkansapitävyyden.

-Voit tehdä valituksen tietosuojavaltuutetun toimistoon, jos katsot, että henkilötietojasi on käsitelty tietosuojalainsäädännön vastaisesti

Jos henkilötietojen käsittely tutkimuksessa ei edellytä rekisteröidyn tunnistamista ilman lisätietoja eikä rekisteröityä pystytä tunnistamaan aineistosta, niin oikeutta tietojen tarkastamiseen, oikaisuun, poistoon ja käsittelyn rajoittamiseen ei sovelleta.

Mikäli oikeudet estävät tutkimustarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttavat sitä suuresti, saatetaan tietyissä yksittäistapauksissa näistä oikeuksista poiketa tietosuoja-asetuksessa ja

tietosuojalaissa säädetyillä perusteilla. Tarvetta poiketa oikeuksista arvioidaan aina tapauskohtaisesti.

Yhteyshenkilö tutkittavan oikeuksiin liittyvissä asioissa on tietosuojavastaava.

Laurea-ammattikorkeakoulun tietosuojavastaavana toimii Marjo Valjakka, marjo.valjakka@laurea.fi

Liite 13: Puolistrukturoitu haastattelurunko

HAASTATTELUKYSYMYKSET:

1. Mitkä asiat vaikuttivat lähtemiseesi mukaan kurssitoimintaan?

- Miten ja mistä sait kurseista tietoa? (Esim. eri kanavat)
- Millaisia valinnan mahdollisuuksia sinulla oli kurssien suhteen? (Esim. Kurssien sisältö, aika, tapa)
- Miten tietystä yhteisössä opiskelu vaikutti päätökseesi lähteä mukaan? (Tuttu/tuntematon ohjaaja/opettaja+ muut jäsenet->yhteisö)
- Mitkä muut tekijät vaikuttivat mukaan lähtemiseen? (Esim. Oppisisältö, itsensä haastaminen, yhdessä/yksin opiskeleminen, muu mikä?)

2. Mitä kokemuksia kurssitoiminta antoi sinulle?

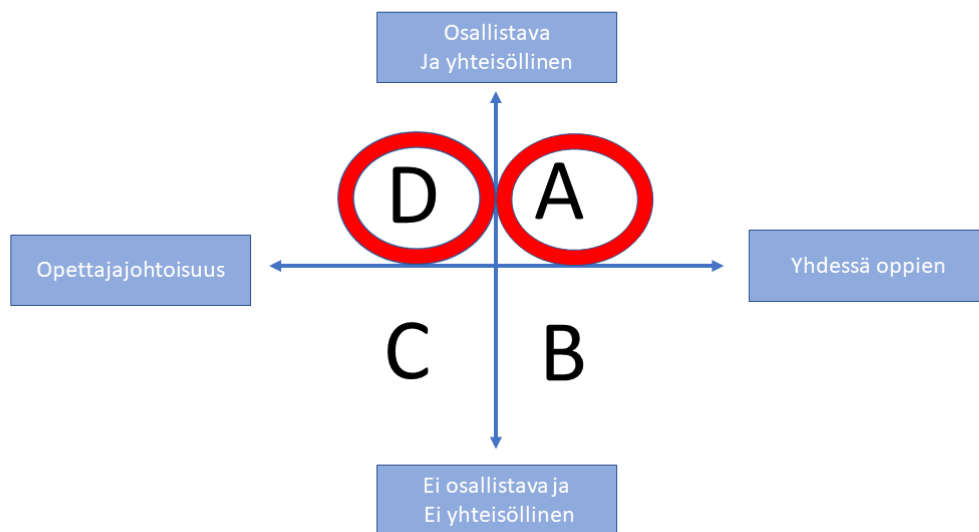
- Miten sait vaikuttaa kurssin toteutuksen eri vaiheissa? (Kurssien sisällöt, suunnittelu, toteutus, arviointi, omat ideat?)
- Miten sait tuoda kursseilla esille omia mielipiteitäsi ja ilmaista itseäsi? Millaista tukea sait tarvittaessa itsesi ilmaisuun? (Kysyttiinkö mielipiteitäsi, oliko ne helppoa tuoda esille, käsiteltiinkö esille tuomiasi asioita?)
- Millaisia päätöksiä sait tehdä kurssitoiminnan aikana? (Esim. Mihin kertoihin osallistuu, osallistuuko vai ei, seuraako sivummalta?)
- Miten koit yhteisössä opiskelemisen? (Oliko se vaikeampaa/helpompaa kuin yksilöllisempi opiskelu, millä lailla koit yhteenkuuluvuuden?)

3. Miten kurssitoimintaa tulisi mielestäsi kehittää?

- Mikä kurssitoiminnassa toimi hyvin? Mikä ei?
- Miten osallisuutta voitaisiin lisätä tulevaisuudessa? (Esim. Eri vaiheissa osallistuminen ja valinnan vapaus ja vaikuttaminen?)
- Miten yhteisöllisyyttä voitaisiin lisätä tulevaisuudessa? (Esim. miten yhteisössä voisi jakaa/saada tukea?)
- Millä tavoin koet osallisuuden tärkeäksi kurssitoiminnan eri vaiheissa? Jos et koe, niin miksi et? (Mahdollisuus vaikuttaa eri vaiheissa kurssitoiminnan toteutusta)
- Muut kehittämissuositukset? (Osallisuuden ja yhteisöllisyyden lisääminen/vähentäminen, muita ideoita)

Liite 14: Kurssitoiminnan nelikenttä

Kurssitoiminnan nelikenttä”skenaariot”



Liite 15: Klubitalojen kansainväliset laatusuositukset

Jäsenyys

1. Jäsenyys on vapaaehtoinen ja aikarajoitteeton
2. Klubitalo hyväksyy itse uudet jäsenet. Jäseneksi pääsee jokainen, joka tarvitsee tukea mielenterveyden haasteissa. Jäsen sitoutuu yhteisön sääntöihin.
3. Jäsenet itse valitsevat, miten he osallistuvat Klubitalon toimintaan ja keiden kanssa he työskentelevät. Klubitalo ei velvoita osallistumiseen sopimusten, aikataulujen tai sääntöjen avulla.
4. Kaikilla jäsenillä on tasavertainen oikeus käyttää kaikkia Klubitalon tarjoamia mahdollisuuksia riippumatta diagnoosistaan tai toimintakyvystään.
5. Jäsenet osallistuvat halutessaan kaikkien asiakirjojen laatimiseen, jotka koskevat heidän osallistumistaan Klubitalon toimintaan. Kaikki tällaiset asiakirjat allekirjoittaa sekä jäsen että henkilökuntaan kuuluva.
6. Jäsenillä on oikeus palata milloin tahansa klubitaloyhteisöön poissaolon pituudesta riippumatta, mikäli heidän paluunsa ei sillä hetkellä aiheuta merkittävää uhkaa klubitaloyhteisölle.
7. Klubitalo pitää järjestelmällisesti yhteyttä niihin jäseniin, jotka eivät käy Klubitalolla, alkavat eristäytyä tai ovat sairaalahoitossa.

Henkilösuhteet

8. Kaikki Klubitalon kokoukset ovat avoimia sekä jäsenille että henkilökunnalle. Klubitalolla ei ole pelkästään jäsenille tai henkilökunnalle tarkoitettuja kokouksia, joissa keskustellaan toimintaan liittyvistä päätöksistä ja jäseniin liittyvistä asioista.
9. Klubitalossa on henkilökuntaa riittävästi tukemaan jäsenten osallistumista, mutta niin vähän, että talon toiminta vaatii jäsenten aktiivisuutta.
10. Klubitalon henkilökunnalla on yleisluontoinen työnkuva. Henkilökunnalla on yhteinen vastuu kaikesta toiminnasta. Klubitalon ulkopuoliset vastuut eivät saa häiritä ainutlaatuisia suhdetta jäsenten ja henkilökunnan välillä.
11. Vastuu Klubitalon toiminnasta on jäsenillä ja henkilökunnalla ja viime kädessä Klubitalon johtajalla. Keskeistä tässä vastuussa on jäsenten ja henkilökunnan sitoutuminen kaikkeen Klubitalon toimintaan.

Tilat

12. Klubitalo on erillinen toimija, jolla on oma nimi, osoite ja puhelinnumero.

13. Klubitalolla on omat toimitilat. Se on erillään mielenterveyskeskuksista ja laitoksista, eikä sen tiloja käytetä muuhun toimintaan. Klubitalon tilat on suunniteltu niin, että ne mahdollistavat työpainotteisen päivän ja ovat samalla viihtyisät ja kooltaan sopivat sekä arvokkuutta ja kunnioitusta herättävät.

14. Kaikki Klubitalon tilat ovat jäsenten ja henkilökunnan käytössä.

Työpainotteinen päivä

15. Työpainotteisen päivän aikana jäsenet ja henkilökunta vastaavat yhdessä Klubitalon toiminnasta. Klubitalo kiinnittää huomion jäsenten vahvuuksiin, taipumuksiin ja kykyihin. Klubitalon työpainotteiseen päivään ei sisälly lääkehoitoa eikä päiväkeskus- tai terapiatoimintaa.

16. Klubitalolla tehdään vain työtehtäviä, jotka syntyvät Klubitalon omista tarpeista. Ulkopuolisille ei tehdä maksullista tai ilmaista työtä Klubitalolla. Jäsenille ei makseta palkkaa klubitalotyöstä, eikä mitään palkkiojärjestelmiä ole.

17. Klubitalo on avoinna vähintään viitenä päivänä viikossa. Työpainotteinen päivä vastaa tavanomaisia työaikoja.

18. Klubitalo on organisoitu yhdeksi tai useammaksi työyksiköksi. Niissä on riittävästi henkilökuntaa, jäseniä ja mielekkäitä työtehtäviä koko päivän ajaksi. Yksiköiden kokouksia pidetään henkilösuhteiden ylläpitämiseksi sekä päivän töiden organisoimiseksi ja suunnittelemiseksi.

19. Kaikki Klubitalon työtehtävät on suunniteltu auttamaan jäseniä saamaan takaisin omanarvontuntonsa, itseluottamuksensa ja mielekkyyden elämälleen. Niiden ei ole tarkoitus olla mihinkään tiettyyn työhön valmentavaa koulutusta.

20. Jäsenillä on mahdollisuus osallistua kaikkiin Klubitalon töihin. Näitä töitä ovat esimerkiksi talon toiminnan ylläpitoon, hallintoon, jäseneksi ottoon ja perehdyttämiseen, yhteydenpitoon poissa oleviin jäseniin, vaikuttavuuden arviointiin, tiedotukseen ja suhdetoimintaan, henkilökunnan työhönottoon, perehdyttämiseen ja arviointiin liittyvät työt.

Työllistyminen ja koulutus

21. Klubitalo mahdollistaa jäsentensä paluun ansiotyöhön siirtymätyön, tuetun työn ja itsenäisen työn avulla. Siksi Klubitalolla ei ole jäsenten työllistymistä varten sisäistä liiketoimintaa, erillisiä liikeyrityksiä eikä suojatyöpaikkoja.

22. Klubitalolla on oma siirtymätyöohjelma, joka tarjoaa jäsenille mahdollisuuden työskennellä avoimilla työmarkkinoilla. Klubitalon siirtymätyöohjelmaan kuuluu oleellisena piirteenä se, että Klubitalo takaa sijaisen kaikille siirtymätyöpaikoille jäsenten poissaolojen ajaksi.

Lisäksi siirtymätyöohjelma täyttää seuraavat peruskriteerit:

- a. Halu tehdä työtä on tärkein yksittäinen tekijä, joka vaikuttaa mahdollisuuteen päästä siirtymätyöhön.
- b. Jäsenellä on mahdollisuus päästä siirtymätyöhön riippumatta siitä, kuinka hyvin hän on onnistunut edellisissä siirtymätyöpaikoissa.
- c. Jäsenet työskentelevät työnantajan toimitiloissa.
- d. Työnantaja maksaa suoraan jäsenille vähintään kunkin alan työehtosopimuksen mukaisen minimipalkan.
- e. Siirtymätyöpaikat kattavat laajan valikoiman erilaisia työmahdollisuuksia.
- f. Siirtymätyö on osa- ja määräaikaista, yleensä 15-20 tuntia viikossa, kestoltaan 6-9 kuukautta.
- g. Jäsenten valitseminen ja perehtyminen siirtymätyöhön on Klubitalon, ei työnantajan vastuulla.
- h. Klubitalon jäsenet ja henkilökunta selvittävät yhdessä siirtymätyön vaikutukset jäsenen etuuksiin.
- i. Siirtymätyöohjelmaa hoitavat Klubitalon henkilökunta ja jäsenet, eivät siirtymätyöhön erikoistuneet henkilöt.
- j. Klubitalon sisällä ei ole siirtymätyöpaikkoja. Taustaorganisaatiossa olevien siirtymätyöpaikojen täytyy olla Klubitalon ulkopuolella ja täyttää kaikki edellä mainitut kriteerit.

23. Klubitalolla on tuetulle ja itsenäiselle työlle omat ohjelmat, joiden tarkoitus on auttaa jäseniä hankkimaan työtä, säilyttämään työpaikkansa ja saamaan entistä parempia työpaikkoja. Klubitalon toiminnassa tuetulle työlle ominaista on se, että Klubitalo pitää yhteyttä jäseneneen ja työnantajaan. Jäsenet ja henkilökunta sopivat yhdessä, millaista tukea ja kuinka usein tarvitaan ja missä paikassa tätä tukea annetaan.

24. Itsenäisessä työssä käyvillä jäsenillä on käytettävissään kaikki Klubitalon tukimuodot ja palvelut. He ovat tervetulleita kaikkeen Klubitalon toimintaan.

25. Klubitalo auttaa jäseniä pääsemään ammatillisiin ja koulutuksellisiin tavoitteisiinsa hyödyntämällä Klubitalon ulkopuolisia koulutusmahdollisuuksia. Klubitalon sisäisissä koulutuksissa hyödynnetään olennaisesti jäsenten opetus- ja ohjaustaitoja.

Talon toiminta

26. Klubitalo sijaitsee alueella, joka on hyvien kulkuyhteyksien päässä, jolloin toimintaan osallistuminen ja siirtymätyössä käyminen on mahdollista. Klubitalo tarjoaa tai järjestää toimivia vaihtoehtoja silloin, kun julkiset kulkuyhteydet ovat puutteelliset.

27. Klubitalon jäsenet ja henkilökunta tarjoavat yhteiskunnallisia tukipalveluja, jotka on sijoitettu Klubitalon työyksiköihin. Niihin kuuluu oikeuksiin ja etuuksiin liittyvä apu, asuminen ja terveiden elämäntapojen edistäminen sekä ohjaus sote-palveluiden piiriin.

28. Klubitalo tarjoaa jäsenilleen tukea, toimintaa ja mahdollisuuksia terveiden elämäntapojen omaksumiseen ja ylläpitämiseen.

29. Klubitalo on sitoutunut auttamaan kaikkia jäseniä löytämään turvallisia, asianmukaisia ja kohtuuhintaisia asumisvaihtoehtoja. Klubitalolla on käytettävissään nämä kriteerit täyttäviä asumismahdollisuuksia, tai ellei ole, Klubitalo kehittää oman asunto-ohjelmansa.

Klubitalojen asunto-ohjelmat täyttävät seuraavat peruskriteerit:

- a. Jäsenet ja henkilökunta vastaavat toiminnasta yhdessä.
- b. Jäsenet asuvat asunnoissaan omasta halustaan.
- c. Jäsenet valitsevat asuntonsa sijainnin ja huonetoverinsa.
- d. Toimintatapoja ja -periaatteita kehitetään Klubitalon muun kulttuurin kanssa yhdenmukaisella tavalla.
- e. Tuen määrää lisätään tai vähennetään jäsenen kulloistenkin tarpeiden mukaan.
- f. Jäsenet ja henkilökunta ylläpitävät aktiivisesti yhteyksiä auttaakseen jäseniä säilyttämään asuntonsa etenkin sairaalahoitajaksojen aikana.

30. Klubitalo arvioi vaikuttavuuttaan objektiivisesti ja säännöllisesti, mihin kuuluu kansainvälisen klubitaloverkoston laadunarviointi.

31. Klubitalon johtaja, jäsenet, henkilökunta ja muut organisaatioon kuuluvat osallistuvat kahden tai kolmen viikon klubitalokoulutukseen koulutuskeskuksessa.

32. Klubitalolla on virkistys- ja vapaa-ajan toimintaa iltaisin ja viikonloppuisin. Juhlapäiviä vietetään niiden varsinaisina kalenteripäivinä.

Rahoitus, johto ja hallinto

33. Klubitalolla on itsenäinen hallitus. Jos Klubitalolla on taustaorganisaatio, on sillä myös erillinen neuvoa-antava hallitus. Klubitalon hallituksen jäsenet pystyvät tarjoamaan Klubitalolle taloudellista, oikeudellista, työllistymistä edistävää, etujärjestöihin liittyvää tai yhteiskunnallista tukea sekä etujen ajamista.

34. Klubitalo laatii oman budjettinsa ja noudattaa sitä. Hallitus hyväksyy budjetin tai neuvoa-antava hallitus tukee sitä. Hallitus tai neuvoa-antava hallitus esittää näkemyksensä ja antaa suosituksia budjettia varten ennen tilikauden alkua ja seuraa budjetin toteutumista säännöllisesti tilikauden aikana.

35. Henkilökunnan palkat ovat kilpailukykyisiä verrattuina muualla mielenterveysalalla maksettaviin palkkoihin.

36. Klubitalolla on asianmukaisten viranomaisten tuki ja tarpeelliset luvat. Klubitalo toimii yhteistyössä sellaisten henkilöiden ja organisaatioiden kanssa, jotka voivat lisätä Klubitalon vaikuttavuutta yhteiskunnassa.

37. Klubitalolla on avoimia kokouksia ja toimintatapoja. Ne tukevat jäsenten ja henkilökunnan aktiivista osallistumista päätöksentekoon. Klubitalolla päätetään asioista, jotka koskevat hallintoa, toimintaperiaatteita sekä Klubitalon tulevaisuuden suuntalinjoja ja kehittämistä yleensä konsensusperiaatetta noudattaen.

Liite 16: Haastatteluaineistoa teoriasidonnaisessa analyysirungossa

Analyysirunko liitettynä haastatteluaineistoon (Thomas 2002) Teoriasidonnainen analyysi.

Mahdollisuus valita - Etä/lähi/hybridi, vastuutehtävät, sitoutuminen/sitoutumattomuus kurssikertoihin, kurssilistaus mistä valita, mahdollisuus kieltäytyä.

Mahdollisuus saada tietoa - Viikkotiedote, tiedotteet seinällä ja respassa, livenä arjessa Klubilla, henkilökohtainen informointi kahden kesken, informaation saaminen kyllin ajoissa

Mahdollisuus vaikuttaa prosessiin – Osallistuminen(vastuu) suunnitteluun/materiaalien tekoon /ohjaukseen, kysyttäisiin mukaan, palautteen anto eri kohdissa kurssia, sai lopettaa prosessin.

Mahdollisuus ilmaista itseään – Mahdollisuus tuoda esille omia ajatuksia ja mielipiteitä, oma-aloitteisuus ja idearikkaus, turvallinen ilmapiiri.

Mahdollisuus saada apua ja tukea itsensä ilmaisemiseen- Suorat henk.koht suunnatut kysymykset aktivoivat ja helpottavat, myös kirjallisia väli- ja loppukyselyjä->oma rauha, anonyymius.

Mahdollisuus itsenäisiin päätöksiin – Osallistuuko kursseille vai ei, aktiivisesti vai seuraten, mille kursseille osallistuu.